

Do 3000. številke odločno naprej

2000 številke „Slovenskega vestnika“ pomeni več, kot samo lepo kroglo številko, ki je vredna, da se je spomnimo; slovenski tisk na Koroškem še ni beležil mnogo takih jubilejev. In važnosti slovenskega tiska na Koroškem verjetno ni treba posebno poudarjati; saj v bistvu ni drugih glasil v naši domovini, ki bi ves čas nepopačeno, pošteno in odkrito poročala o naših uspehih in prizadevanjih, pa tudi o krivicah, ki so se in se še dogajajo našemu ljudstvu. Zato ni čuda, da je bila začetna pot našega lista v pravem pomenu besede križeva pot: na Dunaju daleč od domovine je začel izhajati. Komaj smo mislili, da smo našli prijateljev, ki nam nesebično nudijo možnosti za preselitev v domovino, smo morali spoznati, da je bilo tudi to prijateljstvo le omejeno: ker smo ostali zvesti svoji borbi, svojemu prepričanju, našim nameram in v borbi proti nacifašizmu, ker smo ostali zvesti svojemu ljudstvu in narodni celoti, smo bili ponovno prisiljeni v „eksil“. In dolgo je trajalo, da smo se v svoji domovini lahko udomačili, da smo „delavskemu domu“ v Podljubelju pripomogli spet do njegove prvotne funkcije — služiti ljudstvu. In tudi v tem času je bil „Slovenski vestnik“ organ naše narodne skupnosti, agitator za naše pravice, propagator naših upravičenih teženj. Nočemo se hvaliti, če na tem mestu zapišemo, da je bilo vse to mogoče samo, ker so takratni sodelavci žrtvovali noči in dneve in vse svoje moči temu cilju. Tudi to naj si predoči bralec te 2000. številke!

Od svoje ustanovitve naprej je bil „Slovenski vestnik“ zvest samo temu cilju: borbi za dosego naših pravic in po letu 1955 borbi za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe. Da je ta borba tudi danes potrebna, temu ni kriv „Slovenski vestnik“; da ta borba danes še obstoja in še živi, pa je prav gotovo predvsem zasluga „Slovenskega vestnika“, ki se ni

kdar ni dal voditi od kakih zunanjih navodil, niti ni nikoli sledil kakim kratkotrajnim dnevnopolitičnim interesom, marveč je imel in ima pred očmi tudi danes zgolj in edino korist in razvoj naše narodne skupnosti na Koroškem.

Kot tak je „Slovenski vestnik“ vedno kritično in pazljivo sledil in komentiral politična dogajanja v Avstriji in v svetu in vedno zavze-

mal jasno stališče do trenutne politične situacije, v kolikor se je tikala naše narodne skupnosti.

Tudi danes v prvem letu osmega desetletja je treba zavzeti stališča do našega narodnopolitičnega položaja. Preteklo leto mednarodno ni bilo posebno razveseljivo. Gospodarska situacija skoraj vseh držav — neodvisno od političnih sistemov — se je nevarno poslabšala. Lakota v tretjem svetu, nezadovoljiva preskrba z živili v državah vzhodnega bloka, rastoča brezposelnost na zapadu vznemirjajo svet. Dejanske vojaške intervencije in grožnje z njimi, tekma v oboroževanju, sprememba vodstva v ZDA so svet privedle do nove „hladne vojne“ in za bodočnost ne obetajo nič dobrega.

Koroški Slovenci imamo izkušenj dovolj, da bi bili mnenja, da nas vse to, kar se dogaja daleč proč od naše domovine, nič ne briga. Premahnimo se čez nes razdalje, da bi bili lahko prepričani, da ostanemo „otok blaženih“ — nedotaknjeni od vseh mednarodnih zapletljajev.

Čim več je preprirov med obema velesilama in obema blokoma, tem krepkejša bi morala postati pri nas

(Nadaljevanje na 20. strani)

KOROŠKI KULTURNI DNEVI ŽE DVANAJSTIČ V CELOVCU

V dneh od 28. do 30. decembra 1980 v Celovcu spel uspešno potekala dodatna kulturno-znanstvena prireditev, ki sta jo pod naslovom „Koroški kulturni dnevi“ že dvanajestič priredili osrednji organizaciji koroških Slovencev. Med častnimi gosti so bili generalni konzul SFRJ Milan Samec s strani konzulata, predsednik komisije za narodnost pri SZDL Slovenije Jože Hartman in predsednik komisije za tujinska in izseljenska vprašanja Danilo Türk, predstavniki ljubljanske univerze, Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter drugih kulturnih in naučnih ustanov, prav tako pa seveda tudi številni predstavniki narodnih, kulturnih in gospodarskih organizacij koroških Slovencev.

V središču 12. Koroških kulturnih dni je bila Zilja: že za otvoritev sta nastopili pevski zbor „Rož“ iz Sentjakoba (vodstvo Lajko Milisavljevič) in Akademsko folklorna skupina „France Malibet“ iz Ljubljane izvedla starodavno ljudsko svatbo v pesmi, besedi, plesu in glasbi; Josef Lukan je govoril o našem ziljskem narodnem buditelju in borcu Francu Grafenauerju, medtem ko je Ludwig Flaschberger s posebnim ozrom na Ziljane obdelal povsem nove oblike in strategije etnične asimilacije ter možne profistrategije; Ziljani njenemu prispevku k slovenski kul-

turi je veljala tudi „okrogla miza“, pri kateri so sodelovali strokovnjaki iz Koroške in Slovenije; izvajanja o Zilji in Ziljanih pa je dopolnil poučni obisk zgodovinsko in kulturno pomembnih krajev na Zilji.

O trenutnem položaju slovenske narodne skupnosti na Koroškem sta udeležencem govorila predsednika obeh osrednjih organizacij dr. Matevž Grilc in dr. Franci Zwitter; pravico manjšin do zaščite in razvoja je v luči sistema

OZN prikazal ravnatelj Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani Silvo Devetak; Dušan Nečak in Peter Vodopivec pa sta orisala razcvet manjšinskih gibanj v Evropi.

V okviru 12. Koroških kulturnih dni je bil ogled razstave našega domačega likovnega umetnika Valentina Omana v „Auli slovenici“, kjer so se predstavili tudi domači besedni umetniki. Obširneje o poteku celotne prireditve pa bomo še poročali.

DVOJNI JUBILEJ SLOVENSKEGA VESTNIKA:

Dvatisočna številka

v 35. letu
neprekinjenega izhajanja

V „živiljenju“ dnevnega časopisa 2000 številke gotovo ne bi pomenilo posebnega dogodka; pri listu, ki izhaja tedensko, je to brez dvoma nekaj drugega: današnja 2000. številka „Slovenskega vestnika“ je izšla nekako na sredini 35. leta neprekinjenega izhajanja, tako da upravičeno govorimo o dvojnem jubileju našega lista. Njegovih 2000 številke, ki so se zvrstile v teh 35 letih, je zato vsekakor povod in priložnost, da temu dogodku posvetimo nekaj pozornosti.

„Slovenski vestnik“, ki je leta 1946 začel izhajati kot glasilo tedanje Osvobodilne fronte za slovensko Koroško (dejstvo, da se je moral zateči na Dunaj in da ga je moral formalno izdajati zasebnik, je le odraz tedanjih razmer na Koroškem), je neposredni naslednik partizanskega lista, ki je izhajal že med oboroženo narodnoosvobodilno borbo proti nacifašizmu. Njegovo rojstvo sega torej v tisti zgodovinski čas, ko si je slovensko ljudstvo tudi na Koroškem izbralo oborožen boj kot edino mogočo obliko upora proti silam, ki so mu stregle po živiljenju. Plemenitim nagibom in duhovni usmeritvi, ki jih je narekoval tisti čas, pa je ostal zvest tudi v vseh povojnih petintridesetih letih — bil je in ostal vztrajen zagovornik resnice in pravice, zaveznik vseh tistih ljudi in ljudstev na svetu, ki so se borili in se še borijo za svojo neodvisnost, za enakopravnost, za sožitje in prijateljstvo.

Ko se oziramo danes po poti, ki jo je prehodil „Slovenski vestnik“, ob današnji jubilejni številki lahko brez samohvale, brez pretiravanja ugotovimo, da teh 2000 številke ne pomeni le 16.000 strani (v govorici številke je to tudi 448.000 metrov ali 40.000.000 besed teksta), marveč pomeni predvsem 35 let zgodovine koroških Slovencev. To je — da še enkrat navedemo argument številke — 70 centimetrov debela knjiga, ki je edinstvena kronika živiljenja, dela in boja našega ljudstva skozi dobo ene generacije. Na to dejstvo je opozoril tudi lani umrli prvoborec Karel Prusnik-Gašper, ki je ob tridesetletnici našega lista zapisal, da so letniki „Slovenskega vestnika“ bogata zakladnica in neizčrpen vir podatkov o živiljenju in boju koroških Slovencev za svoj obstoj; in je še poudaril, da naj bi zlasti zgodovinarji s pridom listali v tej kroniki, „ki je hkrati tudi najzanesljivejši fundament, na katerem bodo koroški Slovenci gradili svojo bodočnost“.

Ta fundament je namreč privrženost idealom, kot so pravice človeka, enakopravnost narodov in napredek človeštva. V njihov okvir sodi tudi boj koroških Slovencev za uveljavljanje resnične enakopravnosti — vseh delov našega ljudstva na celotnem ozemlju njegove avtohtone naselitve. „Slovenski vestnik“ kot zvest spremljevalec našega človeka v njegovem živiljenju je zato tudi veren odsev tega boja; že petintrideset let razkriva krivice, ki se godijo slovenskemu živilju na Koroškem; terja pravice in postavlja zahteve, da mora biti uresničena vsestranska enakopravnost Slovencev in zavarovan njihov narodnostni obstoj; trka na vest vseh, ki se sklicujejo na demokracijo in imajo v rokah vodstvo dežele in države, naj v smislu svojih mednarodnih pravnih in moralnih obveznosti končno ukrenejo vse potrebno, da bomo tudi koroški Slovenci na svoji poddedovani zemlji lahko živeli svobodno, enakopravno in ustvarjalno živiljenje brez strahu pred diskriminacijo in asimilacijo.

Doslej prehojena pot pa je obenem tudi obveza in usmeritev za bodočnost: iz izkušenj, ki si jih je pridobil v 35 letih in na osnovi zaupanja, ki mu ga izražajo zvesti bralci, bo moral „Slovenski vestnik“ nadaljevati svoje delo, pri tem pa biti odprt in občutljiv tudi za vse novo, kar prinaša s seboj razvoj tako na našem ožjem narodnem področju kot v širokem družbenem dogajanju. Pri izpopolnjevanju svoje odgovorne naloge bo uspešen toliko bolj, kolikor širši bo krog tistih, ki se bodo po svojih močeh in zmožnostih vključili v njegovo oblikovanje, bogatenje in širjenje. Vendar se taka odprtost in pluralizem mnenj ne sme izroditi v nekakšno nenačelno zastopanje najrazličnejših stališč in interesov, kajti „Slovenski vestnik“ ima kot glasilo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem svoje določene obveznosti. Te obveznosti bo skušal tudi v bodoče izpolnjevati čim bolj dosledno in uspešno — v smislu usmeritve, ki mu je bila določena ob njegovem rojstvu in ji je ostal zvest vseh dosedanjih 35 let izhajanja.

Rado Janežič

Vsi prisrčno vabljeni na jubilejni

Za ples in zabavo bosta igrala:

30. Slovenski ples

ki bo v soboto 10. januarja 1981 s pričetkom ob 20. uri v prostorih Delavske zbornice v Celovcu

- Veliki plesni orkester RTV Ljubljana (dirigent Jože Privšek) pevska solista Moni Kovačič in Janko Ropret
- Celjski instrumentalni kvintet, pevska solista Zinka Gluvič in Slavko Kranjc
- V kulturno-umetniškem sporedu: revija popevkarjev in nastop baletne skupine celovškega mestnega gledališča

Vstopnice po 60 šilingov v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v pisarni Slovenske prosvetne zveze in v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu ali pa pri večerni blagajni.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Razgovor o manjšinskem šolstvu prvič tudi na deželni ravni

V četrtek 18. decembra 1980 je bil v Celovcu razgovor med zastopniki deželne šolske oblasti ter predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev. Posvečen je bil odprtim vprašanjem manjšinskega šolstva, na katera sta osrednji slovenski organizaciji opozorili v vlogi, ki sta jo konec novembra poslali zveznemu ministru za pouk in deželnemu šolskemu svetu za Koroško.

Razgovor je vodil poslevoedeči predsednik deželnega šolskega sveta Karl Kircher, ki so mu stali ob strani strokovnjaki deželnih in zlasti manjšinskih šolskih oblasti; ZSO je zastopal tajnik dipl. inž. Feliks Wieser in NSKS član predsedstva Karel Smolle, navzoči pa so bili tudi štirje ravnatelji dvojezičnih šol.

Na razgovoru so ugotovili, da je na področju manjšinskega šolstva še precej vprašanj odprtih ali nezadovoljivo rešenih. Tokrat so predstavniki koroških Slovencev opozorili predvsem na dejstvo, da se je s spremembo predmetnika za ljudske šole bistveno zmanjšalo število ur za jezikovni pouk, kar nikakor

ni v skladu s potrebami slovenske narodnostne skupnosti, obenem pa je ta sprememba tudi v nasprotju s tozadevnimi predpisi manjšinskega šolskega zakona. Isto velja tudi glede na novo uvedenega tehničnega pouka za fante, ki praktično poteka samo v nemščini, kar je prav tako v nasprotju z zakonskimi

predpisi. Drugo vprašanje, ki mu je veljal zadnji razgovor, je šolski list „Mladi rod“, za katerega sta slovenski organizaciji zahtevali, da bi bil vključen v akcijo brezplačnih učbenikov, ker je že 30 let nepogrešljiv učni pripomoček na področju dvojezičnega šolstva.

Glede tehničnega pouka za fante so se zastopniki deželnih šolskih oblasti pridružili stališču slovenskih osrednjih organizacij ter zagotovili takojšnjo odpravo sedanjega protizakonitega stanja, tako da bo ta pouk v bodoče dvojezičen, kakor to predpisuje manjšinski šolski zakon. Vprašanje jezikovnega pouka je po mnenju šolskih oblasti treba še podrobneje proučiti in najti ustrezno rešitev, ki bi zagotavljala, da se število ur za jezikovni pouk kljub spremembi predmetnika ne bi zmanjšalo. Za vključitev „Mladega roda“ v akcijo brezplačnih učbenikov pa je pristojna zvezna vlada oziroma zvezno ministrstvo za pouk ter je deželni šolski svet obljubil, da bo tozadevno vlogo koroških Slovencev posredoval na Dunaj s priporočilom, naj jo ugodno rešijo.

Nadaljnja vprašanja s področja manjšinskega šolstva, kjer gre med drugim za učbenike, za dopolnilno vzgojo učiteljev, za znižanje predpisanega števila učencev v dvojezičnih razredih in za druge pereče zadeve, bodo obravnavali na prihodnjem razgovoru, ki je bil predviden za 7. januar 1981.

Sicer pa je bil razgovor 18. decembra prvi tak stik med predstavniki deželnih šolskih oblasti in osrednjih manjšinskih organizacij ter pomeni brez dvoma korak naprej po poti skupnega iskanja rešitev odprtih vprašanj. Seveda pa bo o pozitivnem značaju in o uspešnem poteku takih stikov mogoče govoriti šele tedaj, ko bodo razgovorom sledila tudi ustrezna dejanja.

Gradiščanski Hrvati opozarjajo na neizpolnjeni člen 7

Hrvaško kulturno društvo na Gradiščanskem je imelo pred nedavnim v vasi Mjenova svoj redni občni zbor, na katerem so razpravljali o aktualnih vprašanjih hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji. Zaključke te razprave so povzeli tudi v resoluciji, ki jo je občni zbor soglasno sprejel:

V resoluciji uvodoma poudarjajo, da mora Hrvaško kulturno društvo na Gradiščanskem tudi v jubilejnih letih avstrijske državne pogodbe ponovno — kakor že v številnih podobnih izjavah — „z razočanjem in ogorčenjem“ ugotoviti, da listi, ki so odgovorni za izpolnitev drž. pogodbe, niso sprejeli nobenega konkretnega ukrepa za izpolnitev najosnovnejših obveznosti člena 7. „Najlepše izjave avstrijskih vodilnih politikov in tudi cilji zdaj že leta veljavnega zakona o narodnih skupinah naši majhni narodni skupini nič ne koristijo, če njihova verodostojnost ni potrjena z ustreznimi ukrepi,“ pravi HKD v svoji resoluciji, v kateri poudarja, da gradiščanski Hrvati zdaj že več kot 25 let zaman čakajo na uresničitev tistih pravic, za katerih priznavanje se je Avstrija svečano obvezala s podpisom državne pogodbe; s tem pa je bila Hrvatom povzročena nepopravljiva škoda.

Hrvaško kulturno društvo opozarja tudi na to, kako Avstrija različno vrednoti pravice in življenjske interese narodnih manjšin. Z očitnim opozorilom na vprašanje Južne Tirolske resolucija priznava upravičeno zaskrbljenost, ker niso še vse obveznosti pravočasno izpolnjene; obenem pa kritično ugotavlja, da se na drugi strani „z vajeno brezbriznostjo“ dopušča že desetletja neizpolnjevanje najosnovnejših obveznosti napram gradiščanskim Hrvatim, katerim je bilo tudi finančno pospeševanje tako okrnjeno, da je ogrožen celo njihov edini tedenski list.

Ob koncu resolucija naglašja, da je Hrvaško kulturno društvo v minulih 25 letih že dovoljkrat opozarjalo, kako bi člen 7 lahko uresničili v soglasju s prizadežimi. V postopnem uvajanju rednih hrvaških radijskih oddaj vidi HKD potrdilo, da so prebivalci Gradiščanskega po svojem tradicionalnem prepričanju le bolj strpni in razumevajoči, kot to menijo razni skeptiki. Zato naj bi v sedanjem ozračju, ko je napetost popustila, končno sprejeli tiste konkretne ukrepe, ki jih tudi drugod smatrajo za pravilne in potrebne.

V kratkem na Dunaju spet pogovori o členu 7?

Kratko pred božičnimi prazniki je imel zvezni kancler dr. Bruno Kreisky na Dunaju pogovor s tujimi dopisniki in je ob tej priložnosti zavzel stališče k različnim notranjopolitičnim in mednarodnim vprašanjem. Kakor povzema iz tozadevnega poročila v ljubljanskem „Delu“, je kancler povedal zanimive stvari tudi o manjšinski problematiki.

Med drugim dopisnik „Dela“ v poročilu o omenjenem pogovoru s kanclerjem Kreiskym navaja, da bo avstrijska zvezna vlada že januarja ali najpozneje februarja 1981 povabila predstavnike osrednjih organizacij koroških Slovencev na pogovore o konkretnih vprašanjih v zvezi z uresničitvijo sedmega člena državne pogodbe. To napoved je kancler dopolnil z zagotovitvijo, da se bo s predstavniki koroških Slovencev pogovarjal tudi on sam.

Nadalje je v poročilu „Dela“ rečeno:

Na vprašanje, ali ozračje medsebojnega zaupanja, ki nastaja v čedalje pogostejših stikih jugoslovenskih in avstrijskih osebnosti, prispeva k hitrejšemu izpolnjevanju konkretnih zahtev slovenske manjšine, zajetih v znanem „operativnem koledarju“, je Kreisky dejal, da se je zdaj res treba lotiti konkretnih zadev in „položaj izboljšati“. Kot primera, kjer je to mogoče, je omenil dvojezične otroške vrtnice in „prehodno stopnjo“ k ustanovitvi slovenske trgovske akademije. Ostalih vprašanj iz operativnega koledarja ni omenil, oziroma o njih ni hotel govoriti, češ, „to si je treba še ogledati“. V zvezi z delovnimi pogovori, ki jih je imel koroški deželni glavar Leopold Wagner v Sloveniji, je Kreisky dejal, da pozdravlja takšna potovanja in takšne pogovore že zato, ker potujočim „nalagajo obveznosti“.

JUGOSLOVANSKI OBISK V ITALIJI:

Doprinos k dobrim sosedskim odnosom

Poudarjena važna vloga narodnih manjšin

V petek 19. decembra je predsednik predsedstva SFRJ Cvijetin Mijatović končal tridnevni prijateljski obisk v Italiji, ki je bil eden izmed številnih diplomatskih korakov Jugoslavije za poglobitev dobrih odnosov s sosednjimi državami. Na obisku, ki sta ga obe strani ocenili kot pomemben doprinos k mirnemu razvoju v tem delu sveta, je bilo vprašanje razvoja narodnih manjšin na prvem mestu pri obravnavanju konkretnih vprašanj.

Manjšinsko vprašanje je bilo navzoče na vseh ravneh obiska, tako pri srečanju s predsednikom Pertinijem in ministrskim predsednikom Forlanijem kot pri pogovoru med sekretarjem za zunanje zadeve Josipom Vrhovcem in zunanjim ministrom Colombom. Jugoslovska delegacija je povsod naglašala nujnost polnega in doslednega uresničevanja splošnih pravic manjšin. Pomembno vlogo manjšin za razvoj dobrih meddržavnih odnosov pa je poudaril tudi sprejem, ki ga je dal Cvijetin Mijatović za enotno delegacijo slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki ga je ob tej priložnosti seznanila s svojim položajem in tudi z delom posebne študijske komisije, ki naj bi pripravila predloge za globalni zaščitni zakon za Slovence v Italiji.

Slovenska delegacija je žal morala ugotoviti, da je bilo malo vprašanj, kjer sta obe strani študijske komisije soglašali. Soglasje obstaja glede raztegnitve zaščite manjšine na Furlanijo Julijsko krajino, nasprotna stališča pa glede razsežnosti te zaščite. Slovenci zagovarjajo, da naj velja zaščita v tistih 35 občinah, v katerih so Slovenci historično prisotni, italijanska stran pa zagovarja preštevanje manjšine. Treba je še omeniti, da je na zaključni seji te komisije v imenu slovenskih članov izrazil dr. Karel Šiš-kovič nezadovoljstvo zaradi stališča italijanske strani. Pri tem je ugotovil, da se italijanska stran ne drži niti

najnižjega nivoja zaščite, ki ga obsega Posebni statut Londonskega sporazuma in na katerega se nanaša tudi člen 8 osimskega sporazuma. Dr. Šiš-kovič pa je izrazil upanje, da bo na politični ravni (v prihodnje bosta obravnavala zaščitni zakon vlada in parlament) le prišlo do pozitivnih premikov.

Cvijetin Mijatović je v pogovorih z italijansko stranjo poudaril, da je manjšinsko vprašanje načelno vprašanje. Kljub očitnemu počasnemu napredovanju glede zaščitnega zakona sta obe strani v zaključnem sporočilu izrazili skupno prepričanje, da je razvoj manjšin na obeh straneh meja pomemben doprinos za sodelovanje držav na vseh področjih.

Poleg manjšinskega vprašanja so obravnavali na obisku tudi skupna gospodarska vprašanja, še posebej glede Jadrana in Sredozemlja, v številnih mednarodnih vprašanjih pa so zastopniki obeh držav ugotovili bližino pogledov. Ob koncu prijateljskega državnega obiska je Mijatović povabil italijanskega predsednika Pertinija na obisk v Jugoslavijo. Pertini je vabilo z veseljem sprejel.

Tudi papež Janez Pavel II., ki ga je po državnem obisku Italije obiskal Mijatović v Vatikanu, je vabilo za obisk Jugoslavije sprejel. Obisk v Vatikanu je potekal neposredno in v odkritem vzdušju, v katerem je papež izrekel svoje priznanje jugoslovanske politike neodvisnosti.

Tudi na madridski konferenci zahteva po izpolnjevanju manjšinskih pravic

● Na zadnji seji prvega dela madridske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, ki je bila prekinjena do 27. januarja, se je Jugoslavija zavzela za krepitev in izpolnjevanje pravic narodnostnih manjšin v državah udeleženkah madridskega sestanka. Jugoslovanski predstavnik Dragomir Vučičević je poudaril, da so zaščita narodnostnih manjšin in njihovih pravic do svobodnega razvoja za Jugoslavijo trajna in načelna stališča, zato Jugoslavija zahteva, da na madridskem sestanku dosežejo konkretne rezultate na tem področju.

Zanimanje Jugoslavije, da bi zaščitili in okreplili položaj in pravice narodnostnih manjšin, izhaja iz značaja in načel samoupravnega sistema in neuvržene zunanje politike Jugoslavije, je dejal Vučičević. Opozoril je, da so jugoslovske izkušnje na tem področju pomembne tudi v širšem smislu: Jugoslavija poudarja, da je položaj etničnih skupin in narodnostnih manjšin pomembno notranje vprašanje vsake države, obenem pa bistvenega pomena za razvoj dobrih sosedskih odnosov v skladu z desetimi načeli helsinškega dokumenta.

„Razvoj dobrih sosedskih odnosov — je naglasil Vučičević — zahteva priznavanje in spoštovanje pravic narodnostnih manjšin, ki morajo biti most prijateljstva in enakopravnega sodelovanja. Izvajanje pravic narodnostnih manjšin brez njihove asimilacije je pomemben prispevek h krepitvi medsebojnega zaupanja, enakopravnega sodelovanja in razumevanja, kar je smisel in proces konference o evropski varnosti in sodelovanju.“

OZN obsoja neonacizem

Na sedežu Združenih narodov v New Yorku so pred prazniki zaključili zasedanje glavne skupščine OZN z dokaj nenavadno formulacijo: jesensko zasedanje ostane odprto do pomladi. To pomeni, da se bo zasedanje po praznikih spet nadaljevalo; v steklenem nebotičniku na East Riverju se bodo v prihodnjih tednih spet zbrali diplomati iz vsega sveta, da naprej iščejo poti do rešitev tistih problemov, pri katerih se je doslej vedno spet zataknilo, pa je vendar od njihove ureditve v veliki ali sploh odločilni meri odvisna nadaljnja usoda človeštva in njegovega sveta.

Jesensko zasedanje je po prevladujoči sodbi potekalo v temni senci starih, nepogašenih svetovnih kriz, pa tudi tistih, ki so izbruhnile v novjšem času, vstevši iraško-iransko vojno, ki je vzplamtelala med zasedanjem; povečana trenja med obema velesilama pa so to senco le še bolj zmračila. Kljub temu je prišlo na zasedanju tudi do določenih uspehov in narasla sta predvsem število in odločnost tistih držav, ki brezkompromisno obsojajo sleherno tuje vmešavanje v notranje zadeve drugih, predvsem vsako oboroženo in-

tervencijo in okupacijo, naj gre potem za Afganistan, za Kampučijo, za Bližnji vzhod ali za katero koli drugo področje sveta. Med neresenimi vprašanji pa zavzema vodilno mesto brez dvoma vprašanje nove ureditve svetovnega gospodarstva in prav zaradi tega vprašanja, kjer gre za premostitev preloma med razvitimi in zaostalimi deli sveta, bodo v okviru OZN nadaljevali prizadevanja, da bi končno le našli skupno govorico.

Sedanje zasedanje glavne skupščine je sovpadalo z dvajsetletnico izglasovanja deklaracije o dekolonizaciji. Ob tem jubileju so na sedežu svetovne organizacije z zadovoljenjem ugotovili, da si je v minulih dveh desetletjih 55 bivših skrbniških in nesamoupravnih ozemelj s skupno 156 milijoni prebivalcev pridobilo neodvisnost. Na novo osvobojene države so članstvo OZN povečale od 99 na 164 članic.

Glavna skupščina OZN je ob tej obletnici ponovno potrdila pravico samoodločbe vseh narodov, ki so pod kolonialno nadvlado. Poudarila je, da kolonializem, ki bi se nadaljeval v kakršnikoli obliki, ni združljiv z ustavno listino OZN in deklaracijo o dekolonizaciji, sprejeto pred dvema desetletjema. Ob enem je glavna skupščina sprejela tudi akcijski načrt za nadaljnji boj proti kolonializmu. Ta načrt obvezuje vse države, da si še močneje prizadevajo doseči brezpogojen umik tujih sil s kolonialnih ozemelj in da dajo moralno ter materialno podporo narodnoosvobodilnim gibanjem.

Med resolucijami, ki so bile izglasovane na zasedanju glavne skupščine OZN, pa je tudi posebna izjava, v kateri svetovna organizacija poziva k budnosti pred fašizmom in neofašističnim rovarjenjem. OZN spominja na neizmerno trpljenje, ki mu je bilo človeštvo podvrženo v drugi svetovni vojni, ter poudarja, da se ne sme pozabiti, da so tudi Združeni narodi sami nastali kot uspeh boja proti fašizmu. „Fašizem in neonacizem predstavljata tudi danes nevarnost za mir in mednarodno varnost,“ je rečeno v resoluciji OZN, „zato je treba boju proti neofašistični nevarnosti posvečati veliko pozornost.“

„Na zeleni strehi vetra“

dvojezična antologija sodobne slovenske lirike

Izid antologije sodobne slovenske lirike ni vsakdanja reč, še manj pa predstavitev le-te v dveh jezikih in na Koroškem, kajti tu se je to zgodilo prvič. Pod naslovom „Na zeleni strehi vetra“ je zbirka založila založba Johannes Heyn v Celovcu s finančno podporo Urada zveznega kanclerja na Dunaju; njena predstavitev pa je bila v sredo 17. decembra 1980 v okviru male svečanosti. Kljub temu pa menimo, da je izid dvojezične sodobne slovenske lirike velik kulturni dogodek, ki brez dvoma sodi med tiste mejnike kulturnega sodelovanja dveh narodov, ki za sabo pušča trajne sledove, še več, vsak čas dopušča pogled v kulturno zakladnico nekega naroda in če je to sosedni, je to velik prispevek k spoznavanju njegove kulture in s tem tudi k zblizovanju.

Antologija „Na zeleni strehi vetra“ — Auf dem grünen Dach des Windes“ je nastala na temelju dolgoletnega znanstvenega sodelovanja med Slavističnim inštitutom Univerze v Celovcu in Pedagoško-znanstveno enoto za slovenske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani. Prikazati želi mnogovrstno in živo lirsko ustvarjanje pri Slovencih po letu 1945, vrednost in aktualnost slovenske poezije in njeno zaokroženost, istočasno pa tudi njeno odprtost. Antologija „Na zeleni strehi vetra“, ki je prva v vrsti načrtovanih skupnih dvojezičnih publikacij, ni namenjena samo študentom slovenistike ali slavistike, ampak prav tako tudi najširšemu krogu bralcev, ki jih privlači sodobna poezija. To sta med drugim v uvodni besedi zapisala predstavnik slavističnih inštitutov obeh univerz prof. dr. France Jakopin in prof. Rudolf Neuhäuser.

Antologija „Na zeleni strehi vetra“ je uredil prof. dr. Boris Paternu, ki je v slednji upošteval 24 sodobnih slovenskih pesnikov, med njimi tudi koroške slovenske pesnike Milko Hartman, Gustava Januša, Andreja Kokota, Valentina Polanška, Ericha Prunča in Karla Smolleja. Imenovani avtorji so enakovredno vključeni v celoto zbirke. Kot take jih tudi v spremni študiji obravnava prof. dr. Paternu, pri čemer nazorno analizira povojni razvoj slovenske koroške in tudi primorske poezije.

Antologija „Na zeleni strehi vetra“ objavlja nad 75 besedil in prav toliko prevodov v nemščino. Pri tem je kot prevajalca slovenske poezije najprej treba omeniti Klaus Detlefa Olofa, ki je prispeval

levji delež prevodov. Svoje delo je opravil mojstrsko — tudi tistih besedil v vezanih rimih, prav slednjih pa v antologiji ni malo, zato prevajalcu le-teh gre posebno priznanje. Kot prevajalci sodelujejo še Ina Jun Broda, Peter Kersche, Horst Ogris, Rudolf Neuhäuser, Ilma Rakuša, Peter Urban in Andrej Kokot. Podatke o avtorjih je sestavila Danijela Sedej; pri redakciji zbirke so poleg dr. Paternuja sodelovali še Jože Blajs, Franc Drolc, Peter Kersche in Anton Schellander; kot izdajatelj antologije pa nastopajo Rudolf Neuhäuser, Klaus Detlef Olof in Boris Paternu. Ilustracijska grafika je iz cikla Nature Morte odstopil Valentin Oman, medtem ko je oblikovanje ovitka delo Otta Neumanna. In če smo pri naštevanju podatkov, potem še to, da je knjiga vezana v celo platno, da je njena cena šil. 245.— za izvod, kar je vzlic široke podpore s strani zvezne vlade izredno ugodno in bo tudi s tega vidika dostopna širokemu krogu bralcev. Z naše strani lahko še dodamo, da je knjiga primerno darilo za vsako priložnost in jo toplo priporočamo!

Prešernova poezija

v makedonskem jeziku

Cankarjeva založba v Ljubljani in založba Makedonska knjiga v Skopju sta pred kratkim v Ljubljani predstavili knjigo Prešernovih pesmi v makedonščini. Slovesne predstavitve knjige so se udeležili makedonski pesniki-prevajalci Prešernove poezije Blaže Koneski, Slavko Janevski, Mateja Matevski in Vlado Urošević. Izbor in spremno besedo je pripravil dober poznavalec slovenske literature dr. Aleksander Spasov.

Predsednik Društva slovenskih pisateljev, Tone Pavček je ob tej priložnosti dejal, da je izid knjige rezultat dobrih stikov med slovenskimi in makedonskimi pesniki, predvsem pa odziv ljubezni makedonskih pesnikov do Prešernove poezije in poezije sploh. Dr. Bratko Kreft pa je kot zastopnik SAZU v tej zvezi naglasil, da je pričujoči izbor velik krst poetičnosti makedonskega jezika, saj se je v tem prevodu artistično uveljavil lepi makedonski jezik.

Aleksander Spasov izbor Prešernovih pesmi ni napravil po nekem kronološkem redu, ampak zajema posebna problemska jedra Prešernove poezije. Tako je knjiga doslej najpopolnejša predstavitev Prešerna makedonskim bralcem. Odlika zbirke je tudi v tem, da je dvojezična, kar bralcu daje možnost prevod primerjati z izvirnim besedilom.

MED ZANIMIVIMI KNJIGAMI:

„Pesmi partizana Cirila“

Partizana z imenom Ciril poznajo tudi koroški udeleženci NOB. Nikogar pa ni, ki ne bi poznal pesmi „Na oknu glej obrazek bled“, „Počiva jezero v tihoti“ ali „Ob tabornem ognju“ in druge, danes že ponarodele partizanske pesmi. Malo kdo pa ve, da je avtor besedil teh priljubljenih pesmi Mitja Ribičič — Ciril, predsednik RK SZDL Slovenije, ki

se je v času upora proti fašizmu tudi s koroškimi partizani boril za svobodo.

Te dni je založba Obzorja založila zbirko z naslovom „Pesmi partizana Cirila“ in tako Mitjo Ribičiča in njegovo pesniško ustvarjalnost v času NOB predstavila širši javnosti. Zbirko „Pesmi partizana Cirila“ je izdal plenum kulturnih delavcev pri RK SZDL. Namen izdavanja takih knjig je predvsem v tem, mladini prikazati, kakšna je bila vloga kulturnih delavcev v NOB. V partizanih in na osvobojenem ozemlju so se namreč zbirali številni kulturniki in se organizirali kot plenum pri vodstvu vstaje, pa tudi v partizanskih enotah kot kulturniške skupine, ki so s svojo dejavnostjo prispevale h kulturni osveščenosti slovenskega človeka v teh težkih časih okupacije.

Te dejavnosti je med NOB bilo veliko. Čeprav je mnogo partizanov pisalo pesmi in igre, je tega gradiva z malimi izjemami, javnosti malo dostopnega. Zato je akcija, ki jo je sprožil plenum kulturnih delavcev OF pri RK SZDL, namenjena zbiranju in izdajanju literature nastale med NOB. Zbirka „Pesmi partizana Cirila“ je vsekakor knjiga, ki bo bralcu dala vpogled v literarno ustvarjanje Mitje Ribičiča, ki je za imenovano zbirko prejel tudi letošnjo Kurirčkovo nagrado. V pričujoči zbirki so natisnjene tudi faksimile uglasbenega besedila. Na voljo pa je tudi kasetna s posnetki Ribičičevih uglasbenih besedil, ki jih poje znani mariborski mladinski pevski zbor.

Zanimivo izdajo, ki jo lahko naročite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, priporočamo posebno mladini in vsem ljubiteljem partizanske pesmi.

Obiskali bomo jubilejni 30. Slovenski ples

Neverjetno, kako čas hitro mine, „kakor da je bilo včeraj“, se nekateri spominjajo, ko so šli na prvi Slovenski ples, ki ga je Slovenska prosvetna zveza priredila v dvoranah celovškega radia. V resnici pa je medtem preteklo že trideset let in v soboto 10. januarja 1981, bo SPZ v prostorih Delavske zbornice priredila že jubilejni 30. Slovenski ples. To je menda najdaljša tradicija v prirejanju družabnih prireditev na Koroškem in zagotovo eden izmed najbolj priljubljenih plesov, ki iz leta v leto združuje Slovence od tu in onstran meje, pa tudi mnoge prijatelje koroških Slovencev s strani večinskega naroda. Da je temu tako, je vsekakor zasluha prireditelja Slovenskega plesa SPZ, ki iz leta v leto skrbi za privlačne plesne ansamble vrhunske kakovosti. Zato je tudi razumljivo, da je Slovenski ples vedno dobro obiskan in da je za to prireditev, o kateri govorijo in se nanjo veselijo stari in mladi.

Za jubilejni 30. Slovenski ples je SPZ pripravila poseben spored, ki bo brez dvoma eden najlepših. Tako kot večkrat, bo sodeloval Veliki plesni orkester RTV Ljubljana, ki sodi med najboljše zabavne orkestre v Evropi, kar je zasluha njegovega dirigenta Jožeta Privška. Vendar to še ni vse, kajti imenovani orkester bo izvedel tudi posebni jubilejni spored. To bo enkratna serija slovenske zabavne glasbe, saj bodo sodelovali skoraj vsi pevci in pevke in ansamblji zabavne glasbe kot so New Swing Kvartet, Majda Sepe, Elda Viler, Neca Falk, Oto Pestner, Branka Kraner, Ditka Haberl, Lado Leskovar, Karli Arhar, Moni Kovačič, Janko Ropret in kvartet Silva Stingla. Seveda bodo na svoj račun prišli tudi ljubitelji narodno zabavne glasbe; zabalval jih bo „Celjski instrumentalni kvintet“ s pevčema Zinko Gluvič in Slavkom Kranjem. Poleg tega bo v uvodnem kulturnem sporedu sodelovala tudi baletna skupina celovškega mestnega gledališča, ki bo izvajala odlomke popularnih baletnih plesov kot je „Vrag na vasi“, „Labodje jezero“, „Can-can“ in drugi. Tako bo jubilejni 30. Slovenski ples obiskovalcem nudil zabavo in kulturni užitek za vsak okus. Dana bo možnost modernega kakor klasičnega plesanja, torej za staro in mlado.

Eno pa naj bo jubilejni 30. Slovenski ples spet nudil vsem isto, namreč prijetno domačo družabnost na kateri se bodo povesele in ob poskočnih višah naplesali, pa tudi prijateljsko pogovorili. Kot vedno, so vstopnice že zdaj na voljo pri vseh krajevnih Slovenskih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu in v pisarni SPZ. Cena vstopnice je v primerjavi s tem, kar bo obiskovalcem nudil spored, izjemno nizka, saj znaša samo šil. 60 na osebo. Največ skrbi imajo obiskovalci glede preskrbe primernega sedeža, vsak bi rad sedel ob zanj najbolj primerni mizi. Vendar naj že tu spominimo na izkušnje iz preteklosti: kljub začetni hektiki za prostore, je doslej še vedno vsak dobil svojo mizo.

Z ozirom na revijo popevkarjev in nastop baleta priporočamo tudi prostor na balkonu, od koder je najlepši pogled v dvorano. Vsem ljubiteljem domače družabnosti kličemo na veselo snidenje na jubilejnem 30. Slovenskem plesu.

nekajkrat pa tudi v sosedni župniji Šentrupert in Šmiklavž v predmestju Beljaka.

Istočasno s tem razporedom je vikar poslal v Ljubljano še tarifo o višini štolnine, ki je veljala v tistem času v župniji Skočidol in ki se glasi takole:

Krsti:	f	kr
V času izven velike noči in binkošti:		
vikar	—	18
cerkovnik	—	3
V času okoli velike noči:		
vikar od prvega krsta	1	30
vikar od drugega krsta	1	—
vikar od tretjega krsta	—	30
cerkovnik od prvega krsta	—	10
cerkovnik od drugega krsta	—	9
cerkovnik od tretjega krsta	—	6
od krsta nezakonskega otroka dobi vikar	1	30
cerkovnik pa	—	9
Za blagoslovitev žene po porodu dobi vikar	—	3
cerkovnik ne dobi ničesar		
Za spoved umirajočega dobi vikar	—	18
cerkovnik pa	—	3
Če je spoved združena z maziljenjem poslednjega olja, dobi vikar	—	54
cerkovnik pa	—	9
Poroke:		
trikratni cerkveni oklici stanejo	—	18
potrdilo o oklicih	—	18
za poroko dobi vikar	1	—
za posvetitev pa	—	18
če nevesta po poroki zapusti župnijo, mora plačati še eno krono, to je	2	20
cerkovnik dobi za poroko in posvetitev	—	12
če se vrši poroka v Podravljah, si delita župni cerkovnik in cerkovnik podružnične cerkve štolnino, da dobi vsak po	—	6
Pogrebi:		
vikar dobi za pogreb odraslega in otroka po	—	18
za posvetitev	—	18

za sprevod	—	18
za mašo po umrlu	—	43
cerkovnik od pogreba	—	3
cerkovnik za zvonjenje po umrlu	—	3
za vsak zvon	—	3
cerkovnik za zvonjenje de libera	—	3
cerkovnik za zvonjenje de sacro	—	3

Če analiziramo to tarifo o višini štolnine v župniji Skočidol, zbudi morda največjo pozornost predpis, da so morale nezakonske matere za svoj „greh“ plačevati pri krstu svojih otrok višjo pristojbino kot ostali farani za krst svojih zakonskih otrok. Malo socialen se zdi tudi predpis, da je morala nevesta, ki se je omožila izven meja svoje fare, plačati na dan poroke svojemu župniku za odhod iz župnije posebno takso v višini ene krone. Ena krona pa je v tisti dobi, t. j. okoli leta 1750, imela na Koroškem veljavo dveh goldinarjev 20 krajcarjev.

Vikar Martin Laznik je v začetku leta 1768 sam odpovedal svoje službeno mesto kot vikar župnije Skočidol. Opat in benediktinski konvent na Osojah sta po njegovem odstopu na njegovo mesto prezentirala patra tega konventa Huemershofferja, ki ga je potem ljubljanski škof tudi na to mesto postavil. Po njegovi smrti je osojski opat prezentiral na njegovo mesto dne 5. julija 1772 duhovnika Matitjo Aichholzerja in je v spremnem pismu na škofijski ordinariat poudaril, da je Aichholzer skrben duhovnik, qui per pluris iam annis capacitate et zelum in idiomate quoque slavonico habet (ki ima že mnogo let sposobnost in svoje veselje pri rabi slovenskega jezika) in ki je že tri leta vikar v Šentrupertu.

(Se nadaljuje)

Dr. Anton Svetina

Prispevki k zgodovini Skočidola

JULIJ	
2. na Marijin praznik je maša v Domačalah.	
4. na praznik sv. Urha gredo farani v spremstvu vikarja k sv. Urhu, filialni cerkvi vikariata St. Rupert na Blatu.	
12. na praznik sv. Mohorja in Fortunata in sv. Marije se praznuje patrocini v domači farni cerkvi.	
22. na praznik sv. Marije Magdalene se vrši procesija k cerkvi sv. Magdalene v župniji Šmiklavž v predmestju Beljaka.	
25. na praznik sv. Jakoba in 26. na praznik sv. Ane je cerkveno opravilo doma.	
AVGUST	
10. na dan sv. Lavrencija mučenika se vrši cerkveno opravilo v Domačalah.	
24. na praznik sv. Jerneja je cerkveno opravilo v farni cerkvi, v nedeljo po sv. Jerneju pa gredo farani v Draganje (Ragain) v župniji sv. Miklavža v Beljaku.	
28. na praznik sv. Avgušlina se vrši procesija v Vernberk, kjer se na ta dan obhaja patrocini.	
SEPTEMBER	
8. na praznik rojstva Device Marije se vrši slavnostna procesija v Podravlje, kjer je v nedeljo nato praznik posvečenja tamkajšnje cerkve.	
21. na praznik sv. Mateja romajo farani v Vinče v župniji sv. Miklavža v Beljaku.	
29. na praznik sv. Mihaela se vrši cerkveno opravilo v Domačalah. V nedeljo za praznikom gre ljudstvo na praznovanje bratovščine srca Jezusovega v Lipo nad Vrbo.	
OKTOBER	
28. na praznik apostolov Simona in Judeja se vrši služba božja v Domačalah.	

NOVEMBER

1. na dan vseh svetnikov je služba božja pri sv. Jurju v Strmcu. Svečanost v spomin umrlih pa se vrši doma.

11. na praznik sv. Martina škofa je pohod faranov k sv. Martinu v župniji Lipa nad Vrbo.

21. na praznik prikazni Device Marije je služba božja v Domačalah.

25. na praznik sv. Katarine in 30. na praznik sv. Andreja je cerkveno opravilo v farni cerkvi pred zajtrkom.

DECEMBER

V času vsega adventa je ob nedeljah cerkveno opravilo v domači cerkvi ob običajni uri.

4. na dan sv. Barbare je služba božja in darovanje v farni cerkvi.

6. na dan sv. Miklavža mora vikar iti k cerkvi sv. Miklavža v Beljaku zaradi assistence.

8. na dan brezmadežnega spočetja je cerkveno opravilo in dan popolnih odpustkov v Domačalah.

21. na dan apostola Tomaža je cerkveno opravilo v Podravljah.

25. na božič je služba božja doma.

26. na praznik sv. Štefana je patrocini v Podravljah.

28. na dan nedolžnih otročičev je cerkveno opravilo v Domačalah.

31. na Silvestrovo je služba božja v domači cerkvi.

Če analiziramo ta razpored cerkvenih opravil ob nedeljah in praznikih v župniji Skočidol, smo videli, da so farani te župnije največkrat romali v sosedno faro Lipa nad Vrbo,

Naši planinci obhajali 80-letnico rojstva slovenskega organiziranega planinstva na Koroškem

Kljub slabemu vremenu, zapadlo je precej novega snega, sta bili obe prireditvi — občni zbor Slovenskega planinskega društva Celovec in dia-predavanje v zvezi z obhajanjem 80-letnice rojstva slovenskega organiziranega planinstva na Koroškem — dobro obiskani. Obe prireditvi sta se odvijali v auli slovenici v Celovcu.

Uspele petkove prireditve naših planincev so se udeležili tudi jugoslovanski konzul Alfonz Naberžnik z družino, tajnik Zveze slovenskih organizacij dipl. inž. Feliks Wieser, predstavnik Planinske zveze Slovenije Tone Bučer in Franjo Klotjčnik, predsednik Slovenske športne zveze Danilo Prušnik, zastopniki tiska in drugih narodnih organizacij.

Delovno poročilo na občnem zboru, ki ga je otvoril predsednik Lubo Urbajs, so podali tajnik Rezi-ka Iskra, zastopnik mladinske sek-

cije planinskega društva Igor Schellander, blagajnik Jozej Einspieler in predsednik nadzornega odbora inž. Danilo Kupper. Kot posebnost tokratnega občnega zbora smatramo, da so naši planinci s spremembo pravil odpravili nadzorni odbor in namesto njega izvolili dva pregledovalca računov — Danila Kuppra in Jozeja Koflerja. Namesto umrlega podpredsednika Jozeja Miklavčiča je soglasno bil izvoljen Franci Kropivnik iz Sele-Zgornjega Kota. Naj še omenimo, da bodo občni zbori

društva od sedaj naprej vsaka tri leta in ne več vsaki dve leti kot do sedaj. V okviru občnega zbora je bila zelo konstruktivna in živahna diskusija v kateri je bila upravičena kritika, da se Podjuno zanemarja. Čeprav je planinska postojanka „Koča nad Arihovo pečjo“ na Bleščeči last vseh planincev na južnem Koroškem, se je Podjunčani zaradi velike oddaljenosti do nje, ne morejo tako posluževati kot Rožani in Ziljani. Iz tega sledi, da so si naši planinci zadali nalogo, da bo naslednja planinska koča dobila svoje mesto v Podjuni. Problem je samo v tem, kje dobiti ustrezno zemljišče, zato je predsednik apeliral na zborovalce, da pomagajo pri tem društvu.

Ker naši planinci letos obhajajo 80-letnico rojstva slovenskega organiziranega planinstva na Koroškem, so bili deležni številnih čestitk. V imenu Planinske zveze Slovenije je spregovoril Tone Bučer in med drugim poudaril, da je ponosen na naše društvo, ki ima tako bogato in dolgoletno tradicijo in v znak priznanja predal predsedniku dragoceno knjigo, z najboljšimi željami za v bodočnost. Prav tako sta čestitala društvu tajnik Zveze slovenskih organizacij Feliks Wieser, ki je pokazal veliko razumevanje za izgradnjo planinske postojanke na območju Podjune in predsednik Slovenske športne zveze, ki je poudaril, da je najmočnejša organizacija v zvezi Slovensko planinsko društvo Celovec.

V zvezi z 80-letnico slovenskega organiziranega planinstva na Koroškem je predsednik Urbajs orisal rojstvo in delovanje le-tega (njegov govor objavljamo v jubilejni prilogi). Kot višek jubilejne prireditve pa je bilo vsekakor dia-predavanje znanega planinskega fotografa in prijatelja koroških planincev Jake Čopa, ki se je tudi pridružil številnim čestitkam in želel društvu-jubilantu vse najboljše.

Vsi, ki smo bili na tej planinski prireditvi smo bili presenečeni s kakšno ljubeznijo in s kakšno dovršenostjo je bilo sestavljeno to predavanje, ki je navdušilo vsakogar v dvorani. Za uvod je predavatelj iznašal zgodbo o zlatorogu, ki je živel v prelepem triglavskem pogorju. Ker pa se je hotel neki lovec polastiti zlatorogovih zlatih

Maturantje 78, 8. a razreda vabijo na RAZREDNO SREČANJE v soboto, dne 3. januarja 1981 ob 19. uri pri „Jueni“ v Če-pi-čah pri Globasnici

rogov, je streljal nanj in s tem tako razjaril to plemenito žival, da je razrila in uničila ta kraj dejanja. Lovec je to predrzno dejanje plačal z življenjem, zlatorog pa je za vedno izginil. To razdejanje, ki ga je zapustil zlatorog je čudovito prikazano v barvnih slikah. Nato pa avtor predavanja pokaže lepote, ki jih zlatorog ni razdejal — Julijske Alpe v vsej njihovi prelesti lepoti. To dia-predavanje Jake Čopa je bil čudovit prispevek v popestritev praznika slovenskih planincev na Koroškem, ki nam bo vsem ostalo v nepozabnem spominu.

Naj še povemo, da se je prireditve naših planincev odvijala ob pestri kulisi najnovejših stvaritev znanega koroškega slikarja Valentina Omana. Njegove slike razstavljene ob stenah aule slovenice so bile dodaten užitek, katerega so se okoristili naši planinci, ki imajo tudi za takšno moderno zvrst umetnosti pravo oko in razumevanje.

Srečanje antifašističnih odporniških gibanj sosednjih držav v Vidmu

Sredi decembra je bilo v italijanskem Vidmu 4. Srečanje antifašističnih odporniških gibanj sosednjih dežel. Prejšnja srečanja so bila v Zagrebu, Ljubljani in v Gorici. Naslednje leto pa se bodo zastopniki odporniških gibanj srečali v Celovcu.

Srečanja služijo vzdrževanju tradicij antifašističnega boja ter sodelovanju organizacij v boju proti vsem oblikam današnjega fašizma. Zastopniki odporniških organizacij pojmujejo svoje delovanje tudi koristno za vzdrževanje miru in dobrososedskega sodelovanja. Ob zaključku srečanja so sprejeli resolucijo, ki je obravnavala navedena vprašanja.

Poleg zastopnika pokrajinskega odporniškega gibanja Furlanije-Juljske krajine deželnega poslanca Vincentija so bili navzoči tudi zastopniki odporniškega gibanja Italije, hrvaškega odporniškega gibanja iz Zagreba, predsednik Zveze borcev Slovenije Janez Vipotnik, povabilu pa sta se odzvala tudi zastopnik ÖVP-Kameradschaft iz Koroške dvorni svetnik dr. Carl Sweceny ter zastopnik KZ-Verbanda. Delegacije Zveze koroških partizanov so zastopali predsednik Janez Wutte-Luc, podpredsednik Lipej Kolenik-Stanko in tajnik Joško Kežar.

Omembe vredno je tudi dejstvo, da je imel pokroviteljstvo nad srečanjem deželni glavar Furlanije-Juljske krajine, ki je sam spregovoril na srečanju (na sliki: levi v drugi vrsti). Na skupno kosilo pa je povabil delegate tudi župan mesta Videm in ob tej priložnosti poudaril vlogo takih srečanj za mir v tem delu Evrope. Primerno bi bilo seveda, če bi v prihodnjem letu odgovorni možje na Koroškem pokazali tudi toliko odgovornosti, kot pa njihovi kolegi politiki v sosednji Italiji.

Celovška univerza zaključila prvo desetletje svojega delovanja

Rektor celovške univerze prof. Hödl se je te dni obrnil na javnost z izjavo v kateri ocenjuje prvo desetletje delovanja celovške univerze. Pri tem ugotavlja, da univerza ni samo stvar javnega zanimanja in razprav zato, ker se nahaja v jubilejnim letu. Tudi zaradi drugih zadev se javnost zanima za celovško univerzo, npr. se sedaj obravnava vprašanje razširitve izobraževalnih možnosti na univerzi, kakor tudi vprašanja nastajanja akademskega proletariata. Rektor Hödl v tej zvezi ugotavlja, da je zanimanje javnosti in deželnih in mestnih predstavnikov važna opora, ki jo potrebuje univerza pri reševanju svojih problemov, posebno teh, ki jih bo imela v prihodnjem drugem desetletju. Dejal je, da se bo univerza še nadalje trudila aktivno posegati v okolje, ki jo obdaja. V preteklosti se je univerza aktivno vključevala npr. ob organiziranju znanstvenega simpozija o plebiscitu leta 1920, simpozija o vprašanju vključevanja univerze v svoje okolje (ki ga je priredila univerza tik po simpoziju o plebiscitu). Poleg tega je znak za takšno vključevanje npr. pred kratkim izdana antologija o slovenski liriki, ki so jo

pripravili slavisti celovške univerze v sodelovanju s slavisti ljubljanske univerze. V prihodnjem letu pa bo priredila simpozij o Rimskem kraljestvu in prostoru Alpe-Jadran. Tako aktivno vključevanje univerze je npr. v manjšinskem vprašanju prispevalo precej k stvarnejšemu obravnavanju tega perečega vprašanja, kar ji je med drugim prineslo dosti očitkov z nacionalističnih in desničarskih krogov.

Na zadnji tiskovni konferenci deželnega glavarja Wagnerja, se je le-ta dotaknil tudi vprašanja celovške univerze. Ugotovil je, da se naj študentje bolj usmerjajo v študijske stroke, v katerih bodo imeli tudi poklicne izgleda. V tej zvezi je omenil, da je dosti preveč študentov, ki hočejo postati učitelji na srednjih šolah, a že lahko danes ugotovimo, da ne bodo dobili delovnega mesta, ker jih sedaj potrebujejo letno le še 30 do 40. Menil je, da bo prišlo ob nadaljnjem takšnem razvoju do problemov, ki jih nobeden ne bo mogel rešiti. Omenil je tudi preomejene študijske možnosti na univerzi, po njegovem naj bi bil cilj polnovredna univerza, ki ima ponudbo kot druge univerze v Avstriji.

Nastop lutkovne skupine SPD „Zila“ v Zahomcu

V soboto 13. decembra smo bili priče domačega nastopa lutkovne skupine SPD Zila v novi ljudski šoli v Zahomcu. To je bil zelo pomemben kulturni dogodek mladih ziljskih prosvetašev oziroma SPD „Zila“ v Bistrici na Zili.

Svoj lasten samostojen program niso dali samo lutkarji, ki so tokrat obhajali premiero, temveč tudi šolarji, ki so za uvod v prireditve zapeli ljudsko pesem „Moj očka ima konjička dva“. Novo ustanovljeno lutkovno skupino vodi osmošolec slovenske gimnazije Marjan Pipp, otroški zborček pa njegova sestra učiteljica Milena Pipp.

Vendarle Janežičev trg v Celovcu

Kot znano, je svojčas celovški občinski odbor odklonil predlog, da bi eno izmed celovških ulic ali trga poimenovali po znanem koroškem slovničarju Antonu Janežiču.

Ob nedavni predstavitvi dvojezične antologije „Na zeleni stehi vetra“, pa je celovški župan Leopold Guggenberger navzoče seznanil, da je občinski odbor ponovno razpravil o tej zadevi in soglasno sklenil, da bo prostor pred zvezno gimnazijo za Slovence v Celovcu imenoval po Antonu Janežiču. Poimenovanje bodo v kratkem izvedli v okviru male svečanosti.

Ziljske lutkarje je za nastop pripravil režiser Bojan Čebul iz Maribora. Tudi on je užival ob sadovih svojega dela, saj je lutkovni nastop čudovito uspel, kar je pokazal izreden aplavz hvaležne in navdušene publike. Po nastopu domačih ustvarjalcev pa je skupina „oder mladje“ KDZ v Celovcu nastopila z novo igrico „Štirje fantje muzikantje“.

To decembarsko sobotno popoldne bo Ziljanom ostalo v nepozabnem spominu. Prvič zaradi tega, ker je ziljska mladina pokazala, da zna tudi nekaj samostojno ustvariti, drugič pa zaradi tega, ker ta nastop mladih prosvetašev pomeni pomembno prelomnico v kulturni dejavnosti tega društva.

Kot po navadi je bil na prireditvi tudi Niko Kriegel, ki je pred dnevi obhajal svojo 75-letnico. Predsednik društva „Zila“ mag. Urban Popotnik je izrazil to priložnost in mu za njegov praznik in doprinos k slovenski kulturi v imenu društva iskreno čestital in izrekel prisrčno zahvalo. Med številnimi obiskovalci, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano so bili tudi predsednik Športnega društva Zahomec dr. Janko Wiegeler in zastopniki naših narodnih organizacij. Ziljski mladinski lutkovni skupini čestitamo z željo, da bi v tem smislu nadaljevali tudi v bodoče, saj kultura je tisto, kar razbistri duha in pomaga odstranjevati tiste pregrade, ki so značilne za dvojezična področja. Zahvala velja tudi vodstvu šole, ki je dalo na razpolago prostore in tudi drugače podprlo nastop mladih Ziljanov.

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Šentvidu v Podjuni vabi na tradicionalni

NOVOLETNI KONCERT

v nedeljo 4. januarja 1981 ob 19.30 uri v Kulturnem domu „Danica“ v Šentprimozu.

Sodelujejo: Koroški vokalni oktet „Poljana“
Duo Polzer
Kvartet Kežar
Trio Korotan s pevci
Mešani pevski zbor SPD „Danica“

Prisrčno vabljeni!

REVIJA PEVSKIH ZBOROV S KERNJAKOVO PESMIJO

Od zgoraj navzdol: mladinska skupina iz Šentilja, moški pevski zbor SPD „Vinko Poljanec“ iz Škocijana, mešani pevski zbor SPD „Gorjanci“ iz Kotmare vasi, moški pevski zbor SPD „Svoboda“ iz Loge vasi, mešani pevski zbor SPD „Srce“ iz Dobrle vasi in moški pevski zbor SPD „Bilka“ iz Bilčovsa.

Od zgoraj navzdol: Trio „Korotan“ s pevci SPD „Danica“ iz Šentvida v Podjuni, mešani pevski zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple, moški pevski zbor SPD „Radiše“ z Radiš, mešani pevski zbor SPD „Danica“ iz Šentvida v Podjuni, moški pevski zbor SPD „Kočna“ iz Sveč in moški oktet KUD „Prežihov Voranc“ z Raven na Koroškem.

Od zgoraj navzdol: mešani pevski zbor „Podjuna“ iz Pliberka, moški pevski zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi, obirski ženski oktet SPD „Obir“ z Obirskega, moški pevski zbor SPD „Edinost“ iz Pliberka, mešani pevski zbor „Rož“ iz Šentjakoba v Rožu in mešani mladinski zbor Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu.

Zaostalost južne Koroške je tudi posledica centralističnega gospodarskega koncepta

V zadnjih letih koroško prebivalstvo vedno bolj spoznava, da je predpogoj za bolj izenačene in enakopravne možnosti nadaljnjega družbenopolitičnega življenja celotne Koroške takomenovani politični razvoj dežele.

O tem, da je avstrijska družba dokaj močno centralistično organizirana, ne more biti dvoma. Na vseh področjih družbeno-političnega življenja delujejo močni za poprečnega državljana odtujeni in takorekoč v celoti nepoznani in nepregledni centralistični sistemi.

Splošno je znano, da o najbolj pomembnih političnih, gospodarskih in drugih odločitvah običajno sklepajo izven demokratično izvoljenih forumov. Parlament, deželni zbori in občinski sveti žal največkrat le formalno potrdijo, in to predvsem zaradi javnosti, že izven njih sprejete odločitve. Zato je včasih prav smešno, ko sledimo vehementno vodeni in agresivni razpravi v parlamentu, pri tem pa vemo, da se to dogaja predvsem zaradi tega, da bi si posamezne stranke pridobile več simpatije med prebivalstvom.

Da avstrijske zvezne dežele razpolagajo z relativno malo pristojnostmi, nam postane jasno, če primerjamo nekatere druge evropske države, ki so federalistično organizirane. Znano je, da ima zveza (Bund) veliko pristojnosti in da so dežele močno odvisne, predvsem v finančnih zadevah. Manj pa je znano, da je centralizacija oblasti

ločati o svojih življenjskih pogojih in o svoji usodi? Ali to morda celo pomeni, da stoji pred nami obdobje, ko bo moral vsemogočni centralizem postopoma le popuščati v korist takomenovanega političnega centralizma?

Nimam namena na tem mestu citirati nekaj nasprotujočih si podatkov o tem problemu, vendar sem sam globoko prepričan, da centralistično vodenje družbe dolgoročno nima nikakršnih izgledov. Sicer je res, da novi tehnični sistemi odpirajo nove in nove možnosti izvajanja centralistične moči in oblasti in da si mogočne multinacionalne korporacije stalno izgrajujejo oblast. Vendar je borba narodov in ljudstev sveta usmerjena v drugo smer. To je v smer odločanja o svoji lastni usodi, proti vsem oblikam imperializma, nadvlade in dominanc, proti hegemonizmu in rasizmu. Ta bitka, ki letno terja na stotisoče mrtvih in ranjenih, poteka v Južni Ameriki, Aziji in Afriki na zelo krvav način. V Evropi pa se ljudstva, mali narodi in narodne manjšine prav tako borijo za več demokracije in več soodločanja ter samostojnosti.

KAKO PA PRI NAS?

Mirno lahko trdimo, da je tudi Koroška močno centralistično organizirana in vodena. Tega dejstva tudi ne morejo spremeniti nekatere posrečeno zastavljene akcije, ki bi jih lahko s skupnim imenom označili „iskanje stikov z bazo“. Dej-

stveno je, da v nekaterih krajih se je število prebivalstva zmanjšalo za 20, 30 in celo 40 in več odstotkov.

● V vseh omenjenih regijah, predvsem pa v Podjunu, je odstotek kmečkega prebivalstva nadpovprečno visok v primerjavi z ostalo Koroško. Visok odstotek kmečkega prebivalstva pa kaže na gospodarsko manj razvito regijo.

● Ugotovljeno je, da je socialno poklicna struktura slovenskega prebivalstva na Koroškem manj ugodna kot pri nemškogovorečem prebivalstvu. Več Slovencev dela v kmetijstvu kot nemškogovorečih. Mnogo manj pa je zaposlenih v storitvenih dejavnostih, upravi, pisarnah in tehničnih službah.

ZAPOSLENI PO POKLICIH IN OBČEVALNEM JEZIKU

(sodni okraji: Borovlje, Pliberk, Dobrla vas, Železna Kapla in občine Hodiše, Kotmara vas, Bilčovs, Žihpolje, Medgorje, Radiše, Škofiče in Bekštanj)

	občevalni jezik %	
	slovenski	nemški
Poklici v kmetijstvu in gozdarstvu	33,0	19,3
Poklici v industriji, rudarstvu in obrti	37,9	41,2
Poklici v trgovini in prometu	9,9	15,0
Poklici v storitvenih dejavnostih (Dienstleistungsberufe)	10,0	15,0
Tehnični poklici	0,4	1,7
Poklici v upravi, pravnih službah in pisarniški		
poklici nasploh	3,6	10,3
Poklici v zdravstvu, šolstvu in na kulturnem področju	3,3	3,9
Nedefinirani poklici	0,1	0,3
Vojaški poklici	0,1	0,3

ZAPOSLENI PO GOSPODARSKIH PANOGAH, POLOŽAJU V POKLICU IN OBČEVALNEM JEZIKU

	občevalni jezik %	
	slovenski	nemški
V kmetijstvu in gozdarstvu	17,8	5,8
Pomočniki v kmetijstvu in gozdarstvu	9,0	2,5
Druge gospodarske panoge	5,1	8,3
Pomočniki v drugih gospodarskih panogah	1,1	2,5
Nameščenci in uradniki	13,9	28,4
Strokovni delavci	13,8	18,1
Drugi delavci	39,3	34,5

Brezposelnost, posebno še zimska all sezonska brezposelnost, predstavlja na Koroškem kroničen gospodarski problem. Pri tem je značilno, da dosega tako imenovana zimska brezposelnost najvišje vrednosti v nekaterih občinah vzhodnokoroške regije; pogosto kar 12 do 15 odstotkov.

Plače so v področjih, ki so gospodarsko manj razvite, nižje kot v razvitih regijah. Posledica tega je, da šolani, kvalificirani kadri zapuščajo manj razvite občine in iščejo delo v centrih.

Problem dnevne migracije na delo pa je na Koroškem sploh že kroničen. Leta 1973 je na primer iz političnega okraja Celovec-dežela migriralo dnevno 56,66% nesamostojnih zaposlenih. To je kar 13.539 oseb. V zadnjih letih pa se je menda problem dnevne migracije na delo še poslabšal.

(Dalje na 19. strani)

Žena v boju za enakopravnost

Naše žene na svojem zboru ob vsakoletnem Dnevu žena živahno razpravljajo tudi o ženski enakopravnosti

Z letom 1980 se je končala prva polovica desetletja, posvečenega ženi, ki ga je proglasila Organizacija združenih narodov. Tisk po vsem svetu je o vlogi žene mnogo pisal in razpravjal. Tako v deželah z razvitim družbenim sistemom, kot v zaostalih in diktatorskih državnih tvorbah, je vprašanje žene še vedno predmet velikih diskusij, pa tudi preobratov. Zato je zahteva po odpravi diskriminacije žene in njene vsestranske enakopravnosti napram moškemu, povsem upravičena in na mestu. Ta zavest je v preteklih petih letih prevzela ves svet, tudi tiste države, ki tega ne želijo, se pa vendar ukvarjajo z misljo, da bo tozadevno treba nekaj ukreniti.

Žena kot posameznica ali združena v organizaciji pomeni veliko, močno in zanesljivo silo slehernega naroda! Vse dosedanje izkušnje dokazujejo, da žena na vseh področjih, zasebno, poklicno in na družbenopolitičnem področju opravlja iste dolžnosti in funkcije kot moški. Zato ima geslo „Enakost, pravica in mir“, danes isto veljavo kot ga je imelo pred desetimi in več leti. Mislim, da je ob začetku druge polovice desetletja, posvečenega doseganju enakopravnosti žene, treba poudariti sledeče:

Po vsem svetu se žene združujejo v svojih gibanjih in se strnjeno borijo za uresničitev zgoraj navedenega gesla. Kajti v tem geslu je zapopadana humana misel in upravičena zahteva, ki jo lahko uresniči vsak narod, vsaka država. In kako je s položajem žene pri nas? Mnogo vprašanj je še odprtih. Prav naša organizacija Zveza slovenskih žena od leta 1943 (tedaj še kot AFŽ) združuje žene in tako aktivno posega v vsa politična, kulturna in gospodarska vprašanja naše narodne skupnosti. Slovenske žene na Koroškem ne moremo in ne bomo nikdar pozabile žrtve, doprinešenih v borbi proti fašizmu za mir in svobodo. Kajti prav naše žene so v tej težki borbi mnogo žrtvovali, zato je ta borba temelj našega današnjega prizadevanja za enakopravnost žene in s tem za mir v svetu. V tem duhu se je pričelo naše delo in tako poteka tudi danes. Naša organizacija se posebno prizadeva za enakopravnost slovenske žene in s tem slovenskega človeka na Koroškem sploh. Zato menim, da naša naloga ni zgolj ženska zadeva, ampak je to stvar nas vseh, tudi naprednih sil večinskega naroda, namreč, da pomagamo uresničiti cilj, ki ga je zastavila OZN.

Naša narodna skupnost in z njo naša ženska organizacija se trudi, da bi na zadovoljiv način prišlo do rešitve vprašanja dvojezične vzgoje predšolske in šolske mladine. Tozadevne vloge in pristopi na pristojna mesta deželne in zvezne vlade so tako obsežni, da bi s temi dokumenti lahko polnil knjige. Vendar je s strani oblasti bilo malo storjenega, čeprav so obljube bile vedno dane. Največ potreb je na varstvenem in predšolskem področju. Na našem naselbenem prostoru v občinskih vrtcih takorekoč ni nobenih slovenskih oziroma dvojezičnih skupin, ki bi našo predšolsko mladino vzgajale v materinščini. Da taka potreba obstoja, potrjuje dejstvo, da otroški vrtci, ustanovljeni s samopomočjo uspevajo, saj se morajo starši zelo truditi, da v le-teh sploh dobijo prostor za svoje otroke. To vsekakor nakazuje, kar se očitno premalo upošteva, namreč, da starši raje dajo svoje otroke tja, kjer imajo možnost vzgoje v varnem okolju in v narodnostno nezastopenem vzdušju. Zato v takih vrtcih število otrok stalno narašča. Kjer pa nakazanih pogojev ni, tam prijave padajo, tam vlada tudi neke vrste malodušje. In prav v tem oziru skušamo na razne načine vplivati na starše, da odločno nastopajo in zahtevajo svoje najosnovnejše pravice.

Široka je paleta delokroga in nalog, ki si jih zadaje naša žena v sodobni družbi, saj je prisotna na vseh področjih, zlasti pri izobraževanju odraslih, če tu omenim le en primer.

Ob koncu svojega kratkega razmišljanja pa bi rada naglasila sledeče: Aktivnost žene je vidna povsod in ob vsakem času. Zastopana je v vseh naših organizacijah. Zato je sooblikovanje sodobne družbe prav tako zasluga žene kot njenih moških tovarišev. Le njen doprinos javnosti ni tako znan, kot bi to moralo biti.

Prav zaradi tega je ženi potrebna tista samozavest s katero se mora v svetu uveljaviti. Zato se žene posebno prizadevamo, da mora vzgoja obeh spolov potekati na načelih enakopravnosti, s čimer bo najlažje odpraviti zakoreninjeno zapostavljenost žene v svetu. Le v tem smislu bo v bodoče možno zagotoviti demokratični razvoj in enakopravnost žene v družini, v družbi, med državami in kontinenti. In ko bo nastopil ta čas, ne bo več govora o borbi za enakopravnost žene, vendar bo dotlej treba še veliko napora. Prepričana pa sem, da bodo sadove našega prizadevanja doživeli naši znanjci.

Milena Gröblacher
predsednica Zveze slovenskih žena

Naši kraji in njihovi problemi so bili predstavljeni tudi na gospodarski razstavi v Mariboru

pravtako, če ne še bolj, prisotna na ravni deželnih vlad v odnosu do občin. Torej so občine močno odvisne od zveznih dežel, le-te pa od zveze na Dunaju.

Medtem ko so v nekaterih evropskih deželah takomenovana ljudska glasovanja (Volksbefragungen) ali referendumi že dalj časa pomembna oblika stalnega soodločanja državljanov, v Avstriji do pred kratkim to ni bil slučaj. V zadnjem času pa je tudi v Avstriji opaziti, da so politiki — kadar gre za pomembne odločitve — bolj pod pritiskom „ljudskega mnjenja“. Vedno bolj pogosto lahko zasledimo, da se ljudje združujejo na podlagi skupnih interesov in da so pripravljeni tudi aktivno boriti se za svoje pravice. Bodisi, da gre za interese mladih, za del prebivalstva, ki se čuti ogrožen zaradi velikih posegov v svoje neposredno življenjsko okolje, za ljudi, ki se borijo za ohranitev in izgradnjo delovnih mest, ali za narodne manjšine, ki se borijo za svoj obstoj in svoje pravice.

All to mar pomeni, da postaja tudi avstrijska družba bolj osveščena, da skuša bolj zavestno sood-

stvo je, da je centralistično zasnovan gospodarski koncept za Koroško povzročil to, da je le nekaj občin, ki so gospodarsko močne. Na južnem Kroškem lahko gospodarsko močnejše občine preštejemo na prstih ene same roke — čeprav šteje Južna Koroška 35 narodnostno mešanih občin.

Koroški centralni gospodarski prostor je pravzaprav omejen na trikot Celovec—Beljak—Šentvid na Glini in na občine v območju tega trikota. Ta prostor je deležen najmočnejšega pospeševanja s strani dežele in države. Gospodarske in socialne potrebe prebivalstva Ziljske doline, Gur, severnega pobočja Karavank in celotnega vzhodnokoroškega predela ta gospodarski plan ne upošteva v zadostni meri. Poglejmo sedaj, kakšne negativne posledice je centralistično načrtovanje in usmerjeno gospodarstvo povzročilo naši narodni skupnosti.

● Splošno je znano, da se je iz narodno mešanega ozemlja Koroške izselilo v zadnjih sto letih veliko število prebivalstva. Najmočnejše izseljevanje je potekalo iz Ziljske doline, severnega pobočja Karavank in velikega predela vzhodne

Glasnik naše napredne miselnosti

ki nas je vodila tudi v boju proti fašizmu

Janez Wutte, po domače Urank v Veselah, s partizanskim imenom Luc, stoji sredi političnega dogajanja naše narodne skupnosti. Je podpredsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, dolga leta je bil podpredsednik Zveze koroških partizanov, na zadnjem občnem zboru, ki je bil 15. novembra 1980, pa je bil izvoljen za predsednika te koroške borčevske organizacije. Janez Wutte-Luc pa tudi v domačem kraju močno sooblikuje kulturnopolitično življenje, saj se udeležuje tako v domači posojilnici kot tudi na kulturno-prosvetnem področju. Zato se je naše uredništvo odločilo z novim predsednikom ZKP za pogovor v katerem nam je tovariš Janez Wutte-Luc tolmačil svoja stališča in poglede na trenutno narodno politično situacijo na Koroškem in predstave, kako si, posebno delo ZKP, zamišlja v bodoče.

● *Tovariš Luc, poznamo te kot človeka, ki svoje nazore tolmači brez ovinkov, neorokavičeno, čestokrat trdo in naravnost v obraz. Povej nam, od kod tvoja odločnost?*

— Človeka izoblikujejo okolnosti v katerih dorasča. V šolo sem pričel hoditi nekaj let po koroškem plebiscitu, torej v času zmage pijanih nemških nacionalcev, katerim prisotnost slovenskega jezika ni bila po volji. Protislovenska propaganda se je najbolj občutila v šoli, ker so sklenili najprej ponemčiti mladino. Pri tem so se posluževali vseh mogočih načinov, da bi zastrašili tiste, ki so bili zavedni. Kot znano, so vodje šol večinoma bili ljudje, ki Slovencem niso bili naklonjeni. Mnogokrat se je naša narodna borba odvijala v obliki pretežno poniževalnih psov. Našo šolo pov in poniževalnih psov. Našo šolo je vodil neki „blutordensträger“, ki je svoje „naloge“ še posebej zavedal. Ze tedaj sem na lastni koži občutil krivico in ponižanje. Tako sem zgodaj spoznal, da se je za našo stvar treba boriti. Pozneje so se stvari stopnjevale, fašizem je bil vedno bolj močan, vedeli smo, da bo stvar za nas huda. Poslušal sem naše starejše rojake, kot na primer Marka Polcerjaka, ki so nas spodbujali. Zame je bilo težko tudi to, da mi je umrl oče in sem zelo mlad moral prevzeti kmetijo. Toda kakor si rasteš, tako si dorasteš!

● *Potemtakem si tudi politično bil zgodaj zrel. Praviš, da si moral prevzeti tudi gospodarstvo, v tistih časih to ni bilo enostavno?*

— Kot sem že povedal, so nas brusili že v šoli. Ze tedaj sem videl, da je upor vedno samo s premošnjimi akcijami in zato v svoji mladosti nisem imel časa za mladeniške preobrnosti. Moja generacija je bila soočena z hudim časom. Gospodarska kriza in politično nasilje nas je napravilo resne, vendar ne potrte, ker smo že tedaj bili prepričani, da se fašizem ne bo mogel obdržati. Ker so naši nasprotniki vedeli za mojo neomajno pripadnost k svojemu narodu, sem bil med prvimi, katere je Hitler poklical v takoimenovani „Arbeitsdienst“. To je zame bil hud udarec, ker je kmetija doma propadala. Vedel sem, da so to storili načrtno, da bi me moralno uničili. Ko so me pozneje le oprostili, sem mislil, da bom imel mir. Toda leta 1941 so me vtaknili v vojaško suknjo in spet je doma bilo vse narobe.

● *Da si moral služiti v nemški vojski, zate gotovo ni bilo prijetno?*

— Za vsakega Slovenca in nasprotnika fašizma, je to bilo poniževalno. Mene je sprva potrla ogromna, na videz neuničljiva mašinerija s katero je Hitler planil po Evropi. Mislim, da se tej uničevalni strasti ne bo mogel upreti nihče. Najbolj me je prizadela krutost in hladnokrvnost s katero so sejali gorje in smrt. Kljub temu sem že tedaj sklenil, da se bom ob prvi priložnosti skušal na svoj način upreti. Ko pa sem zvedel za prve aktivne upore, je moj sklep bil jasen, namreč, da se bom pridružil uporniški gibanju.

● *In kdaj se ti je taka priložnost ponudila?*

— Ze na severu Evrope sem skušal pobegniti, toda možnosti takorekoč ni bilo. Šele potem ko smo prišli s Finske in Belgije v Wiener Neustadt in so nas odredili v takoimenovani „Südostraum — Luftgau 197“, torej na ozemlje zasedene Jugoslavije, je upanje bilo večje. Toda tam sem vi-

del še večje gorje in zločine kot na severu. Nepopisno je, kaj so tam počeli esesovci in ustaši. Trudil sem se dobiti zvezo s partizani. V zelo tveganih poizkusih mi je to uspelo. Pri tem so mi pomagali tudi nekateri nemški vojaki, ki se niso strinjali z Hitlerjevo zločinsko vojno. Tako smo leta 1943 formirali ilegalno celico in potom kurirjev vzpostavili zvezo s partizani. Njim smo dajali važne informacije, posebno o premikih nemških čet. Ker smo bili v Zagrebu, je to za partizane bilo še posebno važno. Tako smo z ilegalnimi akcijami med drugim pomagali uničiti formacijo nemškega letalstva v Zagrebu. Od tam so nas nenadoma premestili v Bolgarijo. Od tam sem bil poslan na dopust — in to je bila priložnost, da sem se pridružil partizanom. Zaradi mojih vojaških izkušenj sem postal komandant čete, ki me je sprejela v svoje vrste.

● *Kako si prišel do partizanskega imena Luc in kdaj si prišel na Koroško?*

— Iz Makedonije smo se pomikali proti severu. Vedel sem, da se je upor proti fašizmu vnel tudi na Koroškem, zato sem želel priti najprej v Slovenijo, kar mi je tudi uspelo, ustavi sem se v Solčavi. Tam je šlo tudi za moje partizansko ime. Prebriral sem neko knjigo, katere avtor je bil von Luc. Komandant Majdač je na osnovi tega določil, da bo moje partizansko ime Luc, kar sem z veseljem sprejel.

V Solčavi oziroma Kamniških Alpah, kjer smo se borili, so zbirali prostovoljce za severno mejo, torej za upor severno od Drave. Tam sem se srečal tudi s soborci Primožičem, Ribičičem in drugimi koroškimi partizani. Ko je naša četa bila formirana, smo junija 1944 leta krenili preko Drave. Tako sem prišel na Koroško

Spominna slika iz NOB — prvi na desni tovariš Luc

in se s tovariši boril v Podjuni in na pobočju Svinške planine. Naša četa je bila v silno težkem položaju, ker smo tu bili brez povezave z bazo. Večkrat smo bili po nekaj dni brez hrane, tudi sanitete in bolničarja nismo imeli. Pritisk na nas pa je bil hud, saj je znano, da je Maier Kaibitsch dejal: „Severno stran Drave bomo očistili od banditov.“ Dve diviziji vojakov in esesovcev so poslali na to območje in večkrat so nas obkolili, a k sreči so bili težko oboroženi, mi pa smo bili silno gibčni in izurjeni, nekajkrat pa smo imeli tudi srečo, predvsem nas je reševala disciplina in požrtvovalnost. Največje muke

smo prestajali v zimi 1944/45, kajti bila je strašno huda, mi pa izmučeni, a kljub temu nismo obupali, ker smo vedeli, da je zmaga naša in svoboda tik pred nami.

● *Vaš boj je potemtakem bil povezan tudi z aktivističnim delom?*

— Tako je. V boju moraš vedno biti optimist, posebno če imaš opravka z ljudmi. Mislim, da smo prav z našimi obiski podeželskih in hribovskih domačij in vasi prispevali mnogo k osveščenosti zapeljanih ljudi. Naše področje je segalo od Velikovca preko Grebinja, Labota in vse gor do Svinške planine. Prehodili smo dejansko vse navedeno področje in ljudi informirali o propadu fašizma in tudi sovražniku smo pokazali, da smo na svoji zemlji in da tu hočemo biti sami svoji gospodarji.

● *Po osvoboditvi je bil hud čas, zdaj vemo, da si svoje gospodarstvo postavil na noge in tudi v okviru naših organizacij si vsa povojna leta prisotni, kako je vse to bilo mogoče?*

— Kljub težavam, sem bil vedno optimist. V cilje, ki sem si jih zastavil nisem nikdar podvomil. Ko sem urejal domačo kmetijo, je dejansko bilo težko iz nič ustvariti spet urejen gospodarski obrat. K temu je prišla še družina, toda kjer je volja gre vse. Kljub temu pa sem se zavedal, da je treba storiti kaj tudi za narod, zato sem se vključil v naše narodno življenje, kajti borba za naš obstoj se je nadaljevala. V povojnih letih je bilo čudno, ostanki fašizma so močno ovirali naš razvoj. Tolpe kot so bile „Wurfkomande“, so ovirale naše prireditve, napadale naše ljudi. K temu so pripomogli še povojni emigranti iz Jugoslavije, ki so sejali razdor med naše ljudstvo. Tudi oblasti nam niso bile naklonjene, ampak obratno, zapirale so naše ljudi — tudi jaz sem bil med njimi.

● *Kdaj si se vključil v Zvezo koroških partizanov?*

— Ze takoj po ustanovitvi te organizacije sem bil v odboru in potem bil več kot 25 let podpredsednik te naše borčevske organizacije.

● *To pomeni, da si s tov. Karlom Prušnikom-Gašperjem sodeloval že od vsega začetka?*

— Tovariša Gašperja sem spoznal že leta 1939, v partizanih pa sem ga srečal leta 1944 na Svinški planini. Postala sva velika prijatelja, ker sva

je to zelo odgovorna naloga, toda skušal bom vsako težavo in nalogo rešiti hitro. Posebno pozornost bomo posvečali starim in onemoglim borcem, zlasti, kar zadeva njihov socialni položaj. Razen tega bom poglobil stike z vsemi, ki imajo prijateljski odnos do naše organizacije, posebno z mladino, da bo spoznavala resnico našega pravičnega boja. Poleg rednih kontaktov z Zvezo borcev v SRS bomo okrepili tudi vezi z avstrijskimi partizani, ki so sodelovali v naših enotah. Vse te naloge bomo pa zmogli le, če jih bomo opravljali kolektivno, da se bodo odborniki zavedali svoje funkcije. Zato bomo odbornike in člane sproti obveščali o naših akcijah in načrtih. Kot članica ZSO, bo ZKP vsestransko podpirala težnje naše politične centrale in preko nje uresničevala vse svoje cilje. To pa pomeni, da hočemo nadaljevati našo široko frontovsko politiko ne glede na politični nazor posameznika tako kot nekoč v NOB. S skupnimi močmi se bomo borili za naše narodne in socialne pravice in za enakopravnost v naši državi. Cilj našega boja je ures-

ničitev člena 7 državne pogodbe, ki temelji na fundamentih NOB. Prav sledno se je Avstrija ponašala, ko se je pred aliiranimi silami pogajala za svojo neodvisnost. Zal pa danes na ta naš doprinos pozabljajo, zato pa je naša dolžnost tem večja, da opozarjamo, kako in zakaj je naša država postala svobodna.

● *Letos praznujemo 40-letnico vstaje slovenskega naroda, ko se je naše ljudstvo v okviru Osvobodilne fronte uprlo fašizmu. In kaj ta obletnica pomeni za nas koroške Slovence?*

— To je velika obletnica dogodkov, katerih navaden človek skoraj ne more dojeti, kaj to za slovenski narod pomeni. To je bil obračun z gosposko in klerikalno oblastjo, ki je bila vdana Hitlerjevi zasedbi. Z vstajo se je slovenski narod dokopal do svoje samozavesti in se v veri v zmago nad okupatorjem tem bolj boril za svojo samostojnost in svobodo. Temu boju smo se priključili tudi koroški Slovenci, zato smo lahko ponosni na naš delež k osvoboditvi naše narodne celote in k osvoboditvi Koroške in Avstrije izpod fašizma. 40-letnica vstaje slovenskega naroda pomeni za nas koroške Slovence zrelost in vero v lepšo bodočnost. Z našim protifašističnim bojem smo se postavili na stran naprednih narodov, ki so takoj po prihodu fašizma spoznali, da je miselnost tisočletnega rajha mogoče zavreti samo s fizičnim uporom.

● *Na zadnjem občnem zboru Zveze slovenskih organizacij na Koroškem si postal tudi prvi podpredsednik te organizacije, kakšne so tam tvoje naloge?*

— V prvi vrsti tam zastopam interese ZKP, z drugimi besedami, da tudi potom te organizacije širimo tradicije NOB na katerih sloni dejavnost te naše napredne organizacije. Kot član izvršnega odbora sodelujem pri izdelavi organizacijskih smernic in izvedbi raznih političnih akcij. Sem tudi član koordinacijskega odbora v katerem z NSKS zastopamo naše skupne narodnopolitične interese. Sem človek, ki svoje mnenje pove narav-

nost v obraz in nisem prijatelj orokavičenih fraz, ki za našega človeka največkrat niso razumljive. Čutim se dolžnega, da svoje misli povem po partizansko jasno, kajti treba je odkrito pokazati kam gre naša pot. Mislim, da je poleg političnih akcij treba tudi premakniti naše gospodarstvo, ker človek je svoboden le, če je tudi gospodarsko neodvisen, to še posebno velja za našo narodno skupnost.

● *Znan si po tem, da imaš dober odnos z mladino, da jo razumeš, kako torej gledaš na današnjo mlado generacijo?*

— Za mladino sem imel vedno razumevanje. Kot sem že povedal, sem v mladosti prestajal hude čase. Zato tudi jaz razumem težnje mladine. Čeprav so danes druge razmere, mladina hoče dobiti jasne odgovore, predvsem želi videti dejanja. Jaz pa sem človek akcije, zato z mladimi vedno najdem skupno pot.

● *Je bilo tako tudi pri gradnji otroškega vrtca in kulturnega doma v Sentprimozu, kjer si, kot vemo, bil gonilna sila?*

— Seveda brez mladine ne bi bilo nič. Prav v tem primeru se je pokazalo, kaj pomeni akcija, kot je bila gradnja vrtca in kulturnega doma. Za tako stvar se ljudje, posebno mladina da nagovoriti. Vsa je videl, kako so vsi prišli za delo in uspeh je zdaj viden, mi pa smo na naše dosežke lahko ponosni. S to akcijo smo mnogo pridobili tudi pri naših nasprotnikih, ker so videli, da znamo takorekoč iz nič mnogo ustvariti. Prav v tem primeru sem zastavil vse svoje organizacijske zmožnosti. To sem rad storil, ker v kulturnem razvoju vidim našo bodočnost in ker v našem prosvetno razgibanem kraju nismo imeli nobenih društvenih prostorov, sem s posebno vneto sodeloval pri gradnji kulturnega centra v Sentprimozu. Tu bo zdaj mladina imela vse možnosti za udeleževanje in srečavanje tako na kulturnem kot družabnem področju. S tem bomo mladino lažje zadržali v naših domačih vrstah. To pa je za nas Slovence zelo važno.

● *Tovariš predsednik, razgovor s teboj objavljamo v jubilejni številki našega lista. Kaj pomeni Slovenski vestnik tebi in za našo narodno skupnost?*

— Ze v partizanih je informacija bila silno pomembna. Tedaj smo dobivali v roke partizanski vestnik in po svoboditvi je Slovenski vestnik nadaljeval pot tega borčevskega informativnega glasila. Moram reči, da je Slovenski vestnik svoje obveščevalno poslanstvo opravljal in še opravlja v naše zadovoljstvo. Urednikom moram izreči vse priznanje za njihovo odgovorno in vestno delo. Predvsem bi rad naglasil vestnikovo stvarno poročanje, ki je za nas še posebno važno. Senzacionalne in nestvarne informacije odklanjam, čeprav pri ljudeh včasih najdemo več trenutnega odmeva. Veseli me, da je Slovenski vestnik glasnik naše napredne miselnosti, ki nas je vodila tudi v boju proti fašizmu in da ostaja zvest načelom NOB. Kljub temu pa želim, da bi poročanje v prihodnje bilo še bolj aktualno in da bi bilo še več poročil z našega naseljenega področja, dalje, da bi Slovenski vestnik prišel tudi v tiste družine, ki še nimajo slovenskega lista. Mislim, da bomo v tej smeri morali prijeti za delo vsi, kajti naš človek mora o problemih biti obveščen, ker bo tako rasla njegova narodna samozavest.

● *Tovariš Luc, iskrena hvala za izčrpn razgovor. Ob koncu ti želimo kot predsedniku Zveze koroških partizanov, kakor v tvojih drugih odgovornih funkcijah mnogo delovnega uspeha pa tudi veliko osebnih sreč v letu 1981!*

— Iskrena hvala. Skušal bom po svojih močeh doprinesati k vsestranskemu razvoju naše narodne skupnosti.

Pogovor zapisal
Andrej Kokot

Osnutek deklaracije OZN o pravicah manjšin in manjšinsko-varstvena določila avstrijske državne pogodbe

Brez dvoma so stale in stojijo pravice oseb, ki pripadajo nacionalnim, etničnim, verskim in jezikovnim skupinam, v središču pozornosti ne le temeljnih znanstvenih razprav, temveč so v teku let postale tudi sestavni del mednarodnih pogodb in meddržavnih sporazumov. V Avstriji sta zlasti Theodor Veiter in Felix Ermacora obdelovala široki sklop vprašanj človekovih pravic in temeljnih svoboščin vseh ljudi, ne glede na raso, spol, jezik in veroizpoved. Seveda so o teh vprašanih razpravljali v Avstriji tudi še drugi avtorji, vendar sta prav imenovana v domala vseh svojih objavah ovrednotila tudi sedmi člen pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije z dne 15. maja 1955.

Ne moremo tu nakazati, do kakšnega gledanja sta Veiter in Ermacora prišla v posameznih raziskavah in v katerih obravnavanih vprašanih sta tekom znanstveno raziskovalnega dela spremenila stališča oziroma dala vprašanjem drugi poudarek. Oba avtorja pa skladno poudarjata, da je sedmi člen avstrijske državne pogodbe razširil in poglobil pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, če upoštevamo do tedaj splošno veljavne zakonite norme ustavnega in splošnega značaja. Posebno velja to še z ozirom na senžermensko mirovno pogodbo z dne 10. septembra 1919 in za njene člene 62 do 69, ki pa so slej ko prej sestavni del avstrijske ustave in se slovenska manjšina na Koroškem v svojem vsakodnevnem političnem boju sklicuje tudi nanje, še posebej na člen 68.

Seveda bi morali nekoliko temeljiteje oceniti tudi vpliv manjšin na zakonodajo posameznih dežel, v konkretnem primeru na avstrijsko zakonodajo. Tu o nekem pozitivnem vplivu ob izrecni restriktivni manjšinski zakonodaji seveda ni možno govoriti. Morali bi razpravljati bolj o tistih faktorjih v družbenem življenju Avstrije, ki tako restriktivno zakonodajo pogojujejo.

Avstrija je podpisala vrsto mednarodnih konvencij, sporazumov in pogodb in s tem prevzela obveznosti do svojih državljanskih slovenskega in hrvaškega materinskega jezika. Vendar ostaja slej ko prej sedmi člen državne pogodbe najglavnejše in najkonkretnije manjšinsko varstveno določilo z mednarodnopravnim značajem.

Domala vsi avtorji, ki so razpravljali o pravicah nacionalnih manjšin v Avstriji, ne govorijo le o členu sedem avstrijske državne pogodbe, temveč tudi o členih 6 in 9 iste pogodbe. Člen 6 govori o človekovih pravicah in obvezuje Avstrijo, „da bo ukrenila vse potrebne ukrepe, da bo vsem, ki žive pod avstrijsko suverenostjo, ne oziraje se na raso, spol, jezik ali vero, zagotovila uživanje pravic in osnovnih svoboščin, všteti svobodo izražanja mnenja, svobodo tiska in objavljanja, veroizpovedi, političnega mnenja in javnega združenja“. Nadalje se Avstrija v drugem odstavku istega člena obvezuje, „da zakoni, veljavni v Avstriji, ne bodo ne po svoji vsebini ne pri izvajanju povzročili diskriminacije med prebivalci z avstrijskim državljanstvom glede na njihovo raso, spol, jezik in vero, bodisi glede na njihovo osebnost, lastnino, delo, poklicne in finančne interese, njihov pravni položaj, politične in državljanske pravice ali na kakem drugem področju“. Pripomniti je treba, da taka in podobna določila vsebujejo tudi drugi členi avstrijske ustave.

V določeni meri vsebinsko pokriva člen 6 avstrijske državne pogodbe prvi člen osnutka deklaracije pravic oseb, ki pripadajo nacionalnim, etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, ki jo predlaga Jugoslavija. Vendar je pri tem treba poudariti važno komponento v prvem členu osnutka deklaracije, to je pravico nacionalne in/ali etnične, jezikovne in verske manjšine do razvijanja lastnih nacionalnih, etničnih, jezikovnih in drugih posebnosti. Izrecnega določila o pravicah do razvijanja lastnih nacionalnih posebnosti ne vsebuje niti sedmi člen avstrijske državne pogodbe. Manjšina pa je gotovo ogrožena že v svojem obstoju, če ji je zabranjen razvoj lastnih nacionalnih posebnosti. Ta razvoj bi moral biti vsaj enakovreden splošnemu družbenemu razvoju v državi, manjšinska skupnost pa bo tak razvoj mogla doseči le ob podpori večinske družbe, kar za posamezne pripadnike manjšine ne velja. Pri tem se stavi tudi vprašanje, ali obstajajo o tem, kaj so „nacionalne posebnosti“, mednarodno enaka ali vsaj podobna gledanja.

Drugemu členu osnutka deklaracije vsebinsko odgovarja peti odstavek sedmega člena avstrijske državne pogodbe o pravicah slovenske in hrvaške manjšine. Peti odstavek člena sedem avstrijske državne pogodbe določa, da se mora prepovedati

ka, ki prepoveduje pod kaznijo hujskanje na narodno mržnjo, se zdijo določila le nekoliko preciznejša, še posebno pa bi postala tehtnejša v povezavi z drugim odstavkom petega člena osnutka deklaracije o pravicah manjšin, da morajo države članice v dobri veri izpolnjevati obveznosti, ki so jih prevzele na osnovi mednarodnih sporazumov in pogodb.

Za člen 3 osnutka deklaracije velja v primerjavi z določili avstrijske državne pogodbe isto, kar je bilo povedano za prvi člen osnutka. Vsebinsko pa bi lahko primerjali prvi odstavek tretjega člena osnutka deklaracije s prvim odstavkom sedmega člena avstrijske državne pogodbe, ki pravi, da „avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji kakor vsi drugi avstrijski državljani, všteti pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku“.

Glede uresničitve posameznih določil sedmega člena avstrijske državne pogodbe, ki jih vsebinsko nakazuje drugi odstavek člena 3 osnutka deklaracije, je treba opozoriti tudi na razprave J. Pleterskega, D. Druškoviča, F. Zwitterja, B. Grafenauerja, I. Tomšiča, T. Zorna, L. Udeta, B. Bohteta, V. Klemenčiča idr. zlasti v Razpravah in gradivu, v samostojnih publikacijah in strokovnem časopisu, ki jih pozna vsaj delno tudi avstrijska znanost. Strnjeno pa je o mednarodnopravnem urejanju položaja narodnih manjšin v posameznih državah tudi z ozirom na Avstrijo pisal Ernest Petrič. Sedmi člen avstrijske državne pogodbe brez dvoma vsebuje osnovne elemente drugega odstavka osnutka deklaracije o pravicah manjšin, zla-

Na teh dveh straneh objavljamo prispevka, s katerima sta sodelavca Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu dr. Avgustin Malle in Teodor Domej sodelovala na nedavnem znanstvenem posvetu na Brdu pri Kranju, kjer so strokovnjaki iz cele Jugoslavije ter iz zamejstva razpravljali o položaju in zaščiti manjšin v sistemu Združenih narodov s posebnim ozirom na jugoslovanski osnutek deklaracije o pravicah narodnih, etničnih, jezikovnih in verskih manjšin, ki naj bi jo sprejeli v OZN.

sti kar zadeva pravice s področja šolstva, jezika in kulture. Na drugi strani pa je treba tukaj opozoriti na izvedbene zakone k sedmemu členu avstrijske državne pogodbe, ki te pravice teritorialno in tudi individualno omejujejo in zožujejo in s katerimi se manjšina na Koroškem ne strinja.

Bolj točno bi bilo verjetno treba opredeliti v tem odstavku osnutka razvijanje lastne kulture, izobraževanja, jezika, tradicije in običajev kot razvijanje tistih lastnih nacionalnih posebnosti, o katerih je govora v prvem členu osnutka deklaracije o pravicah manjšin. Seveda tudi tu velja poudariti pravico do razvoja kot tisti element, ki manjšinam šele jamči lastni obstoj. Ob politični praksi je treba še povedati, da pač manjšina sama zna najprej in najbolje povedati, pod kakimi razmerami in ob kakšnih ukrepih ji je zagotovljen razvoj lastne kulture, izobraževanja, jezika, tradicije in običajev.

Ta komponenta pa je v osnutku deklaracije o pravicah manjšin očitno premalo upoštevana. Manjšina naj bi bila subjekt pri odločanju o svoji lastni usodi, tako v državi, v kateri živi, kot tudi v vseh stikih z matičnim narodom. Sicer je to pripombo treba vrednotiti kot pripombo pripadnika manjšine. Toda verjetno bi vsak pripadnik katerekoli politično senzibilizirane manjšine želel čimvečjo konkretizacijo sleherne deklaracije, konvencije oziroma mednarodnega sporazuma ter dosledno upoštevanje načela, da naj je manjšina subjekt in ne objekt ali faktor v državnem ali meddržavnem sodelovanju. Verjetno pa bo v deklaraciji, ki naj bi dosegla splošno veljavo, kako večjo konkretizacijo le težko izbojevati.

Četrty člen osnutka deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo nacionalnim, etničnim, verskim ali jezikovnim manjšinam, posebno pa njegov prvi odstavek odpira prav to dimenzijo manjšine kot subjekta. Slovenska manjšina na Koroškem izhaja v svojem vsakodnevnem političnem boju za izboritev popolne enakopravnosti vedno bolj iz prepričanja, da mednarodno sodelovanje, konkretno sodelovanje med Avstrijo in Jugoslavijo, koristi manjšini na Koroškem in da ji nasprotno utegne vsako zaostrovanje odnosov škodovati. Vendar prav tako tudi poudarja, da želi biti v teh odnosih subjekt v zadevah, ki se je neposredno tičejo. To naj bi še posebej veljalo za izmenjavo informacij in izkušenj o dosežkih manjšin na kulturnem, izobraževalnem in drugih področjih. Prav na tem področju opažamo tendenco, da so oblike samopomoči, ki si jih je n. pr. slovenska manjšina na Koroškem deloma izborila ob nasprotovanju oblasti, ocenjujejo kot znak širokogrudnosti in tolerantnosti države. Načelo, da je treba pri razvijanju medsebojnega sodelovanja, posebno na kulturnem, izobraževalnem in podobnih področjih, ki so za manjšino posebnega pomena, upoštevati potrebe manjšin, se pričinja konkretno v sodelovanju med Avstrijo in Jugoslavijo šele uveljavljati. Za člen 4 osnutka deklaracije ne najdemo v avstrijski državni pogodbi odgovarjajočega določila.

Ob zaključku velja poudariti, da členi 6 (človekove pravice), 7 (pravice slovenske in hrvaške manjšine) in 9 (ukinitve nacističnih organizacij) predstavljajo glavna in najkonkretnješa manjšinsko varstvena določila mednarodnega značaja znotraj avstrijske zakonodaje. Brez dvoma pa bi deklaracija pravic oseb, ki pripadajo nacionalnim, etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, na eni strani ne le podčrtala pomen in veljavnost obveznosti, ki so jih razne države prevzele na osnovi mednarodnih sporazumov in pogodb, temveč na drugi strani države pogodbenice tudi moralno obvezala, da te obveznosti v dobri veri izpolnjujejo. To pa bi bil vsekakor velik napredek.

Avgustin Malle

Pravice po državni pogodbi

● 6. ČLEN — ČLOVEKOVE PRAVICE

1. Avstrija bo ukrenila vse potrebne ukrepe, da bo vsem, ki žive pod avstrijsko suverenostjo, ne oziraje se na raso, spol, jezik ali vero, zagotovila uživanje človekovih pravic in osnovnih svoboščin, všteti svobodo izražanja mnenja, svobodo tiska in objavljanja, veroizpovedi, političnega mnenja in javnega združenja.

2. Avstrija se nadalje obvezuje, da zakoni, veljavni v Avstriji, ne bodo ne po svoji vsebini ne pri izvajanju povzročili diskriminacije med prebivalci z avstrijskim državljanstvom glede na njihovo raso, spol, jezik in vero, bodisi glede na njihovo osebnost, lastnino, delo, poklicne in finančne interese, njihov pravni položaj, politične in državljanske pravice ali na kakem drugem področju.

● 7. ČLEN — PRAVICE SLOVENSKE IN HRVAŠKE MANJŠINE

1. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

2. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvaške šole.

3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.

4. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odzamejo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Izhajamo iz prepričanja, da so za zagotovitev obstoja in razvoja manjšine stiki z njeno matico pomembni. Ze iz tega izvajamo potrebo, da pravica manjšin do stikov z matičnim narodom oziroma sodelovanje med manjšino in matico nasploh dobi svoje mesto v sistemu manjšinskih pravic. Ta korak bi pomenil važno izgraditev manjšinskih pravic, bil pa bi tudi velika pridobitev za sporazumevanje med narodi in kulturami in bi s tem služil miru v prostoru, kjer prebiva več narodov, pa tudi v svetovnem merilu.

Politični razvoj zadnjih 150 let je v veliki meri sooblikovalo in še sooblikuje reševanje in urejanje nacionalnega vprašanja, in kot dela tega tudi način obravnavanja manjšinskega vprašanja. Ker je bilo nerešeno manjšinsko vprašanje pogosto vir konfliktov, pa tudi zato, ker je dobivala misel o naravnih in prirojenih pravicah človeka čedalje večjo veljavo, se je vsaj v teoriji vedno bolj izpopolnjeval sistem narodnih in manjšinskih pravic. Humanistične in mirolojubne sile so si stalno prizadevale, da bi kot del splošnega stremjenja po razvoju človekovih pravic že priznane pravice še nadalje bogatile. Kot ena izmed gonilnih sil v tem procesu so se uveljavljale tudi prizadete manjšine, ki so na podlagi lastnih življenjskih potreb in v skrbi za ohranitev lastne identitete prispevale predloge za rešitev vprašanj, ki odločajo o obstoju in razvoju takšnih skupnosti. Tako so bogatili kodeks človekovih pravic z novimi razsežnostmi.

Odnosi med manjšino in njeno matico so v življenju manjšinske skupnosti eno od ključnih vprašanj. Ne redko so te vezi vplivale celo na manjšinsko zakonodajo držav, v katerih manjšina živi. Raven manjšinske zaščite je v več konkretnih primerih precej odvisna tudi od mednarodnega položaja matične države.

Kljub njegovemu velikemu pomenu pa odnos med matico in manjšino v mednarodnih dokumentih le izjemoma obravnavajo; podobno se dogaja tudi v znanstvenih razpravah o manjšinskih pravicah. Med novjšimi prispevki k tej tematiki sta posebni poglavji v knjigi Ernesta Petriča „Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin“ iz leta 1977 ter v knjigi Budislava Vukasa „Etnične manjine i mednarodni odnosi“.

Medtem ko torej jugoslovanski predstavniki znanstvene misli o pravicah manjšin temu področju posvečajo dokajšnjo pozornost, ga avstrijski strokovnjaki puščajo bolj ob strani ali ga celo sploh ne upoštevajo. Le Theodor Veiter se v razpravi „Völkerrecht und Volksgruppenrecht“, ki jo je objavil leta 1970 v zborniku „System eines internationalen Volksgruppenrechts“, dotakne tega problema in manjšini pripisuje na področju mednarodnega sodelovanja vsaj deloma tudi vlogo subjekta. Pravi namreč, da kljub danes dominantnim nazorom o suverenosti prav na področju mednarodne manjšinske zaščite nastajajo mednarodnopravni predpisi in status nascendi. Kot primer za nov element razvoja na področju mednarodnega prava navaja dogovor med strešno organizacijo italijanske narodnosti v Jugoslaviji in Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo v Trstu iz leta 1965.

Tudi pravno se ta materija različno ureja. Takorekoč izjemen položaj imata madžarska in italijanska narodnost v SR Sloveniji, ko SRS na podlagi ustavnega določila „podpira razvoj stikov med italijansko oziroma madžarsko narodnostjo in njenima matičnima narodom zaradi pospeševanja kulturnega in jezikovnega razvoja narodnosti“ (člen 250). Nekaj več je primerov, ko bilateralne pogodbe urejajo pravico manjšin do stikov z matico. Posebno nazorni sta izjavi vlad Zvezne republike Nemčije in Danske iz leta 1955, ki priznavata „poseben interes“ nemške oziroma danske manjšine, „da goji verske, kulturne in strokovne vezi“ z matičnim narodom. Tudi avstrijsko-italijanski sporazum Gruber-De Gasperi o Južnem Tirolu vsebuje zrno, ki se tiče tega področja. Poseben poudarek teh pravic pomeni tudi tisti del sklepne listine helsinške konference, ki govori o deležu narodnih manjšin in regionalnih kultur pri sodelovanju na hu-

manitarnih in drugih področjih: „Države udeležence, priznavajoč prispevek, ki ga narodne manjšine in regionalne kulture morejo dati njihovega sodelovanja na raznih področjih kulture, nameravajo, če na njihovem ozemlju obstoje take manjšine ali kulture, tem olajševati, da bi dale tak prispevek, upoštevajoč pri tem zakonite interese njihovih pripadnikov.“

Poudariti je seveda tudi, da država matičnega naroda lahko z notranjdržavno zakonodajo ureja stike z zamejstvom oziroma pripadniki svoje manjšine. Tako si na primer Avstrija prizadeva, da bi pravice tistih pripadnikov avstrijske manjšine na Južnem Tirolskem, ki so začasno v Avstriji, čim bolj izenačila s pravicami avstrijskih državljanov. Doslej je urejala položaj študentov, razgovori pa tečejo tudi za ureditev na področju zaposlovanja. Vse to so ureditve, ki dopolnjujejo dogovore in sporazume z manjšinskimi organizacijami ter javnimi organi in ustanovami, ki jih na podlagi priznane avtonomije Južne Tirolske avstrijska manjšina v Italiji upravlja in vodi kot subjekt.

dogovora o zaščiti skupine, pod pogojem, da so člani skupine del naroda te druge države ali pa da obstajajo med skupino in narodom te druge države kulturne ali tradicionalne vezi.“ (T. Veiter, Das österreichische Volksgruppenrecht seit dem Volksgruppengesetz von 1976, Dunaj 1979).

Večinoma prizadete manjšine same ocenjujejo stike z matičnim narodom kot potrebne. Tako so se na svojih dosedanjih srečanjih manjšine iz štirih sosednih dežel zavzele za pravico razvoja stikov z matičnim narodom, češ da so življenjskega pomena. Doda so še, da morajo v teh stikih imeti manjšine in narodnosti vlogo ustvarjalnega subjekta.

Kakšno stališče je zavzemala slovenska manjšina na Koroškem do tega vprašanja? Če upoštevamo dejavnosti slovenskih organizacij, moramo „ugotoviti, da so si prizadevale za čim tesnejše stike, kolikor nekaterih pri tem ni oviralo gledanje na družbeno ureditev v SFRJ. Ze v spomenu koroških Slovencev z dne 11. oktobra 1955, slejkoprej osnovnem dokumentu Slovencev na Koroškem v

STIKI MED MANJŠINO IN MATICO: Predsednik slovenske vlade je sprejel predstavnike koroških Slovencev

bej ne navaja, izrecno pa jo je upošteval osnutek za ureditev manjšinskega vprašanja v Avstriji, ki ga je predlagala Jugoslavija leta 1948 in je bistveno vplival na prihodnjo formu-

žavo matičnega naroda. Ključnega pomena je, koliko je manjšina s svojimi organizacijami in ustanovami sestavni del sodelovanja, ki se odvija na naseljenem prostoru manjšine na kulturni, politični ali gospodarski ravni.

Dobra podlaga za razvoj sodelovanja med narodno manjšino in njeno matico je seveda odnos do manjšine, ki ga ima družba, v okviru katere manjšina živi. Pravzaprav je eden osnovnih predpogojev vsestransko upoštevanje manjšinskih pravic. Enako važen predpogoj za uspešen razvoj sodelovanja manjšine z matico je, da je organsko vključeno v delovne organizacije in institucije manjšine. Jasno pa je, da bi slovenska manjšina glede na svojo trenutno akcijsko usposobljenost in še posebej materialno podlago v teh stikih igrala podrejeno vlogo, pa tudi zato, ker ni enakopravno vključena v tokove družbenega dogajanja države in dežele, v kateri živi. Zapostavljanje prostora, na katerem manjšina živi, se ne kaže samo na gospodarskem področju, občutno je tudi v kulturnem življenju. Mnogo je k temu prispevalo dejstvo, da je osiromašenje kulturnega življenja sestavni del asimilacijskega pritiska in asimilacije.

Brez dvoma še dolgo ne bodo izčrpane možne oblike sodelovanja. Zlasti znosna zakonska ureditev manjšinskega vprašanja na Koroškem bi odprla nove možnosti. Dosledno upoštevanje manjšinskih pravic skupno s poglobljenim sodelovanjem med sosednimi državami in deželami bi dalo ugodne razvojne možnosti manjšini, enako pa tudi celotnemu ozemlju in prebivalstvu, ne glede na narodno pripadnost.

Brez dvoma bi upoštevanje pravice do razvijanja vezi manjšin z matico v okviru deklaracije o pravicah oseb, ki pripadajo nacionalnim, etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, pomenilo važen premik v primerjavi z doslej uveljavljenimi in sprejetimi normami manjšinske zaščite. Predlog konvencije, ki ga je izdelala Jugoslavija in naj bi ga sprejela Organizacija združenih narodov, vsebuje v tretjem odstavku tretjega člena sedanjega osnutka posebno določilo, da morajo pripadniki manjšin uživati pravico do razvijanja ekonomskih, kulturnih in družbenih vezi s svojimi rojaki (z narodom, iz katerega izhajajo). Sprejetje deklaracije nasploh bi pomenilo nadaljnje uzaveščenje pravic manjšin, prav ta odstavek pa bi bila velika moralna in politična pridobitev za manjšine. Olajšal bi njihovo trajno prizadevanje za ohranitev identitete. Deklaracija bi vsaj deloma pomagala vzeti veter iz jader asimilacijskih prizadevanj družbe, v kateri manjšine živijo, še zlasti pa tistim delom večinskega naroda, ki hočejo manjšini vzeti njene lastnosti in pravice.

Napredek je treba videti tudi v predvidenem obsegu pravice do stikov. Poleg kulturnih in družbenih vezi se enakovredno pojavljajo ekonomske vezi, kar pomeni, da je vidno prodorlo gledanje, da manjšinsko vprašanje ni le kulturno-jezikovno-šolsko vprašanje, ampak hkrati tudi gospodarsko, socialno in politično. Vprašanje je seveda, koliko bodo te pozitivne premike sprejele države, ko bodo razpravljale o predlogu in urejevale manjšinska vprašanja znotraj svojih držav.

Teodor Domej

O stikih med manjšino in matico iz zornega kota koroških Slovencev

Presenetljivo malo so se v povojnem času — v nasprotju z obdobjem med obema vojnima — s pravico manjšin do stikov z matico ukvarjale mednarodne manjšinske organizacije, na primer Federalistična unija evropskih narodnih skupin (FUEV) ali Mednarodna zveza za zaščito ogroženih jezikov in kultur (AIDLCM). Tudi v predlogu za konvencijo o manjšinskih pravicah, naj bi jo sprejel evropski parlament, ta manjšinska pravica ni navedena. Le osnutek za mednarodni dogovor o varstvu nacionalnih ali etničnih skupin ali manjšin Mednarodnega inštituta za narodnostno pravo in regionalizem v Brixnu iz leta 1978 vsebuje določilo, ki se tiče te pravice, vendar ta problem tolmači dokaj restriktivno,

ker govori o njem le, ko skuša opredeliti pojem lojalnosti manjšine do države, v kateri živi: „Ne velja za nelojalno, če predstavniki skupine stopijo v stik z organi neke druge države z namenom, da bi zastopali interes svoje skupine, po načelih, ki so vsebovana v tem dogovoru, ali na podlagi dvostranskega

boju za enakopravnost, sta obe osrednji organizaciji Slovencev na Koroškem, ZSO in NSKS, zapisali: „Koroški Slovenci smo in bomo storili vse, da preprečimo nacionalne razprtije. Pripravljeni smo, da tvorimo most, ki naj veže naroda-soseda in sosedni državi, kar bo nov in trden element miru v tem delu Evrope. Uspešno izvrševanje tega našega poslanstva pa zavisi tudi od dobre volje avstrijske države, ki mora priznati osnovno, prirodno pravico in težnjo vsake etnične skupine in vsakega naroda, da hoče živeti in kulturno ter gospodarsko napredovati.“ V interpretaciji 5. odstavka 7. člena avstrijske državne pogodbe piše: „Pospeševanje in neovirano gojitev kulturnih stikov avstrijskih državljanov

lacija 7. člena avstrijske državne pogodbe: „Pripadnikom jugoslovanske manjšine v Avstriji se priznava pravica vzdrževanja kulturnih stikov s Hrvati ali Slovenci v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji ter priznavajo dobljene diplome.“

Trenutno veljavna avstrijska manjšinska zakonodaja pravice manjšin do stikov z matičnim narodom ne ureja posebej. Stiki so podvrženi zakonom in uredbam, ki veljajo nasplošno za mednarodne odnose ali dejavnosti. Manjšina se mora ravnati na primer po zakonu o društvih, po predpisih, ki urejajo gospodarsko sodelovanje itd. Razvijanje stikov med slovensko manjšino na Koroškem in matičnim narodom ni bilo deležno kakega posebnega pospeševanja ali materialne podpore s strani države. Odnos oblasti je tolerant, ko gre za kulturne in jezikovne stike, zadržan pa je zlasti, ko gre za sodelovanje, ki naj krepki materialno bazo manjšine in teritorija, na katerem živi. Oblasti tudi ne ukrepajo proti manjšini sovražnim silam, ki stike manjšine z matico prikazujejo kot nelojalnost do države ali pa kot vmešavanje v notranje zadeve države, če gre za posredovanje matice za pravice manjšin.

Tudi v avstrijsko-jugoslovanskih pogodbah o sodelovanju so zajeta le redka področja, ki upoštevajo potrebe manjšin. Leta 1972 na primer je bil sprejet sporazum o sodelovanju na področju kulture, znanosti in prosvete. V tem sporazumu in v delovnih programih, ki so na njegovi podlagi nastali, dobiva svoje mesto le droben del stikov, ki jih manjšina potrebuje in jih tudi vzdržuje na najrazličnejših področjih družbenega življenja. V najnovjšem času je začel veljati sporazum o obojestranskem priznavanju diplom, vendar z omejitvami, ki so za pripadnike manjšine deloma nerazumljive.

Odpira se seveda tudi vprašanje, koliko je manjšina lahko de facto enakopravno vključena v sodelovanje med državo, v kateri prebiva, in dr-

STIKI MED MANJŠINO IN MATICO: Kulturna izmenjava — tudi Ribniški oktet je gostoval na Koroškem

slovenske narodnosti s sonarodnjaki v drugih državah na temelju naravnega prava in principov demokracije je treba zajamčiti. To velja zlasti za medsebojna gostovanja, uvoz in izvoz knjig, publikacij, filmov itd.“ Pri tem je treba ob robu omeniti, da 7. člen avstrijske državne pogodbe pravice manjšin do stikov z matico pose-

Tako „enaka“ je pravica na Koroškem

V zadnji številki smo morali objaviti sodbo, ki jo je proti našemu listu oz. odgovornemu uredniku izreklo celovško sodišče na podlagi tožbe Kleine Zeitung, ki se je čutila uжалeno zaradi navedb v našem poročilu o partizanski znački in partizanskem spomeniku v Šentrupertu, objavljenem leta 1978.

Danes objavljamo v celoti še utemeljitev te obsodbe, ker si bodo bralci tako lahko sami napravili vtis in zaključke o tem, kako „enaka“ je pravica, ki jo delijo na Koroškem — ko bodo videli, kako eni lahko nesramno hujskajo in neodgovorno žalijo protifašistične borbe, medtem ko so drugi obsojeni, če samo opozorijo na tako hujskanje.

Utemeljitev obsodbe se v celoti glasi:

Der im Spruche genannte Artikel mit der Überschrift „Das Partisanenemblem“ und dem Untertitel „Ein Symbol der kämpferischen Verbundenheit der slowenisch- und deutschsprachigen Antifaschisten“ beginnt nach der Übersetzung durch den Pressedienst des Amtes der Kärntner Landesregierung (Beilage .C) sinngemäß wie folgt:

„Wie wir in unserem Blatt bereits berichteten, begehen wir heuer die 35. Wiederkehr des Jahrestages bedeutender Ereignisse im Rahmen des antifaschistischen Kampfes in Kärnten. Zu diesem Anlasse haben der Verband der Kärntner Partisanen in Klagenfurt und der Zentralausschuß der Kärntner Partisanen in Laibach auch ein besonderes Emblem herausgegeben, für welches der anerkannte slowenische Künstler Jože Horvat-Jaki den Entwurf ausarbeitete und (den beiden Organisationen) schenkte. Am Emblem ist das erste Partisanendenkmal in Kärnten nachgebildet, welches der Verband der Kärntner Partisanen im Jahre 1947 in St. Peter bei Völkermarkt aufstellte, wo sich auch die Grabstätte von 85 Partisanen, die in Kärnten gefallen sind, befindet. Die bronzene Skulptur, die einen Partisanen mit einer Maschinenpistole auf der linken, einen Bauern mit einer Hacke auf der rechten Seite und zwischen ihnen eine Partisanin darstellt, hat damals der in Wien lebende Bildhauer kroatischer Nationalität, Marjan Matijević, geschaffen.“

Dann folgt der inkriminierte Absatz, dessen Übersetzung in die deutsche Sprache auch nach der Verantwortung des Beschuldigten (AS 20) vollinhaltlich richtig ist.

Er lautet wörtlich:

„Dieses Denkmal hat damals eine Welle nationalistischer und neonazistischer hetzerischer Angriffe ausgelöst, noch besonders in der Kleinen Zeitung, die in der Serie unter dem Titel „Die blutige Grenze“ unverschämte den antifaschistischen Kampf der Partisanen beschmutzte. Den Höhepunkt aber erreichte diese Hetze mit der verbrecherischen Sprengung des Denkmals am 10. 9. 1953...“

In der rechtzeitig eingebrachten Privatanklage (ON 1) wird ausgeführt, daß die Privatanklägerin als Herausgeberin der „Kleinen Zeitung“ im Sinne des Art. II der Strafgesetznovelle 1929 zur Klage legitimiert sei. Mit der inkriminierten Textstelle werde der „Kleinen Zeitung“ vorgeworfen, in besonderer Weise eine Welle nationalistischer und neonazistischer hetzerischer Angriffe ausgelöst zu haben, die ihren Höhepunkt mit der Sprengung des Partisanendenkmals am 10. 9. 1953 erreichte. Dieser unberechtigte Vorwurf stelle eine strafbare Handlung gegen die Ehre dar. In der Hauptverhandlung am 24. 8. 1978 wurde die Privatanklage über Befragen durch den Richter ausdrücklich dahin präzisiert, daß entsprechend dem letzten Absatz der Privatanklage auf AS 2 nur dieser Vorwurf unter Anklage gestellt sei (AS 21). Der Vorwurf hingegen, die „Kleine Zeitung“ habe in der Serie unter dem Titel „Die blutige Grenze“ unverschämte den antifaschistischen Kampf der Partisanen beschmutzt, stehe nicht unter Privatanklage, weil damit nur eine Kritik ausgesprochen und kein ehrenrühriger Vorwurf erhoben werde (AS 22).

Der Beschuldigte gab zu, der verantwortliche Redakteur der Nummer 10 des „Slovenski vestnik“ vom 10. 3. 1978 gewesen zu sein, fühlte sich aber nicht schuldig und bot den vollen Wahrheitsbeweis für den inkriminierten Vorwurf an, nämlich dafür, daß besonders die „Kleine Zeitung“ nationalistische und neonazistische hetzerische Angriffe gegen die Kärntner Partisanen geführt habe. Die Sprengung des ersten Partisanendenkmals am 10. 9. 1953 sei eine Folge dieser Hetze gewesen, auch eine Folge der Hetze in der „Kleinen Zeitung“. Unmittelbar vor dieser Sprengung sei in der „Kleinen Zeitung“ nicht mehr vorhanden und diese überdies weder in der Universitätsbibliothek Klagenfurt, noch in der Universitätsbibliothek Graz oder in der Nationalbibliothek in Wien aufscheinen, gestaltete sich die Beischaffung der Artikelserie sehr schwierig (siehe ON 9).

Die Privatanklägerin brachte demgegenüber vor, daß die Veröffentlichungen in der genannten Artikelserie auf sehr eingehenden Erhebungen der zuständigen Polizei- und Gendarmerieabteilungen fußen würden. Darüber existiere ein Bericht der Sicherheitsdirektion an das Bundesministerium für Inneres vom 15. 3. 1952 mit dem Titel „Amtlicher zusammenfassender Bericht der Sicherheitsdirektion für das Bundesland Kärnten über das Ergebnis der amtlichen Nachforschungen nach den von Tito-Truppen im Jahre 1945 verschleppten und seither vermifften Zivilpersonen sowie der in Oberkärnten zurückgebliebenen und dort vermifften Zivilbeamten aus Österreich“. Dem Originalbericht an das Innenministerium seien umfangreiche Beweismittel angeschlossen, aus denen sich die Richtigkeit der Berichtangaben ergebe. Die Veröffentlichungen der Artikelserie seien wahrheitsgemäß und würden den Ergebnissen der polizeilichen Erhebungen entsprechen (AS 15). Die von der Privatanklägerin beantragte Beischaffung dieses Berichtes der Sicherheitsdirektion (AS 21) war nicht möglich, weil die Sicherheitsdirektion eine Übermittlung des Berichtes abgelehnt hat (AS 40) und seitens des Bundesministeriums für Inneres noch keine Entscheidung über die beantragte Aktenübersendung ergangen ist. (siehe ON 8 und ON 15 sowie AS 45 und AS 53). Der PAV hat daher in der letzten Hauptverhandlung am 29. 2. 1980 auf die Beischaffung des Originalberichtes ver-

zweiter Instanz aber wegen Vorliegens eines unabwendbaren Umstandes (Erkrankung) freigesprochen.

Schließlich erhob zu 5 U 849/53 des Bezirksgerichtes Klagenfurt auch Josef Wutte Privatanklage wegen Ehrenbeleidigung gegen Franz Genser, und zwar wegen beleidigender Vorwürfe in der Artikelserie „Die blutige Grenze“. In diesem Verfahren wurde Franz Genser rechtskräftig der Übertretung nach § 30 Pressegesetz schuldig erkannt und zu einer Geldstrafe von S 1.500,— verurteilt (wegen des Vorwurfes der Veruntreuung einer Regimentskasse; hinsichtlich der übrigen Anklagepunkte erfolgte ein Freispruch).

Aus dem Ermittlungsakt der Sicherheitsdirektion (Beilage .II) und dem Akt Z 181/53 des Bezirksgerichtes Völkermarkt ergibt sich, daß das Partisanendenkmal auf dem Friedhof in St. Ruprecht bei Völkermarkt am 10. September 1953 von unbekanntem Tätern gesprengt wurde. Die Täter konnten bis heute nicht ausgeforscht werden.

In rechtlicher Hinsicht ist folgendes auszuführen:

Es steht außer Frage, daß der inkriminierte Vorwurf eine schwere Beleidigung darstellt, die gegen die „Kleine Zeitung“ gerichtet ist. Die „Kleine Zeitung“ und die Artikelserie „Die blutige Grenze“ werden auch ausdrücklich erwähnt. Da jedoch nicht erkennbar ist, auf welche an der Herstellung der Zeitung beteiligte Person der Angriff abzielt (der Verfasser der Artikelserie ist nicht bekannt), ist die Privatanklägerin als Herausgeberin der „Kleinen Zeitung“ gemäß Art. II der Strafgesetznovelle 1929 zur Anklage berechtigt.

Der gegenüber einer Zeitung erhobene Vorwurf, eine Welle nationalistischer und neonazistischer hetzerischer Angriffe vorgetragen zu haben, begründet eine üble Nachrede im Sinne des § 111 StGB. Mag es bei dem Wort „nationalistisch“ noch Zweifel geben, ob es sich um einen politischen Angriff oder schon um einen Charakturvorwurf handelt, so stellen die Worte „neonazistisch“ und „hetzerisch“ bereits mit Sicherheit eine Ehrenbeleidigung dar. Jede Betätigung oder Wiederbetätigung im nationalsozialistischen Sinne ist nach dem Verbotsgesetz als Verbrechen strafbar, daher auch eine neonazistische Hetze seitens einer Zeitung. Durch die zusätzlichen Bezeichnungen „neonazistisch“ und „hetzerisch“ wird aber auch klargestellt, daß das Wort „nationalistisch“ ebenfalls beleidigend gemeint ist, nämlich im Sinne jenes Nationalismus, der durch die intolerante Überbewertung der eigenen Nation zu Unduldsamkeit, Fanatismus und Hass gegenüber anderen Völkern führt und der eine der geschichtlichen Wurzeln der Entstehung des Nationalsozialismus war. Daß eine Zeitung eine Welle nationalistischer und neonazistischer hetzerischer Angriffe vorgetragen habe, beinhaltet somit zweifellos sowohl den Vorwurf einer verächtlichen Gesinnung als auch den eines unehrenhaften Verhaltens. Verstärkt wird dieser äußerst schwerwiegende Angriff aber noch durch den weiteren Satz, daß diese Hetze ihren Höhepunkt mit der verbrecherischen Sprengung des Partisanendenkmals am 10. 9. 1953 erreicht habe. Dies bedeutet nichts anderes als den Vorwurf, daß die Sprengung d. Partisanendenkmals zumindest zum Teil eine Folge der von der „Kleinen Zeitung“ verbreiteten neonazistischen Hetze (gegen die Partisanen) gewesen sei, wobei die Rolle der „Kleinen Zeitung“ noch durch das Wort „besonders“ hervorgehoben wird. Der „Kleinen Zeitung“ wird also sogar vorgeworfen, durch ihre Schreibweise einen verbrecherischen Sprengstoffanschlag (mit)ausgelöst zu haben. Dies stellt selbstverständlich ebenfalls eine üble Nachrede dar und zeigt überdies, wie ernst der Vorwurf der nationalistischen und neonazistischen Hetze gemeint ist.

Zu den einzelnen Punkten des angebotenen Wahrheitsbeweises ist folgendes auszuführen:

Daß die „Kleine Zeitung“ in der Artikelserie „Die blutige Grenze“ schwerste, höchst ehrenrührige Vorwürfe gegen die seinerzeitigen Privatankläger Johann Wutte, Ing. Ignaz Orasch und Andreas Siencnik erhoben hat, die in den damaligen Presseverfahren in keiner Weise bewiesen werden konnten, ist sicherlich richtig. Dies zeigt aber nur, daß bei der Berichterstattung hinsichtlich dieser Personen bei weitem nicht die erforderliche journalistische Sorgfalt angewendet wurde und daß diese Personen von der „Kleinen Zei-

Faktum festgehalten, daß Südkärnten teilweise bis 25. Mai 1945 von Partisaneneinheiten besetzt war („Kärntner Militärbereich“ der jugoslawischen Armee, dessen Kommando sich ebenso wie die britische Militärverwaltung in Klagenfurt befand). In der Serie „Die blutige Grenze“ werden mehreren — meist namentlich genannten — Partisanen Morde und Gewalttaten angelastet, die diese an Soldaten der ehemaligen deutschen Wehrmacht und an Zivilpersonen begangen haben sollen. Außerdem werden die militärische Bedeutung und die politischen Ziele des Partisanenkampfes in Kärnten einer äußerst negativen Kritik unterzogen. In der ersten Folge vom 4. Juli 1953 wurde ein Foto des Partisanendenkmals in Völkermarkt veröffentlicht mit der Unterschrift „Der Mann rechts stellt Kommissar Lutz dar“. In den Folgen vom 4., 5. und 7. Juli 1953 wurde berichtet, daß ein Partisanenkommando unter dem Kommissar Wutte (Decknamen „Lutz“) im Mai 1945 in St. Margarethen eine „Todesliste“ aufgestellt und schließlich am 15. Mai 1945 den Oberlehrer Leo Fortin und den Gemeinsekretär Valentin Jellen erschossen habe, während der Gastwirt Gotthard Graf mit 5 Genickschüssen entkommen sei. Wegen dieser Vorwürfe erhob der Landwirt Johann Wutte aus Veselach Privatanklage wegen Ehrenbeleidigung gegen den verantwortlichen Redakteur der „Kleinen Zeitung“, Franz Genser (5 U 778/53 des Bezirksgerichtes Klagenfurt). Das Verfahren endete am 7. 9. 1953 mit einem Formalfreispruch und einer Entschuldigung der „Kleinen Zeitung“, worin die Zeitung erklärte, daß sich ihre Informationen hinsichtlich des Johann Wutte im Zuge des Beweisverfahrens als unrichtig herausgestellt hätten.

Auch der in der Artikelserie genann-

Seite 4 — 50./6. Jahrgang

KLEINE ZEITUNG

• Nr. 151 — Samstag, 4. Juli 1953

Die blutige Grenze Kärntens

Auf Mordspuren in Südkärnten — Wer gab die Todeskandidaten an?

Die Grenze Südkärntens ist mit Blut getränkt, besonders seit dem Zweiten Weltkrieg. Damals überbrannte der politische Haß jedes menschliche Gefühl — auf beiden Seiten. Die Partisanen — hie deutscher Soldat, hieß zuerst die Losung, dann aber, als das Blut in Strömen floß, stand der Nachbar gegen den Nachbarn. Es wurde bisher sehr viel

von Untaten gesprochen, die auf der einen Seite begangen worden waren, die Aussiedlungen, der erbarmungslose Kampf gegen die Partisanen — es herrschte aber immer wieder betretenes Schweigen, wenn jemand auf die andere Seite zu sprechen kam. Man schwieg auch trotz der Grenzforderungen Titos, man schwieg als Außenminister Gruber mit Tito zusammenkam. Man schwieg ogm Amts wegen auch jetzt, da der Besuch des jugoslawischen Außenministers bevorsteht. Unser Blatt hat als erstes vor einem Jahr die Frage der nach Jugoslawien Verschlepp-

Vor einigen Tagen erschienen auf dem Hofe des Franz Robinig in Hafendorf Beamte der Staatspolizei. Vor dem Hause trafen sie den Besitzer und seinen Sohn. Die Beamten wiesen sich ordnungsgemäß aus und sagten:

„Wissen Sie, warum der Oberlehrer Leo Fertin am 13. Mai 1945 erschossen wurde? Kennen Sie einen Partisanenkommissar Wutte mit dem Decknamen Lutz?“

Auf diese Fragen hin ergriff der 65jährige Franz Robinig ein Brett und schlug damit auf die Beamten ein. Der 25jährige Sohn kam seinem Vater zu Hilfe, ließ den scharfen Hund von der Kette und betzte ihn auf die Beamten. Diese vermochten aber Robinig das Brett zu entwenden. Als sie dieses als Beweisstück mitnehmen wollten, fielen die beiden Robinigs wieder über die Beamten her. So entstand ein neuerliches Handgemenge. Erst mit Hilfe von sechs Gendarmeriebeamten aus Völkermarkt gelang es, die beiden Männer zu überwältigen, zu fesseln und ins Bezirksgericht Völkermarkt einzuliefern.

Diese beiden Männer lieferten einen schlagenden Beweis dafür, welche Methoden anscheinend in ihrem Kreise üblich sind. Denn auch sie gehörten zum Kommando des Partisanenkommissars „Lutz“, der sie als Entlastungszeugen für Vorfälle anführte, die dringend der Aufklärung bedürfen. Sie soll mit jenen Gewaltmethoden anscheinend verhindert werden, mit denen man seinerzeit

Pod naslovom „Die blutige Grenze Kärntens“ je Kleine Zeitung v mesecih julij in avgust 1953 objavljala serijo člankov, v katerih je o partizanih poročala na način, ki ga je celovško sodišče imenovalo „wohl einmalig

zichtet bzw. diesen Beweisanspruch nicht wiederholt (AS 53). Er hat stattdessen eine Ablichtung vorgelegt (Beilage .D) und dazu erklärt, daß es sich um eine Ablichtung des Originalberichtes der Sicherheitsdirektion handle, welche von der „Kleinen Zeitung“ anlässlich der Presseprozesse gegen Franz Genser (ihren damaligen verantwortlichen Redakteur) im Jahre 1953 beschafft worden sei. Der Machthaber des Beschuldigten erklärte, daß er zur Beilage .D keine Stellungnahme abgeben könne, insbesondere nicht dazu, ob diese Ablichtung mit dem Originalbericht übereinstimmt.

Auf Grund der vorgelegten Urkunden in Verbindung mit dem Inhalt der Akten 5 U 778/53, 5 U 824/53, 5 U 825/53 und 5 U 849/53 des Bezirksgerichtes Klagenfurt sowie Z 181/53 des Bezirksgerichtes Völkermarkt wird festgestellt:

In der Zeit vom 4. Juli 1953 bis einschließlich 7. August 1953 erschien in der Kärntner Ausgabe der „Kleinen Zeitung“ eine Artikelserie unter dem Sammeltitle „Die blutige Grenze (Kärntens)“, die sich hauptsächlich mit angeblichen Untaten von Partisanen in Südkärnten nach Kriegsende befaßt (Beilage .I). Dazu sei als historisches

te Ing. Ignaz Orasch, der dort insbesondere beschuldigt wurde, als Partisanenkommissar zu Pfingsten 1945 die Erschießung von 7 gefangenen deutschen Soldaten und 2 Frauen veranlaßt zu haben, erhob zu 5 U 824/53 des Bezirksgerichtes Klagenfurt Privatanklage wegen Ehrenbeleidigung gegen Franz Genser. Genser wurde in erster Instanz der Übertretung nach § 30 Pressegesetz schuldig erkannt mit der Begründung, daß der Wahrheitsbeweis in keiner Weise erbracht wurde (ON 10 des Beilages), in zweiter Instanz jedoch wegen Vorliegens eines unabwendbaren Umstandes im Sinne des § 30 Abs. 5 Pressegesetz (Erkrankung) freigesprochen.

Zu 5 U 325/53 des Bezirksgerichtes Klagenfurt erhob Andreas Siencnik Privatanklage wegen Ehrenbeleidigung gegen Franz Genser, u. a. weil er in der Artikelserie beschuldigt worden war, der rücksichtsloseste und erbarmungsloseste Kämpfer unter den Partisanen gewesen zu sein und auch heute noch in den „Titolegionen“ hohe Stellungen zu bekleiden. Auch hier wurde Franz Genser in erster Instanz der Übertretung nach § 30 Pressegesetz schuldig erkannt, weil der Wahrheitsbeweis nicht erbracht wurde, in

Das Partisanendenkmal in Völkermarkt. Der Mann rechts stellt Kommissar Lutz dar

sie während des Krieges unterstützt hatten, Zutritt hatten.

In der Versammlung prallten die Meinungen hart aufeinander. Die schwerbewaffnete sie während des Krieges unterstützt hatten, Zutritt hatten.

In der Versammlung prallten die Meinungen hart aufeinander. Die schwerbewaffnete sie während des Krieges unterstützt hatten, Zutritt hatten.

In der Versammlung prallten die Meinungen hart aufeinander. Die schwerbewaffnete sie während des Krieges unterstützt hatten, Zutritt hatten.

Tako „enaka“ je pravica na Koroškem

„objektiv in ihrer Ehre beleidigt wurden. Damit ist aber für den Beschuldigten im gegenständlichen Verfahren nichts gewonnen. Den von ihm herangezogenen Presseverfahren lagen sämtlich nur Ehrenbeleidigungen als strafbare Handlungen zugrunde, bei denen überdies nur eine Verurteilung des verantwortlichen Redakteurs wegen Vernachlässigung der pflichtgemäßen Sorgfalt nach § 30 Pressegesetz in Frage kam. Gemäß § 112 StGB können aber strafbare Handlungen, die nur auf Verlangen eines Dritten verfolgt werden, nicht zum Wahrheitsbeweis dienen.“

An dieser Stelle ist festzuhalten, daß die in der Artikelserie „Die blutige Grenze“ enthaltenen Angriffe gegen ehemalige Partisanen schon damals (im Jahre 1953) nur als Ehrenbeleidigungen bzw. nach § 30 Pressegesetz unter Privatanlage gestellt wurden (in den oben erwähnten Fällen), jedoch trotz der offenbar beträchtlichen Publizität der Serie und der sicherlich erfolgten Ablieferung der Pflichtstücke bei der Staatsanwaltschaft und der Sicherheitsbehörde zu keiner behördlichen Reaktion gegen die „Kleine Zeitung“ geführt haben. Die Strafverfolgungsbehörden waren also sicherlich nicht der Ansicht, daß die Artikelserie eine „neonazistische Hetze“ darstellt, denn andernfalls hätten sie pflichtgemäß ein Verfahren nach dem Verbotsgesetz einleiten müssen. Auch eine Hetze gegen die slowenische Volksgruppe wurde von den Behörden offenbar nicht angenommen, da auch kein Strafverfahren nach § 302 StGB (Aufreizung zu Feindseligkeiten gegen Nationalitäten bzw. Volksstämme) eingeleitet wurde.

Auf den Antrag des Beschuldigten auf Einvernahme der Zeugen Karl Prusnik und Johann Wutte war schon deshalb nicht einzugehen, weil dieser Beweisantrag in der Hauptverhandlung am 29. 2. 1980 — welche gemäß § 276 a StPO wegen Ablaufs der Monatsfrist neu durchgeführt wurde — nicht neu gestellt bzw. wiederholt wurde. Außerdem wurden die genannten Zeugen nach dem Vorbringen des Machthabers zum Beweis dafür geführt, wie die slowenische Bevölkerung die fragliche Artikelserie aufgefaßt habe, nämlich als ausgesprochen nationalistische und neonazistische Hetze gegen die Slowenen (AS 45). Ob die Serie jedoch eine solche Hetze darstellt oder nicht, ist vom Gericht zu beurteilen und keineswegs vom Zeugen; überdies kann jeder Zeuge nur seine persönliche Auffassung deponieren u. niemals die Auffassung der „Bevölkerung“. Der erwähnte Beweisantrag wäre demnach in jedem Falle abzuweisen gewesen.

Abzuweisen war aber auch der Beweisantrag des Beschuldigten auf Einholung eines Gutachtens des Institutes für Zeitgeschichte der Universität Wien (insbesondere von einem bestimmten Professor) darüber, daß der Inhalt der Artikelserie „Die blutige Grenze“ neonazistisch sei. Unter Anklage steht der

Vorwurf der neonazistischen Hetze, das ist ein politischer und strafrechtlicher Vorwurf, der ganz eindeutig vom Gericht selbst zu beurteilen ist. Sicherlich gibt es auch wissenschaftliche Arbeiten über den Neonazismus, doch gehen die Auffassungen hier bekanntlich sehr weit auseinander, sodaß jeder Gutachter letztlich nur seine eigene Lehrmeinung vertreten könnte. Unter diesen Umständen erscheint die gegenständliche Frage nicht zur Klärung durch einen Sachverständigen-Beweis geeignet. Schließlich handelt es sich hier ja auch nicht um eine historische Aufarbeitung, sondern um einen politischen Vorwurf, dessen Beurteilung — ebenso wie bei den Tatbeständen nach dem Verbotsgesetz — dem Strafgericht obliegt. Dabei bestehen gerade im Falle des Nationalsozialismus klare Strafbestimmungen des Gesetzgebers, die jede Betätigung im nationalsozialistischen Sinne erfassen. Im Verbotsgesetz wird hier insbesondere das Verherrlichen oder Anpreisen der Ziele der NSDAP, ihrer Einrichtungen oder Maßnahmen genannt.

Davon kann nun in der Artikelserie „Die blutige Grenze“ keine Rede sein. Nirgends in der ganzen Serie findet sich eine Verherrlichung, Anpreisung oder auch nur eine einzige positive Bewertung des NS-Regimes. Es wird auch immer wieder betont, daß die große Masse der Kärntner Slowenen gegen die behaupteten Greueltaten von Partisanen eingestellt war, und auch die Partisanen werden keineswegs in ihrer Gesamtheit als Verbrecher hingestellt. Die Zeitung schildert vielmehr Einzelfälle, wobei der Wahrheitsgehalt der Informationen jedoch offensichtlich nicht ausreichend geprüft wurde. Daraus erfolgten dann Ehrenbeleidigungen gegenüber mehreren ehemaligen Partisanen. Daß der Verfasser der Artikelserie seine Vorwürfe wider besseres Wissen erhoben und damit die von ihm angegriffenen Partisanen bewußt verleumdet hätte, wurde von keiner Seite behauptet und in diesem Verfahren auch nicht erwiesen.

Ebensowenig ist erwiesen, daß die Sprengung des Partisanendenkmals am 10. 9. 1953 etwas mit der Serie „Die blutige Grenze“ zu tun hatte oder gar eine Folge dieser Artikelserie war. Allerdings wurde in der Serie in negativer Weise auf dieses Denkmal hingewiesen, nämlich darauf, daß eine der Figuren den „Mordkommissar“ Lutz darstelle (was nach dem glaubwürdigen Vorbringen des Machthabers nicht stimmt, da das Denkmal frei entworfen und nicht nach Modellen angefertigt wurde). Die fraglichen Artikel erscheinen aber in der Zeit vom 4. bis 7. Juli 1953, also über 2 Monate vor der Sprengung, und die Artikelserie war mehr als 1 Monat vor der Sprengung bereits beendet. Es existiert jedenfalls keinerlei Beweis dafür, daß die Berichterstattung der „Kleinen Zeitung“ von Einfluß auf die (bis heute unbekannt) Täter des Sprengstoffverbrechens gewesen wäre. Derartige

Spekulationen wären auch deshalb müßig, weil es seither in Kärnten eine ganze Reihe (meist nicht aufgeklärter) Sprengstoffanschläge gegen Denkmäler verschiedener Seiten gegeben hat.

Die vom Machthaber in der letzten Hauptverhandlung als Beweismittel vorgelegten Zeitungsartikel (Beilagen /3, /4, /5 und /6) sind ebenfalls nicht zur Erbringung des Wahrheitsbeweises geeignet, weil sie nur die Meinung der jeweiligen ungenannten Verfasser darstellen. Sie beweisen somit nur, daß die Artikelschreiber der „Neuen Zeit“ und — wenn seine Äußerungen in der Zeitung richtig wiedergegeben wurden — sogar der damalige Kärntner Landeshauptmann Wedenig hinsichtlich der Serie „Die blutige Grenze“ äußerst negative Ansichten vertreten haben. Derartige Meinungsäußerungen sind jedoch keine objektiven Beweismittel.

Es ist dem Beschuldigten allerdings beizupflichten, daß der Wahrheitsbeweis dann erbracht wäre, wenn — wie er vorbringt — die Serie „Die blutige Grenze“ dem Leser nur zeigen würde, daß die Partisanen (wie während der Nazizeit immer wieder behauptet) lauter Verbrecher gewesen seien und die Angehörigen der slowenischen Minderheit jedenfalls zumindest auch schlechte Menschen seien. Dies ist jedoch nicht der Fall. Es kann zunächst keine Rede davon sein, daß die Serie die Angehörigen der slowenischen Volksgruppe in Kärnten als „schlechte Menschen“ hinstellen würde. Der Partisanenkampf (vor allem der in Kärnten) wird zwar äußerst negativ bewertet, doch wird dessen grundsätzliche Berechtigung — auf Grund des Überfalles Hitlerdeutschlands auf Jugoslawien — nicht in Frage gestellt. Es wird auch darauf hingewiesen, daß die Gewaltmaßnahmen des NS-Regimes gegen die Kärntner Slowenen die Ursache für die Entstehung des bewaffneten slowenischen Widerstandes in Kärnten waren (siehe 23. Folge vom 1. 8. 1953). Der Beschuldigte ist aber offenbar der Ansicht, daß die negative Bewertung des Partisanenkampfes an sich schon einen Beweis für neonazistische Einstellung dargestellt, etwa nach dem Motto: wer gegen die Gegner des Nationalsozialismus zu Felde zieht, ist für den Nationalsozialismus. Auch wenn dies in vielen Fällen zutreffen mag, ist hier doch der Einzelfall zu prüfen und das Gericht vermag sich nicht generell dieser Ansicht anzuschließen. Im Sinne d. Grundrechtes d. Meinungsfreiheit muß es nämlich auch zulässig sein, mögliche Verbrechen von Gegnern des NS-Regimes zu erörtern (sofern dies nicht zu dem Zweck geschieht, Verbrechen des NS-Regimes zu rechtfertigen oder zu beschönigen, was unter das Verbotsgesetz fallen würde). Es darf trotz der historisch feststehenden Schreckensherrschaft des NS-Regimes keine Frage sein, daß Verbrechen als solche zu werten sind, gleichgültig von welcher Seite sie begangen wurden.

Hier ist z. B. auf die Erhebungsberichte des Landesgendarmeriekomman-

dos für Kärnten zu verweisen, welche sich in den Beilagen befinden. Danach wurden am 20. Mai 1945 nach dem Abzug der Partisanen in der Umgebung von St. Veit im Jauntal 8 Leichen von Personen (6 Männer und 2 Frauen) aufgefunden, welche vorher von einer Partisaneneinheit gefangen genommen und dann erschossen worden waren (ON 8 des Aktes 5 U 824/53 und Urteil ON 10). Etwa zur gleichen Zeit wurden in der Gegend von Eberndorf 7 vorher von Partisanen gefangen genommene Soldaten mit Genickschüssen getötet

hängig von der Echtheit der Ablichtung beweisen aber allein die Existenz eines solchen amtlichen Berichtes und die Tatsache, daß behördliche Nachforschungen nach verschleppten und seither vermißten Zivilpersonen durchgeführt wurden, daß es in der ersten Nachkriegszeit Verschleppungen von Zivilpersonen gegeben hat.

Unter diesen Umständen kann die seinerzeitige Artikelserie „Die blutige Grenze“, welche sich hauptsächlich mit den Vorgängen in Südkärnten unmittelbar nach Kriegsende befaßte, nicht als nationalistische und neonazistische Hetze bezeichnet werden. Es muß einer Zeitung im Sinne der Pressefreiheit vielmehr freistehen, auch solche Vorgänge aufzuzeigen. Sicherlich wäre es notwendig gewesen, daß die Zeitung das Thema mit mehr Seriosität und Verantwortungsbewußtsein behandelt und unbewiesene Beschuldigungen vermieden. Weil mehrere Personen offenbar unbegründet schwerer Verbrechen geziehen und damit in ihrer Ehre beleidigt wurden, ist dies mehr als bedauerlich, es war aber nur Gegenstand der seinerzeitigen Privatanlageverfahren und kann daher gemäß § 112 StGB nicht zum Beweis der Wahrheit des inkriminierten Vorwurfes herangezogen werden. Es ändert auch nichts daran, daß die Bezeichnungen „nationalistisch“ und „neonazistisch“ auf die „Kleine Zeitung“ keineswegs zutreffen.

Der Wahrheitsbeweis ist demnach nicht erbracht worden, weshalb mit einem Schuldspruch vorzugehen war.

Bei der Straf bemessung war erschwerend die besondere Tragweite des inkriminierten Vorwurfes, mildernd war die bisherige Unbescholtenheit des Beschuldigten. Mit Rücksicht auf diese Strafzumessungsgründe erachtete das Gericht eine Geldstrafe von 30 Tagessätzen für schuldangemessen. Bei der Bestimmung der Höhe eines Tagessatzes war davon auszugehen, daß der Beschuldigte ein monatliches Nettoeinkommen von ca. S 6.700.— bezieht, kein Vermögen besitzt und für seine Ehegattin sowie 1 Kind zu sorgen hat. Auf Grund dieser persönlichen und wirtschaftlichen Verhältnisse wurde der Tagessatz mit S 100.— festgesetzt.

Da der inkriminierte Vorwurf nicht durch guten Glauben entschuldbar ist, (der Beschuldigte hat den Artikel nach seiner Verantwortung gar nicht gelesen) war gemäß §§ 30 Abs. 4, 29 Abs. 2 Pressegesetz auch eine Geldbuse zu bestimmen, welche das Gericht unter Würdigung aller Umstände des Falles mit S 1.000.— festgesetzt hat.

Die übrigen Entscheidungen gründen sich auf die bezogenen Gesetzesstellen. Im Sinne der Bestimmung des § 23 Abs. 2 Z. 3 Pressegesetz war jedoch der zur Veröffentlichung verpflichteten Zeitung das Recht einzuräumen, das Urteil entweder in deutscher Sprache zu veröffentlichen oder es in die Sprache der Zeitung zu übersetzen (Swoboda-Hartmann, Kommentar S. 62 und 68).

aufgefunden (ON 9 des Aktes 5 U 825/53, insbesondere AS 37 und 69). Auch aus dem Akt 5 U 849/53 geht hervor, daß in der Nähe des Klopeiner Sees in den ersten Nachkriegslagen 6 Heimkehrer aufgegriffen und dann nach kurzer Haft ohne Gerichtsverfahren in einen Wald geführt und dort ermordet wurden (Urteil ON 13). Wenn man die Echtheit der Ablichtung des „Zusammenfassenden Berichtes der Sicherheitsdirektion für das Bundesland Kärnten über das Ergebnis der amtlichen Nachforschungen nach den von Tito-Truppen im Jahre 1945 verschleppten und seither vermißten Zivilpersonen sowie der in Oberkärnten zurückgebliebenen und dort vermißten Zivilbeamten aus Österreich“ Beilage /D annimmt (welche das Gericht allerdings nicht überprüfen kann), ginge daraus hervor, daß auf österreichischem Gebiet insgesamt 263 Zivilpersonen verhaftet wurden, von denen 96 (91 Österreicher) heute noch vermißt werden. Auch die Erschießung der Zivilpersonen Leo Fortin und Valentin Jellen durch Partisanen am 15. Mai 1945 sowie die Flucht des nicht tödlich getroffenen Gotthard Graf werden dort erwähnt. (S. 35 der Beilage /D). Im übrigen kann das Gericht auf das umfangreiche Material des Berichtes — in dem sogar von Massenmorden die Rede ist — nicht eingehen, weil die Übereinstimmung mit dem Originalbericht nicht feststeht. Unab-

Le nekaj tednov po objavi serije „Die blutige Grenze Kärntens“ v Kleiner Zeitung, kjer je bilo govora tudi o partizanskem spomeniku v Šentrupertu pri Velikovu, je bil ta spomenik (ki ga kaže slika zgoraj) zločinsko razstreljen posledice atentata vidimo na slikah spodaj). Celovško sodišče v svoji utemeljitvi ugotavlja, da povezava med serijo „Die blutige Grenze“ in razstreljivijo spomenika ni dokazana.

Novejša literatura ki je neposredno ali vsaj posredno povezana s koroškimi Slovenci

V zadnjih letih, ko narašča zanimanje za vprašanje koroških Slovencev, se vidno množi tudi najrazličnejša literatura, ki je bodisi neposredno ali vsaj posredno povezana s to problematiko. Iz tega obširnega področja zajema naslednja bibliografija samo tovrstne publikacije, ki so izšle v letu 1980 ter so na razpolago ali v Slovenski študijski knjižnici ali na Slovenskem znanstvenem inštitutu v Celovcu.

Pri izboru so bile upoštevane publikacije, ki se vsebinsko neposredno ali vsaj posredno tičejo slovenske manjšine na Koroškem, in sicer ne glede na jezik in kraj izida; publikacije, ki so v slovenščini izšle v Avstriji; publikacije, katerih avtor je koroški Slovenec; publikacije, ki so izšle pri slovenski založbi na Koroškem. Vendar pa — kakor rečeno — gre le za izbor, tako da seznam tovrstne literature gotovo ni popoln.

V naslednjem pregledu so publikacije razvrščene po abecednem redu avtorjev oz. naslovov, kjer avtorji niso navedeni.

BETROFFENSEIN, Texte zu Kärnten im Herbst 1980, Slovenski informacijski center (SIC), Celovec 1980

DAS BEISPIEL ÖSTERREICH, 25 Jahre Staatsvertrag, Bundeskanzleramt, Wien 1980

DAS VOLKSGRUPPENGESETZ EINE LÖSUNG?, Der Standpunkt der Kärntner Slowenen, 3. Auflage, SIC, Klagenfurt/Celovec 1980

DER ÖSTERREICHISCHE FREIHEITSKAMPF 1934—1945, Dokumentationsarchiv d. österreichischen Widerstandes, Wien 1980

DER ZEHNTE OKTOBER — KÄRNTENS EHRENTAG, Kärntner Landsmannschaft, Klagenfurt 1980

DESET LET SLOVENSKI ATLETSKI KLUB, Slovenski atletski klub, Celovec 1980

Feichter Valentin: **BIOLOGIČNO KMETOVANJE IN VRTNARJENJE**, praktični priročnik, samozaložba, Villach/Beljak 1980

Firm Vlado: **MED BREGOVI**, povest (Družinske večernice 34), Družba sv. Mohorja, Celovec 1980

Fischer Gero: **DAS SLOWENISCHE IN KÄRNTEN**, eine Studie zur Sprachenpolitik, SIC, Klagenfurt/Celovec 1980

Flaschberger L. & A. F. Reiterer: **DER TÄGLICHE ABWEHRKAMPF**, Erscheinungsformen und Strategien der ethnischen Assimilation bei den Kärntner Slowenen, (Ethnos 20), Wilhelm Braumüller, Wien 1980

Hafner S. & E. Prunč: **LEXIKALISCHE INVENTARISIERUNG DER SLOWENISCHEN VOLKSSPRACHE IN KÄRNTEN**, (Band 1), Institut für Slawistik der Universität Graz, Graz 1980

KÄRNTEN BLEIBT DEUTSCH, Zur Tradition und Gegenwart der Feiern zum 10. Oktober, Klub slowenischer Studenten in Wien, Wien/Klagenfurt 1980

KÄRNTNER WEISSBUCH, Wie viele Slowenen gibt es in Kärnten?, Kärntner Abwehrkämpferbund, Klagenfurt 1980

Kirchschläger Rudolf: **DER FRIEDE BEGINNT IM EIGENEM HAUS**, Gedanken über Österreich, Verlag Fritz Molden, Wien 1980

KOLENDAR AULA SLOVENICA, za leto 1981, Aula slovenica, Celovec 1980

KOLENDAR DRUŽBE SV. MOHORJA V CELOVCU, za leto 1981, Družba sv. Mohorja, Celovec 1980

KOROŠKI DNEVI V TRŽIČU, Zavod za kulturo in izobraževanje, Tržič 1980

KOROŠKI KOLENDAR 1981, Slovenska prosvetna zveza, Celovec 1980

LETNO POROČILO ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE V CELOVCU, za šolsko leto 1979/80, navnateljstvo Zvezne gimnazije za Slovence, Celovec 1980

Likar Peter: **LOJZE UDE**, Moje bitke, (Slovenski znanstveniki, 2), Obzorja, Maribor 1980

Mallebrein Wolfram: **HANS STEINACHER**, Ein Kärntner für Freiheit und Selbstbestimmung — eine Biographie, Heyn, Klagenfurt 1980

Mausner Karel: **JERČEVI GALJOTI**, roman, Družba sv. Mohorja, Celovec 1980

Mausner Karel: **PREKLETA KRI**, roman, Družba sv. Mohorja, Celovec 1980

Merkač France: **ODTENKI RAZBOLELE RESNIČNOSTI**, pesniška zbirka, Klub mladje ob sodelovanju SIC-a, Celovec 1980

Messner Janko: **FIČAJKE GREJO V HAJKE**, Klub Prežihov Voranc, Celovec 1980

Z lastno književno dejavnostjo prispevamo v

● Že v prejšnji številki našega lista smo na kratko predstavili Koroški koledar za leto 1981, ki ga Slovenska prosvetna zveza izdaja že tretje desetletje skupno s knjižnim darom. Zaradi njegove bogate vsebine Koroški koledar predstavljamo še posebej, kajti njegov obseg je eden izmed največjih od kar ta edicija izhaja, posebno, kar zadeva število sodelavcev; njegova grafična oprema pa je brez dvoma ena izmed najlepših. K temu je v glavnem doprinesel posnetek Hanzeja Weissa, ki je v svoj objektiv ujel večerno zarjo na Gurah.

Koledarski del ima kot običajno vključene spominske dneve iz naše narodne in kulturne zgodovine,

Pavle Žaucer-Matjaž je napisal poslovnile besede v katerih je orisal Gašperjeve zasluge v boju proti fašizmu in za pravice zatiranih in zapostavljenih. Temu je priobčen še seznam člankov, ki jih je Gašper napisal za Koroški koledar, (stavil ga je R. J.).

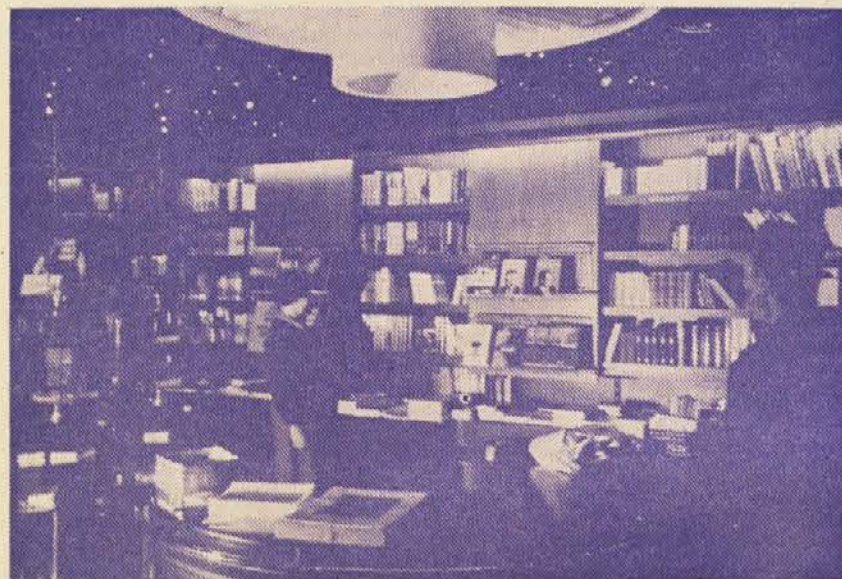
Nadaljnje spominske članke lani umrlih kulturnih delavcev in rodoljubov Francu Sušniku, Leopoldu Suhodolčanu in Jozeju Miklavčiču so prispevali J. Mrdavič, Marjan Kolar in Ljubo Urbas.

S članki različne vsebine najprej začenja tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser, ki se v svojem prispevku ukvarja z gospodarsko politiko z ozirom na izkušnje v preteklosti in tozadavnimi pogledi v

Malle. Dr. Anton Svetina je napisal nekaj spominov na koroški plebiscit; medtem ko Tone Zorn razpravlja o Vinzencu Schumy in o nacistih leta 1933. Parinovo razpravo o Koroškem manjšinskem vprašanju v luči švicarskega znanstvenika je priredil dr. Stockhammer. Ivan Jan v prispevku „Prve iskre upora“ opisuje, kako so le-te na Koroško prinesli borci Kokrškega odreda. Janez Wutte-Luc je napisal pretresljiv članek o zločinu na severni strani Drave. O tem, kakšna je bila zvestoba naših rojakov pred velikovskimi vrati, a danes čestokrat pozabljeni kraji, piše Pavle Zdovc.

S prispevki aktualnega značaja prične Tone Roblek in bralcem predstavlja delovanje folklorne kolonije v Preddvoru, kamor naša mladina hodi na učenje narodnih plesov. Šimej Martinjak se spominja na uprizoritve igre „Miklova Zala“ in kako so s to igro „osvajali“ Slovenijo. Potem Joško Hudl poroča o delovanju SPD „Edinost“ v Pliberku. Utrinke iz zgodovine SPD „Vinko Poljanec“ v Škocijanu piše Miha Kap. Aktualno razpravo je napisala Vera Klobčič, ki v nekaterih vidikih uresničevanja Helsinške listine v SR Sloveniji v odnosu do narodnostnih manjšin (po letu 1968) bralcu daje izčrpno informacijo, kako v tej deželi upoštevajo in izvajajo mednarodne dogovore. Zanimiva je tudi informacija Foltija Sima, ki je za Koroški koledar priredil pogovor z glasbenikom bretonske narodne skupnosti v Franciji, kjer se ta narod še vedno bori za svoje najosnovnejše pravice. Obsežna predstavitev o kulturnih dosežkih lužiških Srbov, narodne skupnosti v Nemški demokratični republiki, je članek pisatelja Jurija Kocha, ki se je lani udeležil srečanja pisateljev manjšinskih narodov na Obirskem. Pod naslovom „Zavezanost boju“ Nada Gaborovič ocenjuje zadnjo pesniško zbirko Andreja Kokota.

Z leposlovnim delom Koroškega koledarja pričinja Drago Druškovič — Rok Arih, ki se s svojim zapisom spominja srečanja z koroškim pisateljem Josefom Friedrichom Perkonigom. „Temna zarja jutra“ je odlomek iz knjige pisateljice Pavle Rovanova „Kjer so tiste stezice“, v katerem opisuje narodnostne dileme mladega koroškega Slovenca. Črtica „Tema in zarja jutra“, je izpod peresa mlade-

Celovška knjižarna „Naša knjiga“ ima bogat izbor slovenske literature

potem sledi zapis pomembne obletnice; tokrat gre za najpomembnejši zgodovinski dogodek — za štiridesetletnico vstaje slovenskega naroda, ki se je uprl fašizmu, in s tem smrtni obsodbi in ko se je odločil, da si bo sodbo pisal sam.

Uvodni članek je posvečen smrti predsednika SFRJ Josipa Broza Tita. Drago Košmrlj pod naslovom „Tito — velikan naše dobe“ opisuje doprinos tovariša Tita k nastanku nove Jugoslavije ter njegov vpliv na razvoj novejših svetovnih zgodovine, zlasti njegove zasluge v gibanju neuvrščeni. Koroški Slovenci smo v minulemu letu izgubili Karla Prušnika-Gašperja, prvoborca in voditelja protifašističnega boja, revolucionarja in narodnopolitičnega delavca. Njegov prijatelj in soborec

bodočnost. O petintridesetem jubileju izhajanja Slovenskega vestnika piše Rado Janežič, pri čemer naglašja odgovorno nalogo tega glasila o obveščanju naše narodne skupnosti.

Univerzitetni profesor dr. Janko Pleterški je napisal zgodovinsko razpravo o pomenu koroške preteklosti od srednjega veka do prve svetovne vojne. Z zgodovino koroških Slovencev se ukvarja tudi Teodor Domej, njegov prispevek govori o zgodovini narodnostne strukture na Koroškem. Pravtako Andrej Vovko piše o koroškem vprašanju in sicer v obdobju med obema vojnama v luči letnih skupščin „Družbe sv. Cirila in Metoda“. O šolstvu v coni A v času jugoslovanske uprave, torej o predplebiscitnem času, piše dr. Avguštin

Zakladnica slovenske pesmi

(Nagovor ob predstavitvi Kernjakove pesmarice „Rož, Podjuna, Zila“ na reviji Kernjakovih pesmi dne 14. 12. 1980 v Celovcu)

Današnji dan je pomemben in vesel praznik za vse koroške Slovence, posebej še za koroške pevske zборе in za Slovensko prosvetno zvezo, pravtako pa tudi za kulturno javnost in pevske zборе v matični domovini, kajti dobili smo dragoceno pesmarico in zakladnico slovenskih pesmi, iz katere bomo lahko zajemali tako novih moči v borbi za ohranitev slovenske bitnosti, kot dragocenost slovenske besede in lepote koroške narodne in umetne pesmi.

Na današnji dan je izšla — in zato jo predstavljam — zbirka pesmi Pavla Kernjaka pod naslovom „Rož, Podjuna, Zila“. Zbirka, ki obsega 90 strani in vsebuje 44 najbolj znanih in priljubljenih Kernjakovih pesmi, ni samo do sedaj najbogatejša njegova pesmarica, marveč je skladateljeva izbrana monografija, ki predstavlja Pavla Kernjaka v vseh njegovih značilnostih. Zbirka prikazuje veličino njegovega glasbenega duha, njegove vidne zasluge in njegov izredno občutljiv prijem za prirejanje narodne pesmi, prikazuje ga kot pesnika in skladatelja ter kot narodnega buditelja, ki je s svojimi skladbami po zaslugi koroških pevskih zborov, slovenskega okteta in zborov iz matične domovine seznanil vseh pet kontinentov o nerešenem narodnostnem vprašanju na Koroškem.

Kernjakove pesmi so donele po Koroškem in vseh njenih veselih časih, spremljale pa so koroško ljudstvo tudi v njegovih najtežjih trenutkih, ko je bilo pregnano iz svojih domov. Na Koroškem je takrat za hip utihnila slovenska pesem, oglasila pa se je s toliko večjo močjo

iz Auschwitzta, Buchenwalda, Dachaua in Mauthausna. Danes so zidovi zloglasnih taborišč že padli, koroška pesem pa je ostala in se spet vrnila v slovenske domove pri Zilji, v Rožu in Podjuni. In tudi sedaj je Kernjakova pesem ljudstvo tolažila, bodrila, vnela, zabavala in hrabrila.

Zato smo bili počaščeni vsi, katerim sta Slovenski prosvetna zveza in Pavle Kernjak zaupala uredništvo in izdajo zbirke. Izjaviti moram, da smo se dela oprijeli z veliko odgovornostjo, pa tudi z velikim veseljem. Edino, kar nam je žal, je, da zbirke ni doživel Pavle Kernjak, ki bi takšno počastitev nedvomno zaslužil.

Naj mi bo dovoljeno, da imenujem vse, ki so sodelovali pri izdaji zbirke. Poleg mene, ki sem zbirko uredil, so bili še: Janez Lesjak kot notograf, Mitja Gobec kot organizator dela in tehnični urednik, tiskarne Staneta Glavača, Toneta Tomšiča in Partizanska tiskarna ter knjigovoznica Jugoreklam. Vsem sodelujočim se s tega mesta iskreno zahvaljujem in jim čestitam k vestno opravljenemu delu.

Prav posebno priznanje pa izrekam v imenu Pevske zveze Slovenije Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu, ki je zbirko založila in izdala. Zbirka ni bila samo potrebna, marveč predstavlja pomembno kulturno dejanje, hkrati pa oddolžitev Pavlu Kernjaku za delo, ki ga je daroval svojemu ljudstvu.

Današnja izročitev Kernjakove zbirke javnosti naj bo zato posvečena njegovemu spominu ob obletnici njegove smrti, čemur je posvečen tudi današnji koncert. Naj mi bo dovoljeno izraziti svoje trdno prepričanje, da bodo Kernjakove pesmi ostale žive še mnoga desetletja, k čemur naj bi deloma pripomogla tudi današnja zbirka.

Radovan Gobec

skupno kulturno zakladnico slovenskega naroda

ga pisatelja Jožeta Blajsa. Mlakarjevo črtico „Babica“ je v slovenščino prevedel Ivan Dolenc. K leporelni plati Koroškega koledarja sodijo tudi pesmi Mihe Klinarja, Andreja Kokota, Jozija Turka, Franceta Kosmača in Mitje Ribičiča; kajpada tudi umetniške ilustracije Hanzija Reichmanna, Valentina Omana in Draga Druškoviča ml. Potem je tu še zgodba o Karavanških tihotapcih, ki jo je napisal Franci Kropivnik. Valter Gutovnik razmišlja o desetletju SAK-ja, Joško Strauss pa o svetu elementarnih delcev bralca še popelje v povsem navaden a za človeštvo pomemben svet. Nikakor pa ne gre prezreti dokumentarnih ilustracij iz minulega leta.

Tako je zaključena bogata paleta prispevkov objavljenih na 224 straneh Koroškega koledarja 1981. To pa je brez dvoma lep in trajen dokument o življenju in zgodovini naše narodne skupnosti. Tako Koroški koledar lahko uvrščamo med najkvalitetnejše letopise slovenskega kulturnega prostora.

Njegova cena je šil. 80.—, skupaj s knjižno zbirko SPZ pa šil. 200.—

● Izid prve številke „Mladega roda“ je bil velik dogodek tako za uredništvo kot tudi za učence in učitelje. List je bil ugodno sprejet in je preko prvotnih težav glede razpredeliv vsebine, obsega, števila letnih števil itd. kmalu našel tisto obliko, ki ga oblikuje že desetletja. Kot dolgoletni bivši glavni urednik dobro vem, da ni lahko zbirati od številke do številke primerne sestavke in prispevke, poskrbeti za ilustracije itd., pa vendar ostati aktualen, zanimiv, domač, mnogostranski in učnemu načrtu adekvaten. Vse to izpolnjuje sedanjí uredniški odbor v posrečeni meri in se trudi za čim pestrejšo obliko lista.

To je v spremni besedi za posebno izdajo „Mladega roda“ med drugim napisal okrajni šolski nadzornik in vodja manjšinskega šol-

skega oddelka pri koroškem dežel-nem šolskem svetu Rudi Vouk. V njegovih besedah je izpovedana misel, kaj Mladi rod dejansko pomeni za dvojezično šolstvo in kaj tozadevno storijo njegovi izdajatelji in uredniki. Tridesetletno izhajanje Mladega roda je brez dvoma mejnik, vreden posebne pozornosti tega šolskega glasila, ki je spremljal generacijo za generacijo v šolskih klopih in tudi doma ter jo razveseljeval s prijetnim, zabavnim in poučnim čtivom. Konzorcij učiteljev na dvojezičnih šolah Koroške je praznik Mladega roda počastil s posebno izdajo Mladega roda, za katero je sedanji urednik Tomaž Ogris iz vseh doslej izšlih števil izbral primerno čtivo za šolsko mladino in za učitelje, katerim bo pričujoča izdaja v pomoč kot stalni spremljevalec slovenskega pouka na dvojezičnih šolah. Edicija ima tudi tozadevno odobritev Zveznega ministrstva za pouk in umetnost, da objavljene članke priporoča za uporabo na dvojezičnih ljudskih in na glavnih šolah dvojezičnega ozemlja na Koroškem ter za jezikovni pouk na nižji stopnji srednjih in višjih učnih zavodih. Posebno razveseljivo je, da so prispevki jubilejnega Mladega roda vsi izpod peres domačih, koroških avtorjev. S tem je mladim bralcem na voljo tudi obširen pregled del domačih in stalnih sodelavcev tega šolskega lista. Svojo hvaležnost mladi bralci (katere zastopa Mirko Srienec) izpričujejo v uvodnem članku urednikom za njihov trud in poštrevnost. Ob tem se spominjajo ustanovitelja Franca Aichholzerja in njegove sodelavce in urednike Bernarda Strauša, Rudolfa Vouka in Hermana Velika. Mladi prijatelj Mladega roda iz Zile, Roža in Podjune ob tem ugotavljajo, da je v teh tridesetih letih izšlo 150 dvojnih števil tega lista, ki bi skupno obsegale skoraj 5000 strani. S posebnim veseljem jemljejo na znanje, da so v jubilejni številki za-

stopani sami domači pesniki in pisatelji.

Tako je na skupno 159 straneh objavljenega mnogo pestrega brnja s primernimi ilustracijami; razdeljeno je na tri dela in sicer v „Naše leto“, „Rož, Podjuna, Zila“ in „Iz preteklosti v sedanost“. V prvem delu gre za dogodke in običaje, ki jih obhajamo v teku enega leta in je po obsegu največji. V drugem gre za opise raznih krajev južne Koroške ter njenih ljudi in njihovih življenjskih navad. Zadnji del pa je dober prikaz zgodovinskih dogodkov iz naših krajev oziroma slovenskega naroda. Med pisci posameznih sestavkov pesmi in zgodb najdemo domala vse koroške pesnike in pisatelje kot je Milka Hartman, Valentin Polanšek, Rudi Vouk, Florjan Lipuš in drugi. Največkrat se pojavljajo imena članov uredniškega odbora in stalnih sodelavcev Mladega roda. Poleg omenjenih so to večinoma učitelji dvojezičnih šol. Naj navedemo le nekatere: Tomaž Ogris, Herman Germ, Neži Povše, Pavle Zablatnik, Valentin Košutnik, Bernard Strauß, Hanzl Millonig, Stana Millonig, Valentin Vavti, Mirko Kert, Mirko Srienec in drugi.

Razveseljivo je, da je izid posebne številke Mladega roda z denarno podporo omogočila Slovenska prosvetna zveza, ki je s tem izpričala svoj posluš za tisk čtiva za šolsko mladino. Da je jubilejno izdajo Mladega roda vključila še v svoj redni letni knjižni dar, pa je še posebnega pomena, ker bo s tem omogočila založnikom knjigo spraviti tudi med številne slovenske družine, ki bodo tako dobile primerno darilo za svoje otroke. Knjigo pa seveda priporočamo knjižnicam dvojezičnih otroških vrtec, kakor tudi občinskim in šolskim knjižnicam dvojezičnega ozemlja, s posebnim veseljem pa bodo po tej posebni številki gotovo segli učitelji slovenskega pouka na dvojezičnih šolah.

Knjiga - človekov prijatelj

Slučajno sem ujela pred kratkim sledeče besede neke koroške Slovenke, ki je več njenih otrok pred leti obiskovala slovensko gimnazijo. Dejala je nekako takole: „Vsak dijak, ki si je pred 10 ali 15 ali še več leti izposojeval knjige v Slovenski študijski knjižnici, bi moral čutiti vsaj dvakrat na leto potrebo, da si tudi sedaj in v bodoče izposodi kako knjigo... Mene so svojčas navduševali za branje posamezniki, pozneje sem pomagala reševati ostanke društvene čitalnice, sedaj pa me zalagajo z najnovejšimi slovenskimi knjigami moji potomci iz vseh knjigarn, knjižnic in še od drugod.“

Jasno je, da bo tisti, ki je že od mladih nog rad bral, knjigi ostal zvest vse življenje. Jasno je pa tudi, da igra dandanes knjiga v naši potrošniški družbi, ob stre-su, ob televiziji, ob masovnih vplivih raznovrstne tiskane besede drugačno vlogo.

V koledarju SPZ 1970 lahko beremo, da se je do tedaj nabralo v naši knjižnici že 5000 knjig iz vseh področij. Tovarišu Franciju Ogrisu gre zasluga, da je s svojim dolgoletnim trudom ustvaril solidno osnovo, na kateri temelji današnja študijska knjižnica s svojimi več kot 25.000 knjigami.

Vzporedno s porastom števila knjig se je dvignilo tudi število slovenskih maturantov nad 500. Ali je tudi v takem razmerju naraslo število izposojevalcev prav iz plasti naše izobraženske mladine? Dejstvo, da se naša ustanova imenuje Slovenska študijska knjižnica, upravičuje tako primerjavo, čeprav knjižnica posoja knjige vsem bralcem.

Kjer delujejo kulturna društva, nova slovenska knjiga laže najde stik s terenom oz. človekom. Z veseljem lahko ugotovimo, da je že lepo število društev, ki imajo aktivne knjižničarje. Pri takih društvih je tudi Potujoča knjižnica že udomačena in priljubljena. Težavno pa je za kraje, ki niso zajeti v kakšno kulturno društvo. Zato je tem bolj razveseljivo, da se najdejo posamezniki, zvesti bralci, ki se zglasijo pri nas in redno izposojajo, berejo, vračajo in zamenjujejo knjige. Knjižničarke slovenske centralne knjižnice spoznavamo teren in se z njim vedno tesneje povezujemo. Posebno pri srcu nam so tisti kraji, od koder prihajajo vmeti bralci sami k nam po knjige.

Vida Polanšek in Irena Valentinič

Knjižni zaklad Slovenske študijske knjižnice v Celovcu so dnevno na razpolago vsakomur

Novejša literatura ki je neposredno ali vsaj posredno povezana s koroškimi Slovenci

Messner Janko: **KÄRNTNER HEIMATBUCH**, Založništvo tržaškega tiska, Trst 1980

Messner Mirko: **PREŽIHOV VORANC UND DIE BAUERN**, Slovenski znanstveni inštitut (Disertacije in razprave 4), Klagenfurt/Celovec 1980

NA ZELENI STREHI VETRA = AUF DEM GRÜNEN DACH DES WINDES, antologija sodobne slovenske lirike, Heyn, Klagenfurt/Celovec 1980

NOVA DRUŽINSKA PRATIKA, za leto 1981, Družba sv. Mohorja, Celovec 1980

OB OTVORITVI KULTURNEGA DOMA „DANICA“ ŠENTPRIMOŽ V PODJUNI, Slovensko prosvetno društvo „Danica“, Šentprimoz 1980

OKTOBER ARENA — OKTOBRSKI TABOR, Oktober Arena, Klagenfurt/Celovec 1980

PETINSEDEMSESTLETNICA Slovenskega prosvetnega društva Borovlje, SPD Borovlje, Borovlje 1980

Petjak Janez: **PODJUNSKJE VIŽE**, pesmarica, Krščanska kulturna zveza v Celovcu in Slovensko prosvetno društvo v Globasnici, 1980

Pleterski Janko: **ELEMENTE UND CHARAKTER DER PLEBISZITÄREN ENTSCHEIDUNG 1920 IN KÄRNTEN**, Slovenski znanstveni inštitut (Disertacija in razprave 5), Klagenfurt/Celovec 1980

Polanšek Valentin: **ČINČEK IN ČOPKA**, otroške pesmice, Klub mladje ob sodelovanju SIC-a, Celovec 1980

Polanšek Valentin: **KRIŽ S KRIŽI**, roman, Družba sv. Mohorja, Celovec 1980

POLITIČNO PREGANJANJE SLOVENCEV V AVSTRIJI 1914-1917, poročili vojaške in vladne komisije, Arhivsko društvo Slovenije (Viri, 1), Ljubljana 1980

Prušnik-Gašper Karel: **GEMSEN AUF DER LAWINE**, Der Kärntner Partisanenkampf, Drava, Klagenfurt-Ferlach 1980

QUELLEN ZUR NATIONALSOZIALISTISCHEN ENTNATIONALISIERUNGSPOLITIK IN SLOWENIEN 1941-1945 = VIRI O NACISTIČNI RAZNARODOVALNI POLITIKI V SLOVENIJI 1941-1945, Obzorja, Maribor 1980

Ritschel K. H.: **ÖSTERREICH IST FREI**, Der Weg zum Staatsvertrag 1945 bis 1955, Tusch, Wien 1980

Rovan Pavla: **KJE SO TISTE STEZICE**, koroška povest, Založba Obzorja, Maribor 1980

ROŽ, PODJUNA, ZILA, zbirka pesmi Pavla Kernjaka, Slovenska prosvetna zveza, Celovec 1980

Schausberger Norbert: **ÖSTERREICH**, Der Weg der Republik 1918-1980, Leykam, Graz-Wien 1980

Scheinigg J.: **NARODNE PESMI KOROŠKIH SLOVENCEV**, odtis izdaje, ki je izšla leta 1889 pri založbi Kleinmayer & Bamberg v Ljubljani, Krščanska kulturna zveza, Celovec 1980

Steuer Leopold: **SÜDTIROL ZWISCHEN ROM UND BERLIN 1919-1939**, Europaverlag, Wien 1980

Veiter Theodor: **DIE KÄRNTNER ORTSTAFELKOMMISSION**, Arbeit und Ergebnisse der Studienkommission für Probleme der slowenischen Volksgruppe in Kärnten 1972-1975, Deutsch-slowenischer Koordinationsausschuß der Diözese Gurk (Das gemeinsame Kärnten / Skupna Koroška, 8), Klagenfurt 1980

Veiter Theodor: **VOLKSGRUPPENRECHT 1918-1938**, Verfassungsrechtslage und Rechtswirklichkeit der Volksgruppen und Sprachminderheiten in Österreich 1918-1938, Wilhelm Braumüller (Ethnos 21), Wien 1980

VOLKSGRUPPÉNRECHT, Ein Beitrag zur Friedenssicherung, Günther Olszog Verlag, München/Wien 1980

Vouk Rudolf: **POPIS KOROŠKIH UTRAKVISTIČNIH ŠOL DO LETA 1918 = BESTANDSAUFNAHME DER KÄRNTNER UTRAQUISTISCHEN SCHULE BIS 1918**, Slovenski znanstveni inštitut (Disertacije in razprave 6), Celovec/Klagenfurt 1980

Wit Karl: **VÖLKERMARKT**, Chronik der Großgemeinde Völkermarkt, Eigenverlag, 1980

Wöllflingseder J. & J. Dressel: **FASCHISMUS**, Materialien zur Vergangenheits- und Gegenwartsbewältigung, Arbeitsgemeinschaft Faschismus und Geschichtsunterricht, Wien 1980

Partizanska pesem - pomemben dejavnik narodnoosvobodilnega boja

Ko leto praznuje slovenski narod 40. obletnico vstaje slovenskega naroda se spominjamo tudi nastanka in razvoja partizanske pesmi, ki je svoje prispevala k vzdrževanju bojne morale slovenskega ljudstva v boju za osvoboditev in ki je tudi še po koncu druge svetovne vojne bila spremljevalka vseh naprednih narodnih sil med Slovenci, ki smo se morali znajti v novi situaciji, v kateri večinski narod ni pokazal razumevanja za naše narodno vprašanje.

Tudi med partizani na Koroškem je bila partizanska pesem priljubljena. Združevala je — kot tudi petje starih domačih koroških viž — partizane s protifašistično usmerjenimi sloji ljudstva. Dvigala je moralo v težkih okoliščinah in ustvarjala borbeno vzdušje v partizanskih edinicah. Najbolj razširjena je bila slovenska ljudska in partizanska pesem tam, kjer so imeli partizani največ zaslobe med ljudstvom. Severno od Drave so bili pogojni težji in kakor se spominjajo bivši borci, v teh predelih tudi ni bilo možno petje ob spremljavi instrumentov. Južno od Drave je bilo že nekako lažje. Marsikateri kmet je imel doma harmoniko in petje je bilo ob spremljavi tega domačega instrumenta kar bolj udarno in pogumno. V bližini Kort so dekleta spremljala partizane celo s citrami in kitaro.

Moč in razširjenost antifašistične borbe na Koroškem pa le ni dopuščala, da bi partizanske edince nosile s sabo kot stalno spremljevalko harmoniko, kot je to bilo pogosto južno od Karavank. Kljub temu pa je bila slovenska ljudska in partizanska pesem važen dejavnik za borce in narodnozavedno prebivalstvo, posebno še, ker je dober del borcev bil pred svetovno vojno včlanjen v razna podeželska prosvetna društva in zbornice.

Napad fašistične Nemčije na Jugoslavijo je bistveno spremenil položaj slovenskega naroda v celoti, kot drugi evropski narodi je bil slovenski narod obsojen na smrt. Prepovedan je bil slovenski jezik, s tem pa tudi slovenska pesem. Ker pa se je slovenski narod postavil fašizmu po robu, je postala slovenska partizanska pesem nepremagljivo orožje v njegovih ustih. Zato je nepopoljšljivim večeršnjikom še danes hud trn v peti.

Prepoved domače slovenske besede je celo zbudila manj zavedne pripadnike slovenskega naroda na Koroškem in petje starih domačih viž in novih pesmi z novo vsebino je postal znak odpora proti fašistični oblasti; odpora, ki je imel za posledico, da se je v tem boju razvila narodnostno gledano taka strnjnost, kot je slovenski narod prej ni poznal. Slovenskemu narodu se je stavila skupna naloga rešitve narodnostnega, političnega in socialnega vprašanja. To je rodilo tudi skupno kulturno moč, ki jo je na Koroškem — kot na vsem slovenskem področju izžarevala partizanska pesem. Približno eno stoletje prej je bila Koroška zibelka slovenstva; med narodnoosvobodilno borbo pa je bilo središče odpora v osrčju slovenskega naroda. Tam se je razvila med obema vojnoma tudi tista napredna družbena sila — delavstvo — ki je bilo v stanju voditi slovenski narod proti nasilju treh fašističnih sil — Nemčije, Italije in Madžarske — do svobode.

Napredna narodna inteligenca in napredni deli delavstva in drugih slojev so predstavljali silo, ki je bila v stanju združiti nove družbene impulze z odporom proti fašizmu. Ta nova sila se je zavedala, da je za uspešen odpor proti narodnemu sovražniku treba ustvariti tudi pogoje za najbolj uspešno kulturno in glasbeno delovanje, v katero je treba vključiti tudi inteligenco.

V začetku narodnoosvobodilnega boja seveda še ni bilo širokega razmaha partizanske glasbene dejavnosti, šele po kapitulaciji Italije je prišlo do širšega razmaha. Zato je možno partizanske pesmi razdeliti po času nastanka na dve obdobji: prva traja od začetka leta 1941 do jeseni 1943 (kapitulacija Italije). V tem obdobju sta nastali le dve izvorni partizanski pesmi. Drugo obdobje pa traja od je-

seni 1943 do maja 1945. V to obdobje šteje glavnina izvornih partizanskih pesmi.

Prve partizanske pesmi so bile večinoma bolj počasne, tihe in primerne za petje ob tabornem ognju. Le v osvobojenem ozemlju so nastajale bolj udarne bolj hrupne pesmi. V tem obdobju so obstajale in delovale predvsem mladinske in borčevske pevske skupine, ki so se posluževale ljudske in revolucionarne pesmi, le-te pa so prinesli večinoma borci-komunisti iz taborišč ali drugih dežel. Med temi pesmimi je bila vrsta narodnih pesmi, ki so jih borci priredili po svoje (npr. „Stoji tam v gori partizan“). Tudi starejše domoljubne pesmi, kot Aljažev „Oj Triglav, moj dom“, so imele svoje mesto. Domače čitalniške budnice, npr. Jenkova „Naprej, zastava Slava“, ki je kmalu po nastanku sredi 19. stoletja postala slovenska nacionalna himna, pred drugo svetovno vojno pa celo sestavni del jugoslovanske himne, so imele važno vlogo pri glasbenem udejstevovanju partizanskih čet.

Med prve pesmi, ki so jih peli partizani šteje tudi „Na oknu glej...“, ki je prirejena po neki španski melodiji in so jo prinesli španski borci med slovenske partizane. V obdobju med obema svetovnima vojnoma je nastalo nekaj pesmi, ki izpovedujejo uporništvu proti vladajočim režimom,

kot npr. „Kosec koso brusi“ in „Bilečanka“, ki je nastala leta 1940 v taborišču hercegovske Bileče in jo je spesnil Milan Apih na napev neke poljske melodije. Svoje mesto so imele tudi stare delavske in revolucionarne pesmi iz 19. stoletja, med njimi „Bratje, le k soncu, svobodi“ in „Nabrusimo kose“. Za časa ruske revolucije leta 1905 in oktobrske revolucije 1917 sta se rodili pesmi „Naglo puške smo zgrabili“ in „Kovači smo“. Ko so se narodi borili za obstoj, se je ljudstvo spomnilo tudi najstarejših umetniških izročil. Najstarejša in najbolj razširjena je gotovo „Puntarska“, katere prvi fragmenti besedila („Le ukup woga gmaina“) izvirajo že iz leta 1515. Slovenska partizanska pesem pa je črpala tudi iz kulturnega izročila drugih jugoslovanskih narodov. Ena izmed najbolj priljubljenih je gotovo „Bolen mi leži“ (makedonska) in „Druže pojdi doma“.

V prvem obdobju partizanske pesmi so se uveljavile tudi „Internacionala“, „Marsejeza“, Prešernova „Zdravljica“ in „Žrtvam“.

Izvorni partizanski pesmi tega obdobja do italijanske okupacije jeseni 1943 sta bili „Razpnite čez ves svet vešala“, ki jo je na besedilo Mateja Bora uglasbil Karol Pahor in „Brigadam“ (besedilo Matej Bor), ki pa je znana v številnih variantah.

Po kapitulaciji Italije in po nemški zasedbi Ljubljane so se možnosti delovanja v Ljubljani poslabšale. Kulturniška mreža, ki jo Italijani niso popolnoma strli se je močno zožila in veliko umetnikov glasbenikov je zapuščalo mesto. Mnogo jih je dospelo na osvobojeno ozemlje. To je seveda pospešilo ustvarjalnost slovenskega umetnika in zato je možno ugotoviti, da je bilo delovanje slovenskih umetnikov v tem drugem obdobju, do

Tržaški partizanski pevski zbor sodi med najboljše interprete partizanske in borbeno pesmi (med svojim gostovanjem na Koroškem je imel koncert tudi v Borovljah). Njegovemu zgledu bo skušal slediti tudi novo nastali Koroški partizanski pevski zbor, ki se že marljivo pripravlja za svoj prvi nastop

konec druge svetovne vojne izjemno obsežno. Devetnajst slovenskih glasbenikov je v tem času ustvarilo več kot 230 novih zborovskih pesmi, samospevov, komornih in instrumentalnih skladb. Poleg tega so glasbeniki v tej dobi priredili, instrumentalizirali ter preuredili še več kot 110 drugih del. Kot ugotavljajo v zadnjih letih strokovnjaki drugih evropskih dežel, je takšna ustvarjalnost pod temi težkimi pogoji izjemen evropski pojav.

Zasluge za takšen uspešen razvoj glasbene dejavnosti med NOB je treba gotovo tudi pripisati vodstvu OF, ki je že ob začetku spoznalo važno vlogo kulture in prosvete v osvobodilnem boju. Kulturni delavci so bili navzoči že pri ustanovitvi OF junija 1941, in kmalu so se umetniki v OF kot v partiji organizirali posebej, nato pa so se združevali celo po strokah, da bi čim uspešneje delovali.

Pogoji za glasbeno delo po partizanskih enotah samih so bili odvisni od socialnega sestava edinic, kakor tudi od njihove izobrazbe. S časom so imele vse enote do čete po eno harmoniko, do bataljona pa tudi svoj zbor. V prvih dveh letih so nastopali

v glavnem na mitingih, na zborovanjih pod milim nebom, ki so služila v prvi vrsti razširjenju Osvobodilne fronte. Šlo je za pridobivanje ljudi v pomoč vojski, za politično vzgojo, za splošno izobrazbo pa tudi za zabavo in razvedrilo. Z napredovanjem kulturnega dela so ugotovili, da je poleg razuma treba nagovoriti v večji meri tudi čustveno stran poslušalca. Upoštevanje tega dejstva je prispevalo k še boljšemu povezovanju civilnega prebivalstva in partizanske vojske. V ta namen je delovalo celo nekaj manjših in občasnih gledaliških skupin izven osvobojenega ozemlja (Agit-teater 1942, Jermanova igralska skupina, Frontno gledališče, Kajuhova kulturna skupina).

Danes je mogoče dokazati, da je bilo v času NOB v Sloveniji nad 500 kulturnih prireditev. Za razširjanje partizanske pesmi pa je pri tem služila poleg živega petja v prvi vrsti tiskana partizanska pesem. V času med 1942 in 1945 je bilo v ta namen izdanih vsaj 50 pesmaric.

Od skladateljev, ki so napravili največ izvornih skladb med NOB, so najpomembnejši Marjan Kozina, Karol Pahor in Makso Pirnik, ki je zlagal številne pesmi za mladinske zbornice. Zanje so največ besedil napisali slovenski pesniki France Kosmač, Tone Seliškar in Jože Udovič, katerih besedila si je ljudstvo največ posvojilo.

Poleg teh so mnoga dela prispevali še drugi skladatelji kot npr.: Ciril Cvetko, Dragotin Cvetko, Radovan Gobec, Janez Kuhar, Rado Simoniti, Pavel Šivic in drugi. Nepozabna besedila pa so prispevali še Karel Destovnik-Kajuh, Matej Bor (ki se je sam imenoval dvornega poeta Veličanstva Revolucije), Peter Levce, France Kosmač, Ivan Korošec in Vida Brestova, ki je mnogo napisala za mladino. Vendar je ta bežen pregled le skromen izrez iz tedanjega kulturnega razmaha med slovenskim osvobodilnim gibanjem, ki se seveda po kvaliteti ne more povsem meriti s stvaritvami v mirnih časih. Po vsebini, borbenosti in množičnosti v izvajanju pa nima primera v prejšnjih obdobjih. Slovenski narod je okupatorju napovedal kulturni molk, narodni sodeloval z okupatorjem, sam pa je razvil kulturo, ki ni vsebovala le trpljenje ljudstva, temveč je izražala ponos, pogum in samozavest vrline, ki so sovražnika končno le zlomile.

Na osvobojenem ozemlju — v okolici Črnomlja — pa je slovenski narod sredi okupirane Evrope začel graditi celo kulturne in znanstvene ustanove, ki so bile izraz ne samo življenjske volje naroda, temveč tudi dokaz njegove zmogljivosti in produktivnosti. V osvobojenem ozemlju je delovalo Slovensko narodno gledališče in Znanstveni inštitut.

Partizanska pesem danes ne more biti le dokument kulturnega ustvarjanja v najhujšem obdobju našega naroda. Kljub temu, da ima marsikatera pesem že skorajda zgodovinsko tematiko, je vedno spet aktualna v svoji napovedi nacionalne in socialne svobode. Partizanska pesem je še vedno simbol borbe za popolno uresničitev narodnostnih pravic, vendar ne v formalni obliki, temveč v širšem pomenu doživete vsakdanje ureditve te enakopravnosti, ki naj je živo povezana s socialno in družbeno enakopravnostjo vseh ljudi naših pokrajin.

Odporniško gibanje na Koroškem bo treba tudi znanstveno obdelati

Odporniško gibanje na Koroškem v drugi svetovni vojni je zgovoren dokaz za upornost in življenjsko voljo koroških Slovencev. Zato ni čudno, da v tej ali oni obliki še danes vpliva na politično dogajanje na Koroškem. Medtem, ko je za nas odporniško in partizansko gibanje ponos in spodbuda v vsakodnevni borbi, ga določeni krogi obrekujejo in prav z lažmi o njem zastrupljajo politično ozračje v deželi. Zato ni presenetljivo, da je poleg vsakodnevne plebiscitne propagande prav gonja proti partizanskemu boju drugi ideološki steber nemškonacionalnega hujskanja proti Slovencem.

Čeprav so se slovenski in drugi avstrijski partizani borili proti fašizmu v sklopu antifašistične alianse, njihov prispevek k osvoboditvi Avstrije danes predvsem na Koroškem še ni priznan. Nasprotno, v danih razmerah in okoliščinah je fašistična oznaka „Banditen“ za partizane kar obveljala. Ta protipartizanska oz. protifašistična miselnost ima seveda zgodovinske korenine, tako npr. v specifični obliki prevzema oblasti iz rok fašističnih veljakov leta 1945 oz. v specifičnih oblikah denacifikacije, ki je na Koroškem skorajda ni bilo.

Če smo zgoraj omenili, da je negativni odnos do odporniškega gibanja na Koroškem eden izmed ideoloških stebrov nemškonacionalne propagande, ta pa uspeva, ker celotna izobraževalna infrastruktura v bistvu negira problem fašizma in s tem seveda prepušča njegovo interpretacijo nemško-nacionalnim krogom, potem postaja jasno, da moramo sami pričeti z raziskovalnim delom, da bomo zmogli z argumenti prepričevati avstrijske in koroške sodeželane.

To potrjuje tudi dejstvo, da dejanski kompleksni pomen partizanskega boja, da je namreč rezultat določenih razvojnih smeri nerešenega nacionalnega vprašanja, tudi tistim avstrijskim strukturam, ki se ukvarjajo z odporniškimi gibanjem in v tej zvezi v bistvu tudi pozitivno poročajo o partizanskem gibanju na Koroškem, ni znan.

Poleg tega pa je treba ugotoviti, da niti med samimi koroškimi Slovenci ni povsem jasnih pogledov na hotenje in pomen odporniškega gibanja. Tudi tu najdemo ocene, ki ta boj odklanjajo. Čeprav večina koroških Slovencev emocionalno odobrava

partizanski boj, le manjka trdno prepričanje o zgodovinski utemeljenosti tega gibanja. Ravno to pa omogoča našim nasprotnikom, da lahko obrekujejo ta boj in v ta namen spravljajo v ospredje vprašanja meja idr. Na ta vprašanja ni moč odgovorjati zgolj na emocionalni ravni, temveč le na ravni z argumenti podprtega prepričanja.

Znanstveno proučevanje odporniškega gibanja je potrebno torej iz različnih vidikov. Dodal bi še enega, ki nas tudi časovno sili k takojšnjemu pričetku raziskovanja. V zgodovinski metodologiji v vedno večji meri pride do veljave tako imenovana „Oral history“ (ustno izročilo), to pomeni povpraševanje še živih prič določenega obdobja in dogajanja. In dejansko je tako, da žive priče lahko precej prispevajo k vsestranskemu razumevanju tega obdobja. Zato bo nujno, da takoj pričnemo s sistematičnim in znanstveno utemeljenim povpraševanjem bivših partizanov, podpornikov partizanov, izseljencev ipd. Le takšen postopek bo mogel odgovoriti npr. na eno od spornih vprašanj namreč na vprašanje zasidranosti partizanskega gibanja na Koroškem. Na ta način se bomo tudi oddolžili še številnim partizanom, podpornikom, izseljencem idr., o katerih do danes še ni dosti znano. Mislim, da bi kazalo ta pripovedovanja posebej objaviti v spominskem zborniku.

Poleg tega, da mora proučevanje vsestransko analizirati odporniško gibanje (organizacijsko-vojaško, politično etc.), bo tudi potrebno, da se prav posebno lotimo vrste vprašanj, ki imajo še danes na Koroškem določeno vlogo. To bo le mogoče na podlagi širšega sodelovanja z ustanovami v Sloveniji in v Avstriji, kjer so proučevanje odporniškega gibanja že zdavnaj pričeli. Sodelovanje pa naj ne bo samo v okviru izmenjave arhivskega gradiva, temveč tudi v smislu širše znanstvene diskusije in razprave. Takšen pristop naj bi omogočil prisotnost manjšinske problematike tako v slovenski kot tudi v avstrijski družbi.

Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu je prevzel to važno nalogo proučevanja NOB na Koroškem. V ta namen bo začel v novem letu s sistematičnim in vsestranskim obdelovanjem partizanske problematike.

Kaj Slovenci terjamo ... ... na področju radia in televizije

Kdor je hotel letos na jesen hitro skozi celovške ulice, je na vsakem vogalu naletel na oviro. Pol celovških cest je bilo prekopanih in preoranih. Za celovške meščane so polagali debele kable. Za kabelsko televizijo. Poleg dveh avstrijskih bodo v mnogih celovških dnevnikih sobah kmalu lahko gledali še nekaj zahodnonemških programov. Na ekranu bodo imeli izbiro skoraj kot v džuboksu. Tisti z debelejšimi mošnjami si bodo lahko privoščili še časopis na ekranu. S tem tudi Koroška končno stopa v obdobje televizijske družbe, bi kdo rekel. Figa. Ta dvodimenzionalna družba je le enojezična.

Kakor se na eni strani oblastniki trudijo, da bi zasuli svoje demokratične volivce kar najdalje z radijskim in televizijskim signalom, tako se na drugi strani branijo vsake minute, ki bi jo morali oddajati v slovenščini. Tako je dobršen del južnokoroškega prebivalstva prikrajšan na televiziji za vsako, na radijskih valovih domala za vsako prisotnost svoje materinščine, medtem ko nemškogovoreče posebno v mestnih centrih prav zasipajo z izbiro, da se bo marsikak neodločno znašel tik pred živčnim zlomom.

Da to ni normalno, da je normalno le v nenormalnih razmerah, da ni pravilno, da je pravilno le v nepravilnih okoliščinah, je jasno. Za koroške in avstrijske oblastnike je normalno in pravilno.

Toda začnimo od kraja.

Slovenska beseda na koroških radijskih valovih je že star problem.

Malo mlajše je vprašanje slovenščine na avstrijskih televizijskih ekranih. Nihče ne bo dvomil, da je oboje, prisotnost materinščine na radiu in na televiziji, potrebno za neoviran obstoj in razvoj vsakega naroda, vsake narodne skupnosti. Niti avstrijska vlada o tem ne bo podvomila. Urezala bi se v lastno meso. Za južno Tirolsko — spet in spet je treba avstrijskim oblastnikom pomoliti pred nos to ogledalo — se je sama uspešno zavzela, tako da so v južnotirolskih dolinah še pred odpravo italijanskega monopola na radio in televizijo postavili dovolj pretvornikov in relejnih postaj, da lahko 80.000 prebivalcev brez motenj sprejema avstrijska televizijska programa. Poleg tega ima ORF v Boznu svojo lastno redakcijo, ki oblikuje nekaj ur radijskih in televizijskih oddaj na mesec. Kdor gleda „Österreich-Bild“, se bo spomnil tedenskega priveska „Südtirol aktuell“. S paketom in ostalo politiko je Avstrija prispevala k temu, da imajo v Boznu radijsko postajo, ki oddaja celodnevni program v nemščini. Njej se je pred kratkim dnevno oddaja pol-do triurni spored v nemščini. Njej se je pred kratkim pridružila privatna postaja „Television Südtirol“, ki vsak dan oddaja nekaj ur pretežno nemškega programa.

In še en primer iz Italije, ki svojim manjšinam deli pravice sicer z različnimi žlicami in nekatere prav

mačehovsko obravnava. Toda ker nam je blizu in obstajajo podobne okoliščine, ga navedimo. Govora je o radiu Trst A, ki v Trstu v okviru italijanske državne radijske postaje RAI oskrbuje Slovence na Tržaškem, Goriškem in v Videmski pokrajini s celodnevno slovenskim radijskim programom. Sicer so bile potrebne trde bitke, ki se bijejo še zmeraj iz dneva v dan, vendar pa oddaje so, in s tem so dokaz, da je tak radijski program potreben in možen — če je volja. Menda bodo zdaj poskušali uvesti še slovenske oddaje. Vsekakor pa v tem prostoru sprejemajo tudi radijski in televizijski signal iz Ljubljane in Kopra. Radio Koper s svojim RTV sporedom pa je spet primer zase. Sicer bo kak nevoščljivec dejal, da je prelepo, da bi bilo res, vendar Koper (ki mu po italijansko pravijo Capodistria in to napišejo tudi na topografske napise, ker tam pač živi italijanska manjšina,

oddaja celodnevno spored v italijanščini za Italijane na slovenski obali in v Istri, poleg tega pa še nekaj ur TV sporeda pretežno v italijanščini, seveda dnevno.

Preden se vrnemo na Koroško, dodajmo še, da imajo npr. na Južnem Tirolskem priliko gledati sedem televizijskih sporedov v nemščini, da o tujih radijskih postajah v nemščini ne govorimo. To so poleg obeh avstrijskih še zahodnonemški ARD in ZDF, švicarski SRG in seveda domača RAI/Bozen in Television Südtirol. Tržačani sprejemajo v slovenščini RTV Ljubljana in Koper, poleg tega pa tudi še Zagreb.

V tej zvezi je brez dvoma tudi zanimivo, kako se naš ORF baha s svojo vlogo kot izvoznik kulture. Če bi imenovali dejstvo, da sprejema ORF skoraj pol srednje Evrope, kulturni imperializem, bi bil kdo hud. Dejstvo pa je, da avstrijsko televizijo izven avstrijskih meja gleda dnevno najmanj 800.000 gledalcev (glej grafikon), Ő 3 pa seže še veliko dlje.

Pa pogledjmo v domače kraje. Na radiu imamo v povprečju 50 minut dnevno slovenskih oddaj. Na televiziji nič. Sprejem ljubljanske televizije je mogoče le v obrobni krajih — na Zili, kamor seva pretvornik na tromeji, ki pokriva kraje nekje do Vrbe, na severovzhodnem robu Celovca in v določenih predelih Podjune. Pretežni del južnokoroškega pre-

bivalstva še nikoli ni slišal slovenske besede iz ust televizijskega napovedovalca.

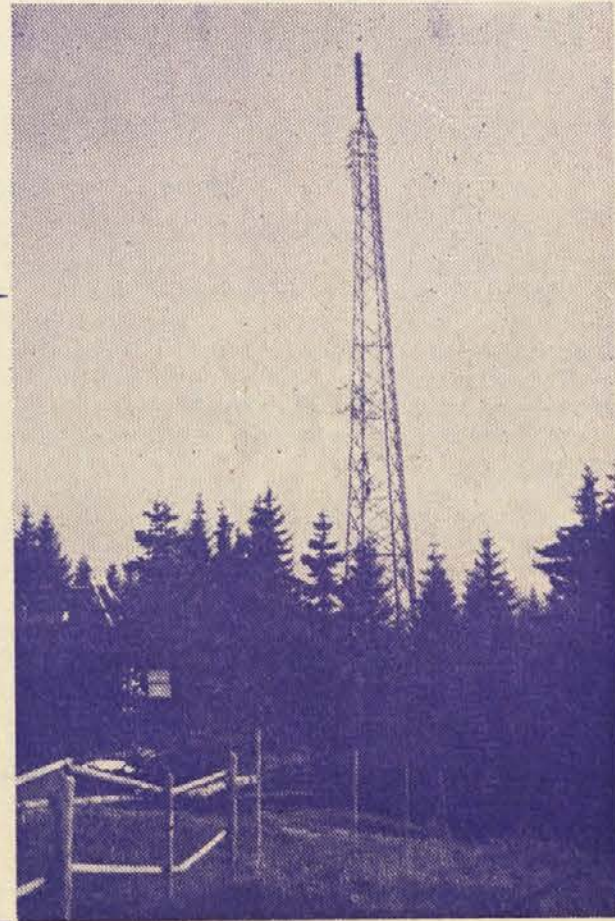
O slovenskih oddajah je bilo govora že precej. Pa ne bo nič škodovalo, če nekaj stvari ponovimo. Če vzamemo čas oddajanja, nas mika trditev, da je to alibi oddaja. Kakor je slovenska oddaja uvrščena sedaj, ob delavnikih popoldne od 14.10 do 15.00 ure, ob sobotah in nedeljah dopoldne zgodaj zjutraj, je to oddaja za gospodinje in pensioniste. Ne da bi jih hoteli diskriminirati, vendar kdor hodi v službo, oddaje ne bo nikoli slišal, razen kak urednik po službeni dolžnosti, kmeti so po opravkih v hlevu in po polju, solarji pa se raje grejo lovit slepe miši. V nedeljo zjutraj pa zgodaj vstane le, kdor je priden in gre že k prvi maši. In tedaj bo že sploh zamudil slovensko oddajo. Ne glede na to je ob delavnikih prav popoldan tisti čas, ko poslušalci vedno manj vključujejo radijski sprejemnik. Za slovenske oddaje se je položaj še poslabšal, odkar se opoldanska lokalna poročila začnejo že ob 12.45 uri in končajo ob 13.15. Prej je vsaj opoldanska informativna oddaja celovškega studia trajala do začetka slovenske oddaje. Očitno pa so s tem naredili slabe izkušnje, tako da je zdaj med poročili in slovensko oddajo neka „domovinska“ oddaja, ki še bolj znižuje frekvenco poslušalcev. Razmeroma so slovenske oddaje s tem še na slabšem. To je seveda postranska zadeva v primerjavi z dolžino oddaj. V 23 ur mesečno ali 50 minut dnevno je seveda težko spraviti vse, kar bi bilo vredno poročanja in radijskega oblikovanja. V tej zvezi se bere načelo slovenskih oddaj, češ da hoče „nuditi slovenskemu človeku na Koroškem možnost za gojitev in bogatitev svojega kulturnega ustvarjanja, narodosedu pa z glasbenimi oddajami posredovati slovensko glasbeno kulturo“, kot zafrkavanje. Helmutu Hartmannu, ki to piše v „Brücke 9“, ni kaj očitati. Najbrž bi tudi on rajši oblikoval polnovredno, beri: celodnevno, radijski spored, ne pa „nekakšen „miniprogram“ avstrijskega radijskega programa“. O televiziji rajši ne govorimo. V tem sodobnem sredstvu javnega obveščanja par excellence za slovenščino ni niti minute prostora in časa. In naj je po volji avstrijskih oblasti tudi nikoli ne bo. Da bo mera polna, se branijo, tudi omogočiti nemoten sprejem ljubljanske televizije. Bralci se bodo še spomnili, kakšen vik in krik so zagnali koroški provinčni časniki, ko so na Peči na tromeji postavili pretvornik. To niti ni več dvojna mera, to je že kar blizu zlobe.

Ob vsem tem je razumljivo, potrebno in edino pravilno, da obe slovenski osrednji organizaciji v operativnem koledarju zahtevata ureditev

teh vprašanj. Da bi urejevanje lahko steklo, sta poleg splošne zahteve izdelali še poseben dokument, ki podrobno formulira predstave koroških

Pretvornik Peč na tromeji, ki s signalom RTV Ljubljana oskrbuje področje od spodnje Zile do Vrbe (desno). Pogled v studio (sredina). Zemljevid področja, ki ga pokriva avstrijska televizija, vključno s Slovenijo (spodaj).

Slovencev na področju elektronskih sredstev javnega obveščanja. Dokument sta oktobra meseca posredovali zveznemu kanclerju.

KAJ PRAVI OPERATIVNI KOLEDAR?

Specifikacija predstav o točki 6 in 7 operativnega koledarja, ki zadeva vprašanja radia in televizije, razčlenjuje potrebe in zahteve koroških Slovencev na tem področju na tri vprašanja:

- prisotnost v radiu in televiziji v lastnem jeziku
- prisotnost v radiu in televiziji v nemškem jeziku
- nemoten sprejem ljubljanske televizije po vsem južnem Koroškem.

Izhajajoč iz lastnih potreb in izkušenj v drugih državah, ne nazadnje tudi na Južnem Tirolskem, dokument predstavlja možno osnovno strukturo polnovrednega, torej celodnevne programa. Slovenske oddaje naj bi torej razširili na pravi pravcati celodnevni radio v slovenskem jeziku, nekakšen „Radio Bistra Drava“, kot je zapisal dunajski mesečnik Extrablatt. Taka radijska postaja bi bila razdeljena, kot je v ORFu običajno, v dva glavna oddelka — informacije ter kultura in razvedrilo, ki bi jih morali tako z uredniške kot s tehnične plati zasesti z zadostnim in kvalificiranim osebjem. Da je taka zamisel po zakonu izvedljiva, kaže primer „Blue Danube Radio“, ki na Dunaju za okoli 3000 zaposlenih pri UNO-City oddaja nekaj ur samostojnega programa v angleščini in je tudi sicer samostojna postaja.

Dokument nadalje zahteva stalno prisotnost manjšine na televizijskem ekranu, ki bi jo realizirani s teden-

ju in bi torej bila predvsem aktualnega značaja. Poleg teh oddaj iz lastne proizvodnje naj bi mesečno oddajali kak slovenski film ali drugo televizijsko oddajo. Potrebno osebje bi lahko bilo na razpolago pri slovenski postaji na Koroškem.

Da bi bilo mogoče na Koroškem in drugod po Avstriji ustvariti znosno vzdušje, za to je brez dvoma potrebno obveščanje nemškogovorečih sodržavljanov. To naj bi pokrila redna informacijska oddaja na frekvenca nadregionalnih informacijskih oddaj, ki bi poleg poročil, komentarjev in aktualnih pogovorov poročala predvsem tudi iz kulturnega življenja koroških Slovencev v nemškem jeziku.

Prav tako bi morala tudi televizija redno v nemščini poročati o življenju manjšine, kar bi po vsej priliki najbolje opravila z oddajo, ki bi bila podobna kot „Südtirol aktuell“ priključena oddaji „Österreich-Bild“.

Glede sprejema ljubljanske televizije ugotavlja dokument, da je bilo mogoče najti podobno bilateralno rešitev. Kot na Juž. Tirolskem, zato naj bi tudi v Avstriji premagali formalni odpor oblasti. Potrebno bi bilo le, da se ORF in RTV Ljubljana sporazumeta o ustrezni mreži pretvornikov, ki bi sprejemali ljubljanski signal in ga ojačenega oddajali na področje južne Koroške.

Ker seveda hitre uresničitve teh predlogov ni pričakovati, predvideva dokument tudi takojšnje ukrepe za izboljšanje trenutnega položaja. Mednje šteje na radijskem področju preredelitev sedanje oddajne časa in njegova vključitev v običajne programske strukture regionalne postaje za Koroško. To velja najpoprej za informativne oddaje, ki naj bi jih pridružili koroškim lokalnim poročilom zjutraj, opoldne in zvečer. Pičli oddajni čas pa bi lahko razbremenili tako, da bi oddaje, ki niso specifično slovenske (komorna glasba, cerkvene oddaje itd.), vključili v zato predvidene oddaje na lokalnem valu. Pri televiziji bi bilo že kar treba vključiti kulturno, politično in gospodarsko življenje slovenske manjšine v redne programske strukture.

Na koncu pa dokument še ugotavlja, da imajo Slovenci pravico do zastopstva v sosesvi poslušalcev in gledalcev pri ORF.

Uresničitve tega do podrobnosti razčlenjenega dokumenta bi znatno izboljšala pogoje za narodnostno življenje koroških Slovencev. Čeprav trenutno v absolutnih številkah ni opaziti znatnega poslabšanja položaja, pa v primerjavi z razvojem v ostali Avstriji, kjer sprejemajo že do šest, sedem TV programov, radijskih pa nešteto, taka strategija pomeni dejansko nazadovanje, ki je lahko usodno. Čas je že, da tudi koroški Slovenci dobimo možnost, da stopimo v elektronsko dobo. Da bo dvodimenzionalna ekranska družba tudi dvojezična.

Upravičeno smo ponosni na jubilej organiziranega slovenskega planinstva na Koroškem

(Iz govora na proslavi 80-letnice Slovenskega planinskega društva dne 19. 12. 1980 v Celovcu)

Z ustanovitvijo Slovenskega planinskega društva leta 1893 v Ljubljani se je zanimanje za naše gore začelo širiti tudi na Koroško, kjer je bilo središče gibanja slovenskih planincev v Kanalski in Ziljski dolini. Sprva, ko slovenski planinci na Koroškem še niso imeli svoje organizacije, so se nekateri včlanili v osrednjo planinsko organizacijo — Slovensko planinsko društvo v Ljubljani, vendar so se sedem let pozneje osamosvojili in 18. januarja 1900 ustanovili samostojno slovensko planinsko organizacijo na Koroškem, imenovano Ziljska podružnica.

Pred 80 leti je bilo torej rojstvo slovenskega organiziranega planinstva na Koroškem. Na ta jubilej smo koroški Slovenci vsekako lahko ponosni.

Do organiziranega planinstva med Slovenci je prišlo predvsem zaradi tega, ker so si tedanji oblastniki, zlasti tedanja nemška planinska organizacija Avstrijsko-nemško planinsko društvo, osvojili slovenske gore in jih deklarirali za nemške. Trdili so celo, da je simbol Slovencev ožak Triglav nemška gora in na debelo ponemčevali slovenske gorske imena. Naj navedem samo en primer izmed mnogih, kakšne nesmisle so pri tem ustvarjali: znano bohinjsko goro Črna prst so prekrstili na Schwarzfinger. Mislim, da je tukaj vsak komentar nepotreben. Da bi Slovenci zavrla ta germanizacijski proces, so se planinci organizirali in potem organizirano nastopali proti nevarnosti potujčenja naše domovine.

Še preden so koroški slovenski planinci ustanovili svojo podružnico, je bilo zlasti na območju Zahodnih Julijskih Alp v Kanalski dolini živahno planinsko delovanje. Leta 1898 je župnik Ebner iz Žabnic na svoje stroške pustil napraviti pot na „Kamnitega lovca“ (2079); leta 1899 pa je bila po zaslugi višarskega gostilničarja Blaža Lakote popravljena lovška steza z Višarij v znano privlačno dolino Zajzero. Obe poti so označili s slovensko-nemškimi napismi, kar naj bi Višarjem ohranilo slovenski značaj. Leta 1899 so koroški planinci na Višarjah dobili na razpolago lepo urejeno sobo s tremi posteljami, ki jo je dal na razpolago dekan Simon Inzko iz Žabnic.

Vsa ta dejavnost se je takrat odvijala v sklopu Slovenskega planinskega društva s sedežem v Ljubljani. Ne čudimo se torej, da je na tem področju obstojala živa želja po samostojni planinski organizaciji, ki se je končno uresničila, kot sem že omenil, 18. januarja 1900 na ustanovnem občnem zboru „Ziljske podružnice“ v Borljah v Ziljski dolini.

Pobudo za ustanovitev te podružnice so dali nekateri koroški rodoljubi, med njimi koroški deželni poslanec Franc Grafenauer iz Most pri Brdu, Ivan Millionig pd. Koren iz Zahomca (oče sedanjega dekana Millioniga v Štebnu pri Maloščah) ter člani tako imenovanega „Slovenskega omizja“ v Beljaku. Koroški rojak dr. Julij Felaher je v zvezi s tem „omizjem“ v Planinskem vestniku leta 1973 zapisal sledeče: „Beljaško omizje je združevalo slovenske narodne in prosvetne delavce v Beljaku in beljaškem okraju. Predsednik omizja je bil v decembru 1954 umrl Ivan Hohmiller. Organizacija je imela nepomemben naziv, da so člani svoje narodno in prosvetno delovanje lažje prikriili pred nemško nacionalno nestrpnostjo.“ Najaktivnejši tega omizja je bil Alojzij Knafelc, o katerem je znano, da je bil odličen organizator in gornik.

Na ustanovnem občnem zboru je bilo navzočih 16 članov. Navedel bom imena vseh 16 zaradi tega, da bi, če pride v javnost, kaj več izvedeli o dejavnosti teh ljudi. Ti člani so bili: Fr. Begmann iz Št. Lenarta pri Sedmih studencih; Ivan Flašberger iz Velike vasi, občina Brdo; Anton Gabron iz Skočidola;

Franc Grafenauer, deželni poslanec iz Most, občina Brdo; Fr. Havliček iz Čač; Alojzij Knafelc, adjunkt direkcije drž. železnic iz Beljaka; Matija Kues, dekan iz Trbiža; Martin Krejči iz Vrat; Vojteh Krejči iz Gorij; Fr. Krigl iz Zahomca; Ivan Millionig, pd. Koren iz Zahomca; Anton Pelmar iz Št. Štefana v Ziljski dolini; Josip Rozman iz Celovca; Josip Svaton z Višarij; Anton Varmut, posestnik v Limarčah, občina Brdo; Janez Varmut iz Bistrice na Zili. Sestav teh oseb pokriva področje Ziljske in Kanalske doline, kar opravičuje dejstvo, da so prvo podružnico na Koroškem krstili na Ziljsko podružnico.

Ustanovitelji podružnice so iz svoje srede izvolili prvi odbor po-

beno dovoljenje, vendar do realizacije tega projekta ni prišlo, nasprotovanja s strani oblasti so bila prevelika. Člani Ziljske podružnice so pridno markirali planinska pota in nameščali dvojezične kažipote, kar je vzbudilo pri narodnih nasprotnikih, zlasti pri Avstrijsko-nemškem planinskem društvu, velik odpor, tako da so padali napisi, kot smo na žalost tega vajeni še danes. Tudi sekciji Avstrijskega turističnega kluba v Železni Kapli ni šlo v račun, da so slovenski planinci pridno markirali poti. Najbolj jo je jezilo, da so markirali pot ravno na Obir. Zaradi tega so vodili veliko gonjo in širili nerazpoložene proti podružnici.

Tudi na propagandističnem področju so bili člani Ziljske podružnice izredno aktivni in iznajdljivi, tako da se lahko učimo od njih — izdali in založili so namreč razglednice, na katerih je bil na vrhu Lovca fotografiran tajnik podružnice Knafelc. Razglednice so imele napis: „Prid' vrh planin, nižave sin“. Knafelc je bil, kot sem že omenil, spreten in aktiven tajnik, ki je imel organizacijo dobro v rokah. Poleg tega je bil drzen gornik, ki je s svojim zgledom poteg-

Zgoraj: Tradicionalni zimski pohod „Arihova peč“ v spomin na padle partizanske borce

Spodaj: Planinsko srečanje v Ziljski dolini

družnice in sicer za načelnika deželnega poslanca Franca Grafenauerja, za njegovega namestnika Ivana Millioniga pd. Korena, za tajnika Alojzija Knafelca, za odbornika pa Matijo Kuesa in Josipa Svaton. Kot ima naša sedanja organizacija svoj sedež v Celovcu, tako je imela Ziljska podružnica sedež v Bistrici na Zilji.

Dejavnost Ziljske podružnice je bila zelo pestra. Že kar prvo leto po ustanovitvi so na Zahomski planini otvorili planinsko postojanko, imenovano Korenova koča. V dolini Zajzere pod mogočnim Višem in Poliškim Špikom so kupili svet, da zgradijo planinsko postojanko, imenovano „Krnica“. Imeli so že grad-

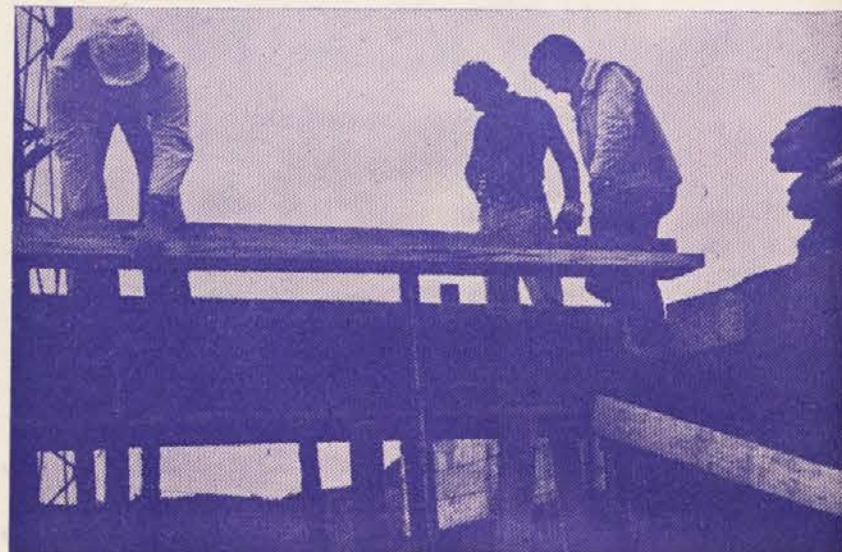
nil številne planince za seboj in jih navdušil za gorske podvige.

Ker se je dejavnost Ziljske podružnice zelo razširila — njen delokrog je zajemal področje od Mežiške do Kanalske doline — je Knafelc na občnem zboru leta 1906 predlagal, da se Ziljsko podružnico preosnuje v Koroško podružnico s sedežem v Celovcu. Ta predlog je bil naslednjega leta tudi realiziran.

Z Ziljsko podružnico torej se je začelo organizirano slovensko planinstvo na Koroškem. V boju za svoj obstoj je le-ta odigrala častno vlogo in veliko prispevala, da se je slovenska beseda ohranila na območju njenega delovanja.

Zaključno bi še opozoril na za-

Razmišljanje o mladini

Mladina je pomagala graditi kulturni dom v Šentprimozu

Pogosto se vprašamo, npr. ob priliki praznovanja kake obletnice ali otvoritve kake tovarne, kaj misli mladina. Opaziti je namreč, da se takih stvari udeležujejo vedno isti mladinci. Vemo pa, da imamo mnogo več mladincev.

Vsi vemo, kako pomembne so za nas Slovence ustanove, v katerih lahko uporabljamo svoj materin jezik brez strahu pred delodajalci (ki so Slovincem pogosto nenaklonjeni in celo sovražni).

Vprašati se je treba, ali zanimajo mladino na Koroškem samo demonstracije (množična udeležba mladine) in zakaj nam ni uspelo mladine usmeriti na področju zahtevnejše borbe za narodnostni obstoj, kjer je na vseh področjih treba gojiti akcijsko enotnost. Je to zgodovinski faktor? In če je, zakaj?

Vemo, da so se evropska mladinska in studentska gibanja začela s letom 1968, ki je zgodovinska prelomnica na tem področju. To se je vsekakor odražalo tudi znotraj mladinskega delovanja koroških Slovencev. Iz tega časa izvira tudi vsa večja politična angažiranost naše mlade generacije, ki je odločilno segla tudi med nemško govoreče napredne sodelavce. Toda slovenska delavska in kmečka mladina žal ni sledila temu razvoju. Posledice tega so sedaj močno vidne.

Poleg vseh tradicionalnih političnih usmeritev med Slovenci (SPÖ, ÖVP, KPÖ in slovenska nacionalna stranka) so se v tem časovnem obdobju pojavile tudi nove, predvsem mladinske organizacije in gibanja z novimi političnimi aspekti. Ta razvoj je brez dvoma dal močan pečat narodnostni politiki.

V zadnjem desetletju opažamo na Koroškem hiter proces razslojevanja in odseljevanja mladih, ki morajo iskati delo pri nemškogovorečih delodajalcih. Povsem jasno je, da ekonomska odvisnost pogojuje tudi socialno in politično odvisnost. Vemo, da vse te odvisnosti močno vplivajo na narodno zavest, in da redčijo vrste zavrednih slovenskih mladincev.

Zavedajoč se tega dejstva se je Zveza slovenske mladine na Koroškem, skupno z napredno nemškogovorečo mladino, morala odločno postaviti po robu ekonomskemu „zasušnjevanju“. To moremo storiti le z oblikovanjem močnejše narodnostno-politične zavesti mladih.

Ena izmed pomembnih akcij za doseg tega cilja je tudi tradicionalni Oktobrski tabor, ki mu je uspelo združiti slovensko in nemško govorečo mladino. Da bi bilo naše delo še učinkovitejše, bi seveda morali upoštevati celo vrsto pomembnih faktorjev:

Predvsem je važno, da nam v prihodnje uspe mobilizirati čimveč mladih na podeželju, da najdemo konkretni delovni stik z najširšo mladinsko bazo. Zato je treba sestaviti takšen program, ki bi zainteresiral vse socialne kategorije mladih, še posebej pa delavske in kmečke mladino.

Izkušnje pri delu z mladimi v pod-

junske kraji, v okolici Pliberka, so dragocene. Jasno odražajo, da nam še ni uspelo vključiti v delo vse slovenske mladine. Doslej se je udeleževalo samo aktivno jedro, ki je pripravilo tudi večji del akcij. Vse to pomeni, da moramo sestaviti tak program dela, v katerem bo naš mladinec na podeželju našel nekaj zase in se bo z zanimanjem vključil v delo.

Ni nujno, da so vse naše akcije vezane na ne vem kakšne „visoke narodnostne cilje“, morda bi bilo bolje, da se bolj „življenjsko“ približamo mladim — da vtkemo v naše akcije tudi konkretno ustvarjanje zabavnega in razvedrilnega značaja. Posebno kmečka mladina ima polne roke dela, zato je ne smemo obremenjevati še tudi mi. Zlasti velja to za začetno dobo; šele ko jo dobro uvedemo v mladinske organizacije in njihovo delovanje, si lahko privoščimo tudi druge, zahtevnejše vsebine dela.

Važno je torej, da najdemo učinkovito obliko aktiviranja vseh tistih mladincev, ki so doslej stali ob strani in jih nismo uspeli vključiti v naše akcije. To je vsekakor zahtevna naloga in mislim, da leži predvsem na nas v krajevnih organizacijah, da jo rešimo. Prav mladina v krajevnih odborih in združenjih najbolj pozna težnje in hotenja mladih iz okolice, kjer deluje, zato bi se morale pobude o katerih govorim, rojevati prav na lokalnih ravneh, center v Celovcu pa bi to samo usklajeval.

Nadaljnji korak je sodelovanje z nemško mladino. Tako sodelovanje z demokratičnimi mladinskimi gibanji širom Avstrije je vsekakor dober doprinos, da se mladina otrese kompleksa „narodne manjvrednosti“, hkrati pa se tako lahko prične plodno sodelovanje na področjih, kjer imamo brez dvoma skupne težnje, kot na primer v borbi proti nemškonacionalnim in neofašističnim organizacijam.

Treba je povedati, da so bili prvi stiki z mladinci naprednih demokratičnih avstrijskih gibanj plodni in jasno kažejo, kako se napredno mnenje avstrijske mladine prav v vprašanju manjšin razlikuje od desničarskega mnenja določenih krogov in organizacij, še posebej tistih, ki so pod vplivom Heimatdiensta.

Zelo pomembno je, da znova poživimo sodelovanje z mladino matične Slovenije. In bolj kot doslej bomo morali poglobiti sodelovanje prav na lokalni ravni — na primer med krajevnimi združenji in občinskimi konferencami Pliberk — Dravograd, Ravne itd. Ta želja je bila tudi izražena od članov delegacije RK ZSMS, ki so se pred nedavnim mudili na delovnem obisku pri nas na Koroškem.

To ne bi bil samo doprinos k boljšemu medsebojnemu spoznavanju slovenske mladine, ki jih loči samo meja, marveč tudi faktor spoznavanja mladine iz Slovenije in Jugoslavije z nemškogovorečo mladino in s tem tudi doprinos za mir in ustvarjalno sožitje med narodi.

Marjan Pečnik

nimivo dejstvo, da je bila Ziljska podružnica ustanovljena najmanj pet let pred prvo kulturno-prosvetno organizacijo na Koroškem, kar mnogo pove, predvsem pa to, da so bili planinci prva slovenska organizirana sila, ki se je neposred-

no postavila po robu germanizaciji. Na njeno dejavnost smo res lahko ponosni.

Ideje planinstva so klicale in združevale koroške Slovence v preteklosti, jih danes in tako jih bodo tudi v bodoče. Lubo Urbajs

Nova pridobitev Strokovne šole za ženske poklice v Šentjakobu

Pri iskanju poti in načina izobraževanja svojih hčera, bi naši starši ne smeli brezbrizno mimo izredne prilike, ki se jim nudi v Strokovni šoli za ženske poklice, ki jo vodijo že nekaj let šolske sestre v Šentjakobu v Rožu.

Razmeroma hitra zaposlitev in zadovoljivo delovanje absolventk te šole so najboljši priporočila pri odločitvah za nadaljno strokovno šolanje vseh tistih deklet, ki so v zadnjem razredu obveznega šolanja.

Uprava Strokovne šole za ženske poklice v Šentjakobu z vsemi sredstvi skrbi za čim temeljitejšo izobrazbo, zaupanih jim učenk.

Sodobni tehnični napredek vedno znova naravnost izziva k nabavi novih sodobnih učnih pripomočkov, s katerimi je možno doseči pri pouku večje uspehe.

Eno od mnogih poklicnih področij, za katere šola usposablja svoje učence, je tudi zaposlitev v pisarnah.

Večletna želja uprave šole, da tudi za ta poklic usposobi svoje absolventke v skladu s sodobnimi zahtevami in metodami, se je, hvala Bogu, s tem šolskim letom uresničila.

Učenkam vseh treh razredov strokovne šole in enoletne gospodinske šole je sedaj za pouk strojepisja in stenografije na razpolago najsodobnejše opremljena fonotipijska učilnica z vsemi tehničnimi pridobitvami elektronike za to stroko. Naprav, katerih se marsikatera starejša oseba rajši izogne, se poslužuje današnja mladina z velikim veseljem, zato tudi z večjim uspehom.

Poslušanje in izdelovanje diktatov s kaset in s sluškami ni za absolventke več samo slika na televizijem zaslonu, temveč pravo realno doživljanje, ki jim prinaša mnogo zadovoljstva in jih utrjuje v sigurnosti za uspeh v bodočnosti.

Potrebo po tovrstnih učnih pripomočkih so zahtevali sodobni načini opravljanja pisarniških del v višje organiziranih ustanovah.

Prav zato, da bi si absolventke zagotovile uspešen nastop tudi v sodobno opremljenih pisarnah, uprava šole ni klonila pred računi z astronomskimi številkami, ki jih je izzvala nabava teh sodobnih elektronskih naprav. K sreči so upravo pri tem podprli s svojim deležem g. škof, dr. Köstner, škofija in država. Tako je z združenimi močmi dosežen nov korak na poti sodobnega napredka naše dvojezične strokovne srednje šole, ki bo omogočila temeljitejšo izobrazbo njenih absolventk.

Ob tem, ko se šolske sestre zahvaljujejo vsem, ki so k uresničitvi te želje pripomogli, pričakujejo da bo tudi ta pridobitev olajšala odločitev staršev in njihovih hčerk, ki se prav v teh mesecih odločajo za nadaljnjo izobraževalno pot.

Dvojezična strokovna šola za ženske poklice v Št. Jakobu daje ženski mladini temeljito izobrazbo v najrazličnejše življenjske smeri.

Da si starši pravočasno zagotovijo mesta za svoje hčerke so prijave možne že sedaj vključno do konca februarja 1981.

Prijave so možne osebne, pismene in po telefonu št.: (0 42 53) 343.

Dekan Kristo Srienc 70-LETNIK

Dne 23. decembra je obhajal dekan Kristo Srienc v Šmihelu svoj 70. življenjski jubilej. Poleg svojega duhovniškega poklica je tudi velik rodoljub. Zavedajoč se potrebe po slovenski izobrazbi, je zgradil kar dva kulturna domova, v Šentlipšu in v Šmihelu. Zaradi zvestobe svojemu narodu so ga nacisti pregnali iz šentlipške župnije v gornjekoroško dolino Malta. Oba omenjena domova — farni dvorani — sta žarišče kulturne dejavnosti Podjune.

Dekana Krista Srienca poznamo tudi kot naprednega gospodarstvenika, lovca in pisatelja. Kljub letom je poln življenjske volje, ki se kristalizira v dejanjih v korist naši narodni skupnosti, s prizadevanjem biti narodu sosedu enakovreden partner in dober sosed.

Dekanu Sriencu ob njegovem življenjskem prazniku iskreno čestitamo!

Rudi Benetik, Podjuna

PISMO BRALCA Zgodba iz Globasnice

Že ko sem vstopil v dvorano pri Soštarju v Globasnici, mi je šinilo v glavo, da je nekaj bilo v zraku. Nekaj več, kot pa običajna živčnost nestrpnosti čakajočih otrok. Nekaj več, kot običajno vzdrušje na taki prireditvi.

Še dobro se je spominjam. Pred tremi tedni (7. decembra 1980) je tamkajšnje društvo priredilo opereto „Miklavž prihaja“.

Nekako vesel sem bil, da sem se kolikor toliko pravočasno znašel med občinstvom — dokaj veliko staršev in otrok je bilo, rekli bi polna dvorana. Kajti, če bi malce kasnil, bi točno zamudil „operetico“, tako bi jo namreč skratka imenoval; in se moral zadovoljiti le še z obdarovanjem otrok, ki je tej sledilo. (Tudi Slovenski vestnik je v poročilu „Miklavžve-“

zorili popolno opereto „Miklavž prihaja“ (letos samo v Šentprimožu!), ker sem že od mnogih slišal: „Nak pojdem na igro, sem ja ži šit, je vsake letu ta glihna“ (Ne pojdem na igro, mi že stoji preko glave, je vsako leto enaka).

Vsekakor me je letos bodlo v oči, da je manjkalo pravega vzdušja na odru, za katerega so prejšnja leta poskrbeli po podjunsko „partni“ (parklji) v lepih kosmatih maškarnih oblekah in voščeni obrazih.

Ampak tudi Miklavžu Globasnica ne pomeni španska vas. Saj jo kar dobro pozna, ne samo iz ptičje perspektive — marveč tudi iz žabje (karkršne poznamo tudi v slikarstvu).

Saj imajo po novem v njegovi (po podjunsko „bukleh“ (knjigi) nekateri otroci poseben položaj! In sicer uživajo prednost otroci občinskih odbornikov koroške enotne liste in kor. ljudske stranke.

Moj sosed me je nato s komolcem pahnil v telo in šušljaje dostavil, „češ ti (otroci) so pa gotovo bili izmed vseh najbolj pridni na vasi“. Šele za temi je Miklavž bolj globoko pogledal v „bukli“ po otrocih bolj „preprostih“ staršev, če jih smem tako imenovati.

To nisem iz trte zvil, marveč je bila bridka resnica. Ozrl sem se, ter zapazil, da so tudi nekateri drugi obiskovalci navidezno podobno (če ne isto) videli in slišali, kot jaz. Nekako pobit sem še med to Miklavžovo prireditvijo zapustil dvorano.

POROČIL SE BOM S SVOJO ŽENO
Prireditelj: SPD „Srce“ v Dobrli vasi
Kraj: Kulturni dom v Dobrli vasi
Čas: torek 6. jan. 1981 ob 14.30 uri
Gostuje: Oder 73 SPD „Edinost“ iz Pibberka

vanje v Šentprimožu“ pisal o opereti „skrajšani obliki.“

Kljub temu se mi je zdelo, da so letošnji izvajalci te „Miklavžve operetice“ bili nadvse dobro pripravljene, kar se je tudi pokazalo v izvedbi. Občinstvo bi si pač tudi kdaj (saj na njih) želelo, da bi po dolgem upri-

Valentin Polanšek 63
BRATOVSKA JESEN
II. del

Lenart je izpil. Nekateri pevci so se ustrašili: Ali ne bo Lenart pijan! Ali bomo še mi dobili kaj piti? Brez skrbi, fantje, Tone je držal besedo, gospodar Franc pa je sam prinesel potlej več litrov za pevce. Podaril jim je vse. Bogvaruj, da bi mu vsiljevali denar! Gospodar Franc je bil ugleđen človek. Veren in značajan. Narodnjak in politik. Sicer preprosta kmečka grča. A preudaren in dober. Na njegovi domačiji je bila sicer skromnost, a vsega so imeli dovolj. Tudi berači niso odhajali prazni od hiše. Zato so bili krščanski nauki zlasti pri Vojdu pogosti in znani. Vojdov Franc je še sam rad stopil med pevce in basiral. Posebno se mu je dopadla tista „V Gorenjsko oziram se ...“

„Naj pride, kar hoče, nas Slovence ne bo vihar razgnal, kot doslej v zgodovini ne!“ se je razgrel v svoji zavedni koroški slovenski veri.

„Zato se tudi reče v pesmi: Narod bo zmeraj ostal!“ je pritrjeval Sončarjev Domen. Z Vojdom sta si bila posebno dobra. Morda je France skrivaje nosil v sebi željo: „Joj, ko bi se ga naša Marica navadila. Z golimi rokami ga poneseš v Kaplo k poroki in nazaj!“

Tudi Matevža je nadvse cenil. Nekje ga je pomiloval, da se je tista reč z Lonko tako usodno iztekla. Pri tem se je spomnil svoje lastne usode, kajti tudi on ni poročil Lucije, ki jo je ljubil in jo še sedaj ljubi, na versko ute-

meljen, nedolžen način, kakor si dopoveduje, Lucijo, ki je sama ostala in se ni nikdar poročila. Vzel pa je tisto, ki je imela prihranke in debelo doto. Čisto iz gospodarskega razloga: oče mu je prepustil zadolženo domačijo. Niti grof je ni maral odkupiti. Kvečjemu bi prevzel dolg in s tem bi bili Vojdovi brezdomci in na cesti. Franc pa je bil tak navdušen kmetovalec. Vse je žrtvoval, samo da kmetijo pridrži. Zato je žrtvoval tudi svojo ljubezen. Zato tudi gara sedaj že blizu dvajset let, da se je otepel dolgovi, da je s sestrama in z bratom lahko še doma na svoji zemlji. Štedil in štedil je z lesom, zato je njegova osenca sedaj tako gosto zelena. Nikdar ni obžaloval svojega življenja. Zatekel se je vsebolj v religioznost in tudi praktičar krščansko življenje, kakor ga uči evangelij. Zato je bil tudi pri kakem šaljivcu Vojdov na glasu, da je sveti Franc. Bil pa je pristen človek. Marsikdo ga je hotel pognemati, a mu je prej ali slej ušlo svetohlinstvo skozi človeško slabost. Vojdov France in bil svetohlinec. Bil je dobesedno to, kar naj bi bil kristjan.

S Korijem sta se razumela. Vseeno, da je bil povodja na glasu, da je nevaren prekucuhar levičar, ki hoče tako državo kot je v Rusiji. Oba pa sta se tudi z župnikom razumela. Vse na podlagi slovenstva. Za ideološko plat se niso razdvajali. Ko je šlo za usmeritev krajevnega društva, so prav Vojdov, Korej in čebelar vplivali, da se „Zarja“ vključi v napredno Slovensko prosvetno zvezo.

Matevž je samo poslušal, kako so se pogovarjali tisti, ki so se na politiko razumeli. Začelo se je tako, da sta Osenčarjev sin in cerkovnikov Fridl prišla v krog nekaterih pevcev, ki so se zbrali v jablanini senci ob Vojdovi hiši.

„Boste videli, zdaj bo vsak čas hudič, v Benetkah sta se združila dva diktatorja, Mussolini in Hitler.“

„Hitler mu je dal potuho, pa so Lahi začeli za vojno v Abesiniji.“

„Offener Brief“

Sehr geehrter Herr Abg. Hofer!

In der „Kleinen Zeitung“ vom 5. 12. 80 zitieren Sie einen Abschnitt meines auch in der Kärntner Slowenen-Zeitung „Vestnik“ erschienenen Beitrages, der übrigens wörtlich derselbe war, den ich auch der „Kleinen Zeitung“ zugesandt habe, nur daß er von dieser eben nicht vollständig abgedruckt wurde, weil sich die Zeitungsredaktionen bekanntlich das Recht auf Kürzungen von Beiträgen vorbehalten.

Es hat mich daher gefreut, daß Sie just jenen Teil meiner Aussagen zitiert haben, der aus meinem Leserbrief gestrichen wurde, den man aber, so meine ich, der Öffentlichkeit nicht vorenthalten sollte, weil die Rolle dieses KHD und das Verhalten der politischen Parteien ihm, seiner Tätigkeit und seinen verschiedenen Forderungen betreffend die Volksgruppenfrage, gegenüber, ein wesentlicher Bestandteil der diesbezüglich auftretenden Fragen und Probleme im Lande ist! Ebenso sollte der Bevölkerung nicht verschwiegen werden, daß dieser KHD eben erst 1957 gegründet wurde, also mit dem KHD von 1919/20 nicht identisch ist, was u. a. wiederum die Frage aufwirft, was diesen Verein dazu bewegen haben mag, den Namen der damaligen Werbeorganisation für die Volksabstimmung zu übernehmen, was u. a. Steinacher nicht wollte, der in seinem Buch ausdrücklich feststellte, daß kein Verein und keine Gruppe je wieder die Bezeichnung der damaligen Werbevereinigung führen sollte! Weiters sollte nicht tabu sein, wozu bereits 37 Jahre nach dem echten KHD von 1919/20 eine Vereinigung gegründet wurde, welche heute für unser Land völlig überflüssig ist, außer man anerkennt, daß eben ein Verein, und nicht die gewählte Volksvertretung Volksgruppenpolitik macht bzw. durch seine Tätigkeiten und den damit einhergehenden Forderungen in Angelegenheiten slow. Volksgruppe, die Parteien in ihren Entscheidungen lenkt, sie also weitgehend beeinflusst, oder andere Entscheidungen in diesen Fragen, also solche, die nicht im Sinne des KHD und seiner Verbände wären, eben verhindert! Das konnte bereits oft genug verfolgt und beobachtet werden! Daher, Herr Abgeordneter Hofer, betone ich noch einmal: Entweder es regiert in allen Fragen und Belangen die von uns, also vom Volk gewählte Vertretung, oder man möge es eben so einrichten, daß der KHD, also ein Verein wie viele andere Vereine, offiziell Politik machen kann! Da wiederholt behauptet wurde, er „vertrete“ die Interessen der Deutsch-Kärntner (das sind heute immerhin zirka 500.000 Menschen), möge man sich seitens der Parteien entweder dafür verwenden, daß dieser für Kärnten und seine Politik anscheinend so „wichtige“ Verein, als Liste oder Partei bei Landeswahlen kandidiert, oder man möge ihn endlich auf den Boden der Wirklichkeit zurückbringen, daß er also nicht mehr ist als ein Verein, nicht die Vertretung der deutschsprachigen Bevölkerung (auch ich verwehre mich als deutscher Kärntner entschieden dagegen, von diesem Verein „vertreten“ zu werden), also keine politische Partei. Die Kärntner Parteien werden nämlich schwerlich beweisen können, daß sie sich in all den Jahren seit 1958, um mit dem damaligen Schulstreik zu beginnen, über die Ortstafelfrage bis zur Minderheitenfeststellung usw. nicht nach den Vorstellungen und Forderungen dieses Vereines und seines Anhanges gerichtet, oder zumindest weitgehend orientiert haben! Daher halte ich meinen Vorwurf aufrecht, daß unsere gewählte Volksvertretung eben nicht in der Lage ist, sich gegen diesen Verein durchzusetzen, und nicht bereit bzw. in der Lage ist, diesen Verein in die Schranken zu weisen! Und diese Doppelrolle in der Volksgruppenpolitik, bis hinein in Fragen der Wirtschaft (welche ausländischen Betriebe sich ansiedeln „dürfen“ und welche „nicht“ usw!), dort der im Lande anscheinend „allmächtige“ KHD, da die gewählte und daher einzig und allein für das Land maßgebende und zuständige Volksvertretung (sollte zumindest so sein), ist unerträglich!

Es wird daher, sehr geehrter Herr Abg. Hofer, solange darüber gestritten werden können, was für unser Ansehen schädlicher ist, — die mehr oder weniger große Hilflosigkeit der Parteien gegenüber dem Einfluß, den ein Verein auf Fragen und Entscheidungen unserer Politik nimmt, weiters jene nationalen Ereignisse, wie z. B. jene um die Oktoberfeierlichkeiten 1970 und jene Auswüchse des Ortstafelsturmes 1972 und vor der Arbeiterkammer in Klagenfurt, — oder die freie und offene Meinung einzelner Bürger in Zeitungen, wobei Sie mich doch hoffentlich nicht dafür verantwortlich machen werden, wenn hiesige Presseerzeugnisse auch im Ausland erhältlich sind. Nicht nur der Vestnik geht ins Ausland, sondern auch zahlreiche deutschsprachige österreichische Zeitungen sind in Nachbarländern erhältlich! Sie behaupten weiters, daß ich die politischen Verhältnisse in Kärnten in Fragen Volksgruppenproblem — KHD — „Bedeutung“ und Einfluß des KHD's im Lande, in bzw. auf die Volksgruppenpolitik der Parteien, unrichtig dargestellt habe! Ich bleibe aber dennoch bei meiner Auffassung, daß das die Realität ist!

Gulfenbrunner Herberl
Köflmannsdorf

„V Španiji sili tretji diktator na oblast, neki pritlikavi general.“

„Fašisti in nacisti pomagajo Francu.“

„In kaj bo pri nas tukaj? Kako dolgo se bo Schusch-nig še držal s svojim bergljastim križem, ki je nekje le podoban kljukastemu Hitlerjevemu?“

„Vedno več je nacistov v državi. Nemci bodo primarširali v Avstrijo in zdaj bo situacija drugačna kot štiriin-tridesetega leta, ko je taisti Mussolini grozil Hitlerju, da bo Dollfussovo Avstrijo ščitil.“

„Kako pa jo je ščitil? Nacisti so kljub temu ubili kan-celera.“

„Nemci spet mešajo politiko. Zakaj Angleži in Fran-cozi ne nastopijo proti njemu? Čakajo in gledajo.“

„Angležem bo najbrž kar šlo v račun, ker vsi ti dik-tatorji preganjajo komuniste. Tako nehote varujejo Britance pred sovjetijo.“

„Angleži so bili že davno barantači.“

„Kaj pa kraljevina Jugoslavija? Slovencem glede na-rodne položaja gre pasje. Vse je samo srbohrvaško in uvajajo neko jugoslovanščino kot državno in narodno za-vest. Kdo pri tem najbolj nastrada? Seveda spet najmanjši. To so Slovenci.“

„Samo da se v delavskem gibanju onstran meje nekaj dogaja. Delavstvo imajo organizirano. Slovenski komunisti so na mestu.“

„Imajo drugačen položaj kot koroški slovenski komu-nisti. Tukaj se v partiji srečujejo Nemec nemčur in Slove-nec. Narodnost pa ni prva točka. Kajti internacionalizem, ki ga nam ponujajo nemško govoreči tovariši, je pač med-naroden navsezadnje le iz nemškega vidika.“

„Poleg tega imajo slovenski koroški komunisti celo vrsto nasprotnikov. Tu so najprve socialdemokrati, ki pa zgubljajo sedaj na pomenu, ker so februarja štiriin-tride-

Za mnoge izmed nas, ki živimo na deželi, je opravke v mestu mnogokrat le nujno opravilo, pač nekaj, čemur se ne da izogniti. Naporeno je tekanje preko prometnih cest, se dremati v natrpanih avtobusih, ali pa trkati na vrata visoko v nadstropje, do katerih vodijo skoraj neskončne stopnice.

Mimogrede sem opazovala prikupno opremljene izložbe in komaj sem se izognila mimoideji ženski. Celozrla sem se za njo, tudi

Obisk

ona je storila isto. Tedaj sva se spoznali. Nadja, prijateljica iz otroških let. Vedela sem, da živi tu v mestu, a poredkoma sva se srečali, si izmenjali nekaj besed o otrocih, o domačem kraju in spet sva hiteli vsaka v svojo smer.

S seboj je imela oba ljubka otroka petletno Natašo in triletnega Petra.

„Moraš iti z menoj domov! Vsaj toliko, da boš videla kje živimo.“ Nekaj sem se sicer izgovarjala, da nimam časa, a pri sebi sem res sklenila, da kljub vsem opravkom stopim za hip z njo. Šla je ravno iz službe; obenem pa peljala iz vrta oba otroka. Nataša je bila tako zgovorna, da je mama morala njeno čebljanje kar malo utišati. Peter pa, ki je v vrtu ravno vstal, je bil nerazpoložen, jokav. Doma je mami Nadji silil v naročje, vendar ni imela časa, da bi ga ves čas pestovala. Zato je jokal in metal igrače in obleke po tleh.

„Če greš k meni, Peter, ti dam tole škatlico! Glej, zvečilni gumiji so v njej. Hočeš?“ Edina sladkarija je bila to, ki sem jo imela s seboj. Z njo sem hotela potolažiti Petra in ga zvažiti k sebi, saj sem tedaj imela več časa kot Nadja, da bi se malo poigrala z njim. Obrisal si je solze in obotavljaje le prišel po škatlico. Nataša, ki je tedaj ležala na tleh in risala, je odložila barvice.

„Tetica, imaš tudi zame eno škatlico?“ Priznam, da sem se šele tedaj spomnila, da nisem ravnala prav. Če bi bila tiste „cigarete“ vsaj razdelila in jih dala vsakemu pol...

Njuna mama mi je hotela takoj pomagati iz zadrege, opozorila je Natašo, da je prositi grdo, da je bratec vendar še majhen, ona pa velika; a ker je otrok vztrajal pri svojem, je prešla Petrove zvečilne in jih razdelila na polovico. To seveda Petru ni bilo prav, zato je še bolj ihtavo jokal kot prej. Nastala je prava mala vojska. Vedela sem, da sem jo sama povzročila.

Spominjam se, da smo nekoč imeli najraje teto, ki je ob vsakem obisku s seboj prinesla melisnice, ponudila vsakemu eno, potem pa vrečko spravila nazaj v žep, ali pa jih je dala skrivaj mami. Bili smo zadovoljni, saj jih nisimo imeli vsak dan, niti vzroka za prepir. Dvomim sicer, da bi bil katerikoli otrok sedaj zadovoljen z enim bonbonom. Vendar boljše nobenemu, kot le enemu. Zapomnila si bom to. Za vsak slučaj pa bom vendar kupila kak sladkorček več in ga imela s seboj, da ne bom delala med Natašami in Petri različne.

setega leta tako klavrno odpovedali. Kapelški tovariši čakajo s puško ob nogi, povelja pa od nikoder. Potem pa tak fiasko!

Zanimivo je bilo besedovanje cerkovnikovega Fridla in Čmanovega Lenarta. Prvi je bil iz ugledne katoliške družine, pa je bil tudi v ožjem Korijevev krogu. Celozrl član partije. A oče in župnik in še kdo na višjem slovenskem katoliškem vrhu, je obvaroval Fridla pred aretacijo. Korej in njegov zaprti tovariši pa so bili trdni in niso mogli iz njih kaj iztisniti.

Fridl argumentira sledeče:

„Saj je v redu, da se slovenska duhovščina tako vneto žene za narodni obstanek. Kar je tukaj na Koroškem več kje edina pot, da pride slovenska beseda še v javnost. Zlasti knjižna slovenščina. Prav. Samo, da duhovščina gleda to svojo dejavnost kot njen teritorij in samo njen teritorij, ni prav. Tudi slovenski človek odhaja s trebuhom za kruhom v svet. Po navadi razočaran zapušča svoj dom, beraški dom, ki ga je imel le v najemu. V tujem svetu pride pod vpliv nemškutarstva. Zaradi razočaranja v svojem bivšem svetu tak človek vse odvrže, kar je bilo zanj prej mero in vrednota: narodnost in vero. Treba je klerikalce, če ne bo koga preveč zbolelo, slovenske klerikalce vprašati, kje je pot do takih ljudi? Cerkev je nima več! Narodni voditelji tudi ne! Kdo jih ima pod vplivom? Kvečjemu delavska organizacija, komunisti ali socialdemokrati. Se sprašujem, zakaj ne bi bilo mogoče delavski sloj zajeti v nekaki slovenski napredni stranki? V neki organizaciji, ki zastopa vse socialne in napredne ideje, kot jih imajo nemški Korošci oziroma Avstrijci oziroma vsi napredni elementi sveta, obenem pa obdržati stik z narodnim telesom. Brezdomski proletarij pa ima v prvi vrsti cilj: vsakdanji kruh, zaslужek, delovno mesto! Duhovnikom in imovitim katoliškim

Kako preganjamo nespečnost

Spimo, da se odpočijemo, da si naberejo novih moči. Včasih pa se nam dogaja, da ležimo ure in ure budni, ali pa se zbudimo sredi noči in ne moremo več zaspati. Utrojeni smo, spanca pa kljub temu ni od nikoder. Kako preganjamo nespečnost? Kateri recept za zdravo, globoko in krepčilno spanje je najboljši?

Zdravniki soglasno odsvetujejo vsa uspalna sredstva, pa naj so v obliki praškov ali tablet. Od časa do časa, v primeru, da ne spimo že nekaj noči zapored, lahko nemara sežemo po uspavalu, ker pa tableta ni trajna rešitev in ker bi nam prinesla več slabega kot dobrega, poskušamo priti nespečnosti do živga po drugi poti. Predvsem je pomembno, da doženemo, zakaj ne moremo spati. Nespečnost ima namreč lahko več različnih vzrokov.

Na srečo je nespečnost le redko posledica psihotričnih in nevrotičnih motenj. Zgodi pa se, da ne moremo spati zaradi depresije ali zaradi motenj v presnovi. Takrat gremo brez odlašanja k zdravniku, ki nam bo edini lahko pomagal.

Pogostnejša je nespečnost, do katere pride zaradi psihogenih vzrokov. Lahko smo preutrujeni, lahko preobremenjeni s skrbmi, mučijo nas bojazni, stres... Zaradi konfliktov, ki jih ne moremo rešiti, smo vznemirjeni, to vpliva na delovanje organizma, in tako pride do motenj v spanju.

Kdor ni spal eno noč, ves naslednji dan

preživi v strahu, kaj bo, če se nespečnost ponovi. Brž ko leže v posteljo, nemirno čaka, kdaj bo prišel odrešilni spanec. Toda ker je vznemirjen, spanca ni. Tako zaide v začarani krog nespečnosti, iz katerega se je zelo težko rešiti.

Kako premagamo nespečnost, ki je posledica živčne napetosti in strahu? Psihologi svetujejo:

1. Zavedati se moramo, da nam tudi nekaj neprespanih noči ne bo ogrozilo zdravja.

2. Nikoli si ne smemo dopovedovati, da vso noč nismo zatisnili očesa. To namreč ni res. Čeprav se nam dozdeva, da ležimo budni do jutra, vmes vsaj za kratek čas zadremujemo.

3. Dan po neprespani noči preživimo kolikor mogoče delavno, ne privoščimo si počitka, veliko se gibljemo. Tako bomo zvečer telesno bolj utrujeni, pe še veliko dela bo postorjenega in ne bo nas skrbelo, kdaj bomo napravili vse, s čimer smo v zamudi.

4. Poskrbimo, da nam večer prijetno mine. Po večerji gremo na sprehod, privoščimo si kozarec vina, poslušamo prijetno glasbo, okopljemo se v peneci se kopeli, postrežemo si s kozarcem toplega mleka z medom. Vse to sprošča, pomirja, prinaša spanec.

5. Vedno hodimo spat ob isti uri. Tako si ustvarimo ritem spanja, zaspanost postane navada, ki nas zvečer spravi v posteljo.

6. Preden gremo spat, temljito prezračimo spalnico. Če je zrak v njej suh, topel, če je

Recepti za tiste, ki radi kuhajo

PALACINKE S ČEBULO

Za 4 osebe potrebujemo: 150 g prekajene slanine, 250 g čebule (ali 125 g čebule in dva žopka svežega drobnjaka), 125 g moke, četrta litra mleka, 4 jajca, olje.

Slanino narežemo na majhne kocke in jo prepražimo v ponvi, čebulo olupimo in drobno sesekljamo. Stresmo jo k slanini in med mešanjem sprajžimo do mehkega. V skledi zmešamo mleko, moko, jajca in malo soli, da dobimo testo za palačinke. Dve tretjini prepražene čebule s slanino zamešamo v testo. V veliki ponvi segrejemo olje in spečemo palačinke. Pečene palačinke nadevamo s preostalo čebulo in slanino. Zraven ponudimo solato.

Če pripravljamo palačinke z drobnjakom: prepražimo čebulo in slanino. V testo za palačinke pa zamešamo obilico sesekljane drobnjaka. Palačinke nadevamo s čebulnim nadevom.

KROMPIRJEVI SVALJKI S SIROM

Za 4 osebe potrebujemo: 500 g

krompirja, sol, muškatni orešek, 1 jajce, 10 g masla, 100 g pikantnega sira, 2 žlici drobtin, 25 g mletih lešnikov, maščobo za cvrtje.

Krompir olupimo in skuhamo v soljeni vodi do mehkega. Odcedimo ga in pretlačimo. Zmešamo ga s soljo, muškatnim oreškom, maslom, nastrganim sirom in rumenjkom. Zgnetemo testo, iz katerega oblikujemo svaljke. Povaljamo jih najprej v razžvrkljanem beljaku, nato pa v mešanici drobtin in mletih lešnikov. Svaljke zlato ocvremo v maščobi, nato jih ponudimo kot prilogo k mesu, za slavnostni obed.

ZREZEK Z LIMONO

Na osebo potrebujemo: 120 g puste svinine, 5 g margarine, sol, poper, 3 žlice limoninega soka, 4 rezine limone, malo sladila, pol kosa toasta, 100 g glavnate solate, sok 1 limone.

Zrezek potolčemo in popečemo na margarini z obeh strani (z vsa-

ke strani 4 minute). Zalijemo z limoninim sokom in obložimo z limoninimi rezinami (brez lupine). Pregrejemo in ponudimo s taostom in s solato, ki jo pripravimo samo z limoninim sokom in sladilom. (300 kalorij)

OCVRTE SUHE SLIVE

Za 2 osebi potrebujemo: 100 g suhih sliv brez koščic, 1/8 litra belega vina. Za testo: 2 žlici moke, 1 rumenjake, ščepec soli, 1 žličko sladkorja, 1/2 žlice olja, 1 beljak, 300 g rastlinske maščobe, 2 žlici sladkorja v prahu.

Izkoščičene suhe slive damo v skledo, prelijemo jih z vinom in pustimo stati v pokriti posodi čez noč, da se zmehčajo in prepojijo z vinom. Nato jih damo na cedilo, da se odtečejo. Vino prestržemo in prihranimo. Iz moke, rumenjaka, soli, sladkorja in olja zmešamo gladko testo, prilijemo toliko prihranjenega vina, da dobimo gosto tekoče testo. Odcejene slive pomakamo v testo in jih ocvremo

Drobni nasveti

- Jabolčne rezine ne bodo potemnele, če jih bomo premazale z limoninim sokom.
- Olupljen in na kolobarje zrezan krompir moramo dobro oprati, da odstranimo škrob. „Pomfri“ bo bolj okusen in krhek.
- Mandlji ne bodo preveč „živahni“, ko jih boste jemali iz vrele vode, če jih predtem posujete s sladkorjem.
- Banane bodo dalj časa sveže, če jih razdvojite in hranite v temnem in hladnem prostoru.
- Kikiriki je zelo bogat s fluorom in varuje zobe pred gnilobo. Čim več naj bi ga uživali otroci in nosečnice.
- Pečenka bo ostala sveža in sočna, če jo boste dali v porcelansko posodo in le-to potopili do polovice v večjo posodo z vrelo vodo.

v njem premalo kisika, bomo slabo spali.

7. Poskusimo si sprostiti živce. Nemara nam pomaga, če v postelji preberemo nekaj strani knjige, lahko gledamo televizijo, lahko se pogovarjamo ali igramo karte.

8. Dopovedati si moramo, da je čisto naravno, če se ponoči kdaj pa kdaj zbudimo. Ne jezimo se zaradi tega in si tudi ne delajmo skrbi, jeza in skrb namreč prav zares preženeta spanec. Veliko več zaleže, če se veselimo, ker še ni jutro in nam še ni treba vstati.

PONAREJENI ZREZKI

Za 4 osebe potrebujemo: 3 stare žemlje, 1 veliko čebulo, 2 žlici masla ali margarine, šopek peteršilja, 1 jajce, sol, poper, 4 žlice drobtin, 2 žlici svinjske masti.

Žemlje namočimo v hladni vodi, ko se zmehčajo, jih odcedimo in iztisnemo na cedilo, nato pa nadrobimo v skledo. Na maslu ali margarini pražimo drobno sesekljano čebulo, da postekleni. Peteršilj sesekljamo. Praženo čebulo in peteršilj zmešamo z namočenim kruhom, dodamo jajce, sol in poper. Če je masa prerodka, dodamo še nekaj drobtin. Z mokrimi rokami oblikujemo iz mase ploske zrezke. V ponvi segrejemo mast in popečemo zrezke z obeh strani, da zlato zarumenijo. Ponarejeni zrezki so lahko priloga k mesu lahko pa jih ponudimo tudi z zeleno solato, za samostojno, brezmesno jed.

posestnikom je lahko govoriti o narodni zvestobi, o pravičnem boju, o zveličanju na onem svetu, o tem in onem zlatem nauku, ki prihaja iz njihovih ust! Kaj pa berači? Brezposelniki? Zakaj so? Ker so jih blagi posestniki pripravili na svet, kajti toliko otrok naslinijo, kolikor jih jim baje bog določi. Potem ni pravičen bog, če že v naprej vkalkulira toliko beračev in brezposelnih."

Nekdo se je vznemiril. Čmanov Lenart pa je menil:

"In mislite, da boste vi komunisti in socialisti in vsi napredneži sveta uredili svet po pravici? Ruska revolucija je stala na tisoče in tisoče žrtev in naposled je prinesla lakoto."

Fridl ni branil sovjetije:

"Je pa tako, brez Kerenskijeve prvotne socialdemokratske revolucije ne bi mogli pozneje boljševiki s silo na oblast. Zato so socialdemokrati možni le v taki državi, kjer je politična svoboda za vse stranke. Da pridejo preko svobodnega tajnega glasovanja do svoje pozicije."

"Rusi imajo preko svoje diktature proletariata tako diktaturo, ki je nekje slabša kot prej carjev despotizem."

"Samo komunizem je v stanju preko revolucije odpraviti kapitalizem!" se je pridružil sedaj Lip, kmečki sin družine, ki ni bila slabo situirana. A fant je bil bistre glave in se je politično zelo razvijal.

"Vse še nekje razumeš. Samo, da so vse napredne sile tako proti cerkvi in veri, to mi ne gre v glavo!"

Čmanov Lenart je razumen človek. Rad debatira. Je spravljaliv in si da dopovedati. Svoje stališče pa zna tudi utemeljeno braniti:

"Ali ni huda Marxova beseda, da je religija opij za maso? Ko bi se ljudje in zlasti oblastniki držali vsaj polovice tega, kar uči evangelijski, bi bil že največji napredek!"

"Kdo pa najbolj izrablja evangelijske svoje oblastniške

namene? A ne tisti, ki ga razlagajo? Prvotna cerkev, ki je bila še v ilegali, je bila ena sama komuna. Pozneje pa so prišli kristjani na oblast. Na zunaj se je reklo kristjani, posluževali pa so se vsega tistega izkoriščevalnega namram sočloveku, kar so imeli pred njimi Rimljani, nemaniče in podložnike in sužnje in brezpravno rajo."

"Se čuje, kot da so prvi kristjani in tisto, kar bi radi dosegli komunisti, nekaj podobnega? se je glasno spraševal ovčanski Jernej, drugače molčeč človek, ki je veliko dajal na telesno nega in ni posebno maral žensk.

"Čudno je le to, da se cerkev vedno družijo s tistimi, ki je na oblasti in ki ima kapital. Kaj pa naredi cerkev za stonj? Pogreb? Poroko? Krst? Mašo?"

Cerev Jur, znan bolj kot socialist, pa skuša kompromis: Cerkev je diktatura, komunizem pa tudi. Zato socialdemokrate oba sovražita. Mi pa hočemo politično svobodo. Volitve. Ustavo. Pravno ureditev družbe in države. Vsak sme imeti svoje mnenje. Osebna svoboda mora biti zadržana.

Matevž premišljeval na vse strani. Pri vsakem je našel nekaj, kar mu je ugajalo. Kod dobijo take misli? Najbrž veliko berejo! Tudi take reči, ki jih je Schuschniggova vlada prepovedala. Seveda! Celozrl predpisujejo, kaj nekdo sme brati. To je že svinjarja! Tako je, kakor bi jaz od nekoga zahteval, da mora misliti tako, kot bom jaz hotel. Če tako reč do kraja premišliš, se res lahko razhudiš nad tistimi, ki vladajo. Zakaj pa delajo tako? Kdo pa jih bo snedel, če bodo v redu vladali? Pošteno in pravično! Da bodo imeli svi dela in zaslužka! Zakaj ne bi bile spet volitve? Tako kot v letih med dvajset in trinideset. Kdo je nagovoril več ljudi, da so zanj glasovali, pa je vladal-

(Dalje prihodnjič)

Zaostalost južne Koroške je tudi posledica centralističnega gospodarskega koncepta

(Nadaljevanje s 6. strani)

Občina	Prebivalstvo	Migracija	
		iz občine	in v občino
Žrelec	1.267	283	18
Bistrica v Rožu	2.484	402	160
Borovlje	8.483	916	608
Grabštanj	2.511	711	47
Hodiše	1.615	395	41
Kotmar vas	2.418	775	9
Kriva Vrba	2.435	636	223
Bilčovs	1.503	379	3
Štalenska gora	2.418	659	15
Žihpolje	1.172	326	71
Gospa sveta	2.809	557	94
Otok	1.027	190	134
Možberk	3.507	855	36
Osoje	554	110	50
Poreče	2.318	449	340
Pokrče	2.054	609	10
Šmarjeta v Rožu	1.126	247	30
Škofiče	1.870	507	11
Steuerberg	1.502	410	3
Dholica	1.880	569	7
Sele	868	183	-

Omenjeni predeli Koroške so znani po tem, da imajo slabo razvito osnovno infrastrukturo, da so možnosti nadaljnega šolanja minimalne, da je prometna povezanost krajev z javnimi prometnimi sredstvi slaba, da je medicinska oskrba in oskrba nasploh na nizki ravni in da je struktura gospodarstva zelo neugodna.

Razumljivo je, da so našeta dejstva predvsem v škodo domačega prebivalstva. Da je trenutna situacija rezultat določenih načrtnih gospodarsko-političnih ukrepov, je jasno. Vendar je prav centralistično naravnani gospodarski koncept največ kriv, da so Ziljska dolina, severno pobočje Karavank, in vzhodna Koroška gospodarsko manj razvita področja Koroške.

V zadnjih letih je opaziti, da se v omenjenih krajih vedno bolj zavedajo nakopičenih problemov. Predvsem vzhodna Koroška (Pod-

juna) se vedno bolj skuša organizirati in opredeliti svoje načrte na gospodarskem področju. Sem sodijo nova delovna mesta, izboljšanje strukture gospodarstva in gospodarsko sodelovanje s sosedno Slovenijo in Jugoslavijo. Tak razvoj je razveseljiv, saj hkrati pomeni tudi osporavanje močno prisotnega centralizma, ki je prisoten na deželni ravni. Čeprav je tak razvoj koristen celotni Koroški in čeprav je to demokratičen pristop k reševanju problemov, je zanimivo, da pravzaprav nobena koroška stranka v svojem programu ne predvideva policentričnega gospodarskega razvoja Koroške niti ne povečanja soodločnosti regij in občin v zadevah, ki se tičejo njih in cele Koroške.

dipl. inž. Feliks Wieser
sekretar Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

„Slovenski vestnik“ v petintridesetem letu izhajanja

Kakor smo že večkrat zapisali, mineva letos 35 let od izida prve številke Slovenskega vestnika. Za to priložnost smo na ponovne želje in predloge številnih bralcev izdali posebne značke „Slovenskega vestnika“. Kajti zbiranje značk prihaja vedno bolj v „modo“ tudi pri nas in tako smo z značkami „Slovenskega vestnika“ razveselili že mnoge bralce in prijatelje našega lista.

Na voljo imamo serijo štirih značk v različnih barvah: bronasto, rdečo, modro in sivo, na vseh pa je — kakor kaže tudi slika — upodobljena „glava“ našega lista z navedbo Celovca kot kraja izhajanja. Posamezna značka ne glede na barvo stane 10 šilingov, kdor pa bo kupil celotno serijo, bo za zbirko štirih značk plačal samo 30 šilingov. Značke dobite na uradništvo in upravi v Gasometergasse 10 ali v knjigarni „Naša knjiga“, Paulitschgasse 5—7.

Značke „Slovenskega vestnika“ pa si v 35. letu izhajanja lahko tudi „prislužite“: za vsakega novega naročnika, ki ga boste pridobili tekom leta, vam bomo kot nagrado poslali po eno kompletno serijo značk; z značko pa bomo pozdravili tudi novega naročnika, čim bo plačal naročnino za eno leto.

S pridobivanjem novih naročnikov bomo tudi najlepše počastili 35-letnico izhajanja „Slovenskega vestnika“!

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 2. 1. 81.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 The merchant of venice — 10.00 Rimljani ob Donavi — 10.30 Ljubezenska komedija — 12.05 Može brez živcev — 12.20 Klub seniorjev — 13.00 Redakcija — 15.00 Leva roka boga — 16.25 Orel in njegov plen — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Jaz že najdem svojo pot — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick — 21.30 Oddaja z Rudijem Carrelom — 22.00 Reklama in šport — 22.20 O politični teologiji — 23.20 Poročila.

SOBOTA, 3. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Istanbul — 9.50 Zadnja postaja Davon — 10.35 Zveri — 11.25 O politični teologiji — 12.30 Egenbergerjev glasbeni koledar — januar — 13.00 Redakcija — 15.35 Turbulentna ljubezenska komedija — 17.00 športna abeceda — 17.30 „Zimski gostje v Mumin-talu“ — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Zvezdniki v mažezi — 22.00 Šport — 22.30 Wonder love — 23.15 Poročila.

NEDELJA, 4. 1.: 11.00 Ura tiska — 12.00 Knjiga, tovariš otroka — 13.00 Innsbruck: smučarski skoki — 15.05 Romantična komedija — 16.45 Toby in Tobias — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Srečanje med živaljo in človekom — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Winterspelt — 22.00 Šport — 22.25 Poročila.

10.00 Mesto dela zgodovino — 10.30 Turbulentna veseliga — 12.05 Veselje ob šali — 12.15 Washington za zaprtimi vrati — 13.00 Redakcija — 17.25 Mladenič z zlatimi hlačami — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 V potu vašega obraza — 21.25 Same lutke — 22.10 Šport — 23.00 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 2. 1.: 16.40 Pregled sporeda — 16.45 Knjiga — prijatelj otroka — 17.15 Mož v gorah — 18.00 Graf Monte Kristo — 19.00 Vi želite — mi zaigramo — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Hoffmannove pripovedke — 23.40 Ponoči pride strah — 1.10 Poročila.

SOBOTA, 3. 1.: 15.20 Pregled sporeda — 15.25 Tom in Jerry — 16.15 Mož v gorah — 17.00 Draga družina — 18.00 Graf Monte Kristo — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primer za ljudskega odvornika? — 20.15 Zgodba dunajske družine — 21.55 Iščemo pričo — 23.20 Šport.

NEDELJA, 4. 1.: 15.15 Pregled sporeda — 15.20 Walt Disneyjevi največji hudobneži — 16.10 Mož v gorah — 16.55 Mednarodni ho-

kejš v dvorani — 17.30 Nogometni turnir v hali — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedanski pregled — 20.15 Princ in plesalka — 22.10 Charlieje v Honolulu — 23.15 Karen Akers — 0.00 Poročila.

PONEDELJEK, 5. 1.: 17.10 Pregled sporeda — 17.10 Mož v gorah — 18.00 Perspektive — 18.20 Orientacija — 19.00 Dekleta iz vesolja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Poldark — 21.05 Horoskop — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Berlinger — 0.10 Poročila.

TOREK, 6. 1.: 13.00 Bischofshofen — smučarski skoki — 15.30 Pregled sporeda — 15.35 Paj z nami — 16.05 Koncertna ura — 17.15 Homo austriacus: Josef Schoiswohl — 18.15 Mož v gorah — 19.00 Dekleta iz Vesolja — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Preproki s kitami — 20.15 Familie Merian — 21.00 Varuj tu hišo — 22.25 Šport — 22.40 Glasbena komedija — 23.40 Poročila.

SREDA, 7. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Po Avstriji — 19.00 Dekleta iz vesolja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Cafe Central — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Kralj v New Yorku — 0.10 Poročila.

ČETRTEK, 8. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Brez nagobčnika — 19.00 Dekleta iz vesolja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Trič trač — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.

Nekaj o turnem smučanju

„Pozimi se ne hodi v gore — mraz, led in plazovi ob tem času ogrožajo človeka.“ To je bilo mišljenje, ki je v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja veljalo kot zlato pravilo. To pravilo so „kršili“ le nekateri pionirji zimskega gornišstva in turnega smuka.

Smučji so našle svojo pot v gore razmeroma pozno, zlasti če pomislimo, da je njihova zgodovina že stara nad 5000 let. Smučji so torej najstarejše športno orodje. Prvi, ki so uporabljali smučji so bili prebivalci Sibirijske na območju med gorovjem Altaj in Bajkalskim jezerom. Smučji seveda niso uporabljali v športne namene, temveč kot sredstvo za olajševanje hoje v snegu in kot pripomoček pri lovu. Z omenjenega območja so se smučji razvile po celem svetu. Koncem 19. stoletja so se na Švedskem že pojavili prvi smučarski učitelji in leta 1890 je Karl Otto opravil prvi turni smuk s 1700 m visokega Baumgartna. Toda tem pionirjem je sledilo le malo ljudi. Večina je bila skeptična. Leta 1891 pa so smučji doživele velik prerod. Takrat je Fritjof Nansen izdal knjigo, kako je s smučmi prečil Grenlandijo. To je bil tehen povod, da je šel razvoj smučanja hitreje naprej in to predvsem v alpskih deželah. Najbolj so pospeševali ta razvoj alpinisti, ker so bile smučji ogromno olajšanje za zimsko hojo v gore. No, tako se je razvilo turno smučanje, ki vedno bolj osvaja srca tistih, ki si želijo proč od prenatrpanih smučišč in ki ljubijo naravo in mir.

Turno smučanje je zelo zahteven šport. Od človeka zahteva dobro telesno kondicijo, poleg tega pa še nekaj elementarnega znanja o turnem smuku. Če hočemo, da bo turni smuk zares užitek, potem se moramo nanj tudi temeljito pripraviti. Kakor dober rokodelc ne more kaj početi brez orodja, tako tudi turni smučar ne more brez pripravne opreme na turo. Zato naj bo oprema preudarno izbrana pri nakupovanju — upoštevati je treba predvsem težo in kvaliteto. Začetniki naj se posvetijo predvsem z izkušenimi turnimi smučarji, ki že poznajo vse podrobnosti tega športa. Njihovi napotki so navadno

boljši, kot jih dobiš od prodajalcev. Sploh bi začetnikom svetoval, da svoje prve turne poskuse ne opravijo sami, temveč v družbi izkušenih smučarjev. Nevarnosti v zasneženih gorah so prevelike, da bi si lahko na lastno pest nabirali izkušnje za turno smučanje. Gore so pozimi vsekakor bolj nevarne kot poleti. Snežni plazovi, led, mraz in slaba orientacija izredno otežujejo gibanje v gorah. Največji in najbolj zahrbtni sovražniki pozimi so plazovi. Plazovi so pojav, ki ga niti najbolj izkušeni alpinisti in smučarji ne morejo dokončno oceniti. Nevarnost plazov se do neke mere da ugotoviti, dokončna in absolutna prognoza pa niti ni mogoča z znanstvenimi merili.

Zatorej se ravnajmo po pravilu: „Nikoli ne hodi v pobočja, ki so ogrožena od plazov.“ Če pa smo prisiljeni, da jih prečkamo, potem vedno posamič in ja ne v skupini.

Pri izbiri turne smuke vedno upoštevajmo lastne zmogljivosti in zmogljivosti tovarišev. Po možnosti naj grejo skupaj na turo ljudje, ki imajo enako velike zmogljivosti, ker je zelo nerodno, če nekdo stalno zaostaja za drugimi in je treba nanj vedno čakati, ali mu celo prigovarjati, da bi sploh šel naprej. Sicer pa naj vedno velja načelo, da se močnejši ravna po najslabšem. Če je nekdo stalno preobremenjen, potem bo kmalu zgubil veselje nad turnim smučanjem.

Turno smučanje naj bi nam delalo veselje ne pa skrbi. Zato bodimo pri odločitvah na turnih smukih vedno trezni in nikoli ne prekorajžni. Turno smučanje je idealna kombinacija med hribolazništvom in smučanjem ter tako zelo povezano z lepoto narave. Večkrat smo izpostavljeni nevarnosti, da se preveč pustimo voditi od lepote in vtisov, ki se stavljajo na poti. Če hočemo, da bodo naše ture res doživljene, potem imejmo vedno pred očmi dejstvo, da so lepote vedno povezane tudi z nevarnostmi, ki jih ne smemo prezreti.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 2. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Veverica in ozimnica — 9.15 Pončo in Toro — 9.20 Medvedek Uhec — 9.30 Modri dirkač — 9.35 Modrorepa račka, češka otroška oddaja — 10.00 Colargol in žudežni kovček, poljski lutkovni film — 11.15 Z Avsenikom, Privškom in Trefaltom v novo leto — 14.15 Na smučeh z Everesta, japonski dokumentarni film — 16.35 Šport v letu 1980 — 18.05 Tom in Jerry — 18.15 Pan Tau, češka otroška oddaja — 18.45 Ne prezrite — 19.00 Zlata ptica: Trije učitelji — 19.10 Risanka — 19.15 Cik cak — 19.22 TV nočoj — 19.24 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Pokomo javljan, drugi del češkega filma — 21.30 Koncert za igralko in igralca — 22.10 Župan v Casterbridgeu, angleška nadaljevanka — 23.05 Nočni kino: Kruta sobota.

SOBOTA, 3. 1.: 9.10 Poročila — 9.15 Vrtec na obisku — 9.40 Dimnikarček se potepa po svetu — 9.50 Z besedo in sliko — 10.05 Mali svet — 10.35 Delaj z glavjo — 11.00 Trsje in blato, španska nadaljevanka — 11.55 Poročila — 14.00 Aprilske norčije, ponovitev ameriškega filma — 15.30 Izbor iz jugoslovanskih novoletnih programov — 16.35 Plamen in puščica, ameriški mladinski film — 18.00 Svet v letu 1980 — 19.05 Zlata ptica — 19.15 Risanka — 19.24 TV nočoj — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Bolnišnica na koncu mesta, češka nadaljevanka — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Smo, ker pojemo — 21.25 Avtostrada nosilja, ameriški film — 23.05 Kažipot — 23.25 Poročila.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 2. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Zborovska glasba — Spominjamo se.

SOBOTA, 3. 1.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 4. 1.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 5. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Iz ljudstva za ljudstvo (Koledovanje na Koroškem).

TOREK, 6. 1.: 7.05 Duhovni nagovor — „Zgodba svete noči“ (kvintet Dunajskega krožka).

SREDA, 7. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Veseli val.

ČETRTEK, 8. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Igor Dekleva: Mali pianist (Slov. šola za klavir — 1. oddaja) — Glasbeni mojstri.

RADIO LJUBLJANA

Poročila so redno vsak dan ob 1., 2., 5., 4.30, 5., 6., 6.30, 7., 8., 9., 10., 11., 12., 14., 21., 22., 23. in 24. uri

PETEK, 2. 1.: 5.00 Jutranji program — 7.00 Jutranja kronika — 8.08 Novoletna oddaja za otroke — 9.05 Iz galerije orkestrskih slikarjev — 10.05 Naše poti — 12.10 Popularni operni koncert — 13.30 Svetlobo najdeš tudi v rudniku — 14.05 Šport v letu 1980 — 15.00 Informativna oddaja — 15.30 „Trikrat tri je pa devet, vsaki mora svojo pet“ — Uganite, pa vam zaigramo v novoletnem razpoloženju — 23.10 Z nami v novo leto — 0.05 Nočni program.

SOBOTA, 3. 1.: 4.30 Dobro jutro! — 6.10 Prometne informacije — 10.05 Radio Ljubljana se predstavi — 15.00 Dogodki in odmevi — 18.00 Škaticca z godbo — 20.00 Sobotni zabavni večer — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Z lahkimi notami po naši domovini.

NEDELJA, 4. 1.: 5.00 Dobro jutro! — 6.15 Danes je nedelja — 8.07 Radijska igra za otroke — 9.05 Še pomnite, tovariši! — 12.00 Na današnji dan — 14.05 Humoreska tega tedna — 17.05 Popularna operne melodije — 17.50 Zabavna radijska igra — 19.35 Lahko noč, otroci! — 20.00 V nedeljo zvečer — 23.10 Mozaik melodij — 0.05 Nočni program.

PONEDELJEK, 5. 1.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Z glaso v dober dan — 11.35 Znano in priljubljeno — 14.05 V gosteh pri zborih jugoslovanskih radijskih postaj — 14.25 Voščila — 15.00 Dogodki in odmevi — 18.25 Zvočni signali — 19.45 Z Avgustom Stankom — 20.00 Kulturni globus — 22.00 Našim rojakom po svetu — 23.10 Za ljubitelje jazza.

TOREK, 6. 1.: 4.30 Dobro jutro! — 6.00 Poročila — Dobro jutro, rojaki na tujem! — 8.00 Prometne razmere — 9.05 Z radiom na poti — 12.10 Danes smo izbrali — 14.05 V korak z mladimi — 18.00 Operne arije in monologi — 18.30 Pajo amaterski zbori — 19.45 Z ansamblom Jožeta Kampača — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi.

SREDA, 7. 1.: 4.30 Dobro jutro! — 6.00 Poročila — Dobro jutro, rojaki na tujem! — 6.10 Prometne informacije — 6.50 Dobro jutro otroci! — 8.30 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.05 Z radiom na poti — 11.35 Znano in priljubljeno — 12.40 Ob izvrih ljudske glasbene umetnosti — 14.25 Voščila — 15.50 Radio danes, radio jutri! — 16.00 „Loto vrtljak“ — 19.35 Lahko noč, otroci! — 19.45 Z ansamblom Slovenija — 20.00 Tekmovanje amaterskih zborov — 22.00 Našim rojakom po svetu — 23.05 Lirični utrinki.

ČETRTEK, 8. 1.: 4.30 Dobro jutro! — 5.30 Jutranja kronika — 6.50 Dobro jutro, otroci! — 8.08 Z glasbo v dober dan — 9.40 Turistični napotki za naše goste iz tujine — 12.40 Od vasi do vasi — 14.40 Jezikovni pogovori — 15.00 Dogodki in odmevi — 18.00 Vsa zemlja bo z nami zapela... — 18.35 Skladbe Marijana Lipovška in violonist Igor Ozim — 19.45 Z ansamblom Jožeta Privška — 20.00 Četrtek večer — 22.00 Našim rojakom po svetu.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uradništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

Do 3000. številke . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

na Koroškem zavest, da si ne moremo privoščiti še dodatnih konfliktov med nami samimi, med narodom sosedoma in med sosednima državama ter da je nujnost časa, da prenehajo narodnostni konflikti v osrčju Evrope.

To pa ne more in ne sme nikoli pomeniti, da naj se zaradi tega odpeve nek narod svojim naravnim pravicam, marveč je edini ključ do rešitve le v tem, da se dajo zatiranemu in ponižanemu narodu vse pravice, ki mu grejo in to brezpogojno in iskreno.

Na žalost moramo ugotoviti, da do tega pri nas na Koroškem do danes — 60 let po plebiscitu, 35 let po zmagi nad fašizmom, 25 let po podpisu državne pogodbe — še ni prišlo. To ni nobeno prazno tanzanje, to je zgolj trezna ugotovitev, čeprav nerazveseljiva za nas in še bolj za sosedni narod, ki bi imel od naše enakopravnosti prav toliko koristi kot mi sami.

V zadnjem letu je prišlo do številnih srečanj med predstavniki SFR Jugoslavije in republike Av-

strije, pa tudi med Koroško in SR Slovenijo. Ta srečanja so, kakor vsi poudarjajo, izraz izboljšanja sosedskih odnosov in prispevek miru v tem delu sveta. V bistvenih mednarodnih vprašanjih so si stališča sosednih držav Jugoslavije in Avstrije zelo blizu. Koroški Slovenci tako sodelovanje iskreno pozdravljamo, hkrati pa jasno in nedvoumno poudarjamo, da najboljšo sodelovanje ne more kompenzirati neizpolnitev nam zajamčenih narodnih pravic. Naj si nihče ne dela utvar, da bi postali žrtev dobrega sodelovanja! Vedno smo in bomo poudarjali, da smo subjekt svojih teženj in da se nihče ne more spoznameti mimo nas in preko nas, marveč samo z nami in da smo samo mi lahko interpreti, ali je člen 7 izpolnjen ali ne.

Tako razumemo in pozdravljamo tudi vabila na ponovne razgovore z najvišjimi predstavniki države in dežele. Mi takih razgovorov nikdar nismo odklanjali, marveč vedno iskreno sodelovali. Vedno pa smo hkrati jasno in nedvoumno poudarjali, kaj hočemo, kaj nam

gre in kaj je naša pravica — to je brezpogojna in čimprejšnja izpolnitev člena 7 državne pogodbe, ki tudi z zakonom o narodnih skupinah nikakor ni izpolnjen. Zato je in ostane to naša prvenstvena zahteva in ne pomeni nobenega načelnega odstopanja od naše spomnice, temveč je samo izraz naše iskrene pripravljenosti za konstruktivno sodelovanje, če smo posredovali vladni poseben „operativni koledar“. Pri tem smo sicer prezrli arogantne odgovore na naše izražene upravičene težnje, a nismo jih preslišali.

Zato ob začetku novega leta ponovno poudarjamo: pripravljeni smo za razgovore v iskrenem duhu kot enaki z enakimi. Hkrati pa, in to pred temi pogovori, jasno poudarjamo, da ne prosimo nikakršne miloščine, da ne zahtevamo nič nemogočega, ampak da vztrajamo samo na tem, kar nam gre po mednarodnih dokumentih in po ustavi. Tema pogovorov torej ne more biti, kaj naj bi prejeli, ker to je in mora biti vsem jasno; samo o oblikah in o časovnem zaporedju izpolnitve naših zahtev je lahko govora. To je današnji politični trenutek.

Naša stvar je pravična in pravica končno zmagala. Da bi kmalu zmagala in bi 3000. številka „Slovenskega vestnika“, ki bo izšla v začetku leta prihodnjega tisočletja, vzbujala samo še spomin na to našo borbo in bi končno za vedno zavladovala enakopravno sožitje med narodom na Koroškem — to je naša želja za novo leto in novo desetletje. Zato do 3000. številke odločno naprej!

Dr. Franci Zwitter
predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

Tomaž Pengov na prvi prireditvi KŠŠ v Celovcu

V sredo 10. 12. je Klub slovenskih študentov v Celovcu priredil svojo prvo javno prireditev po daljšem premoru. V Dijaškem domu SSD so se zbrali na koncertu z lutnjo in kitaro s Tomažem Pengovom večinoma dijaki, le redki celovski študentje so se odzvali povabilu. Tomaž, ki pride iz Ljubljane, je pel raznovrstne pesmi, med drugim eno najstarejših slovenskih balad o Pegamu in Lambergerju, nekaj kritičnih pesmi, npr. o zgubljenih mladih ljudeh, za katere se družba začne šele zanimati, ko je prepozno, a tudi zelo vesele, kot pesem o razvoju trte, ki v obliki vina končno zleze v glavo. Znan pa je postal tudi po interpretaciji pesmi Andreja Kokota „Napiši padajo“. Z velikim zanimanjem pa so poslušalci sprejeli tudi „Arestantsko“, ki je nastala verjetno pred kakimi 50 leti v ljubljanskem zaporu in opisuje hude razmere, ki so gnale arestante v obup. Verjetno bodo tisti, ki so zamudili

to zanimivo prireditev imeli v bližnji prihodnosti možnost poslušati Tomaža Pengova tudi v slovenski oddaji celovškega radia.

Smer prijateljstva

S planinsko sekcijo „Avto Celje“ imamo slovenski planinci na Koroškem tesne in pristrčne stike. Pred nedavnim so nas obiskali na Bleščeči, kjer je naša planinska postojanka „Koča nad Arihovo pečjo“. Bilo je veselo snidenje, katerega so se od naših udeležili predvsem tisti planinci, ki so pred dvema letoma na njihovo povabilo bili z njimi na Bobotovem Kuku, najvišjem vrhu Durmitorja v Crni gori. Kot po navadi je bil z njimi tudi harmonikaš, ki je skrbel za prijetno razpoloženje ob plesu in petju. Kot kuharica je tokrat fungirala Sonja Ban, ki ni samo odlična kulturnica, temveč tudi spretna kuharica. Janez Vrtačnik je spet poskr-

bel za presenečenje. Pred dvema letoma je s tovarišem Zdravkom Ponde-lakom preplezal navpično Arihovo peč (drugič preplezana, vendar po novi smeri), tokrat pa se je pozno popoldne lotil severnega grebena Komnice, ki ga je premagal v trdi noči. Ker ni povedal, kaj namerava podvzeti in je bila že noč, smo bili seveda v velikih skrbih. Prav posebno pa smo se prestrašili, ko smo zagledali kakih 40 metrov pod vrhom svetlobne signale, ki pa k sreči niso pomenili, da potrebuje pomoč. Bili smo pomirjeni, ko smo videli da dobro napreduje. Po dobrih dveh urah smo ga spet imeli v naši sredi. To je bil prvi pristop po tem grebenu na Komnico in poleg tega še v trdih zimskih razmerah. K temu uspehu smo mu navdušeno čestitali in ga vprašali, kako naj poimenujemo to smer. Ne če že mora tako biti, je dejal Janez, pa jo imenujemo smer prijateljstva. Ta podvig je močno navdušil naše mlade gornike, tako da se bodo bolj posvetili strmim skalam.

Obisk naše kočje so nekateri izkoristili za to, da so naredili nekaj izletov. Večina jih je šla na bližnjo Arihovo peč, nekaj se jih je podalo na Gračenco, eni pa so se povzpeli na Komnico. Posebno lep razgled je bil s Komnice na daljnji Großglockner in impozantno Hochalmspitze ter na zahodni del Julijskih Alp s prelepim pogledom na Poliški Spik, Viš, Mangart, Jalovec ter Špink.

S celjskimi prijatelji smo delali tudi načrte za prihodnost. Med drugim je v načrtu vzpon na Titov vrh (2747 m) v Šarplanini v Makedoniji. Za ta izlet (z letalom) vlada veliko zanimanje. Meseca maja se bomo s Celjani povzpeli na Kepo.

Oder 73 v Slovenjem Plajberku

Čeprav imamo v Plajberku trenutno meter snega in bi nas kmalu popolnoma zapadlo, smo vendar še skušali spraviti nekoliko nedeljskega kulturnega užitka v naš kraj, bogu za hrbtom.

Tokrat smo povabili pliberško skupino Oder 73 z igro Poročil se bom s svojo ženo. To je igra Marjana Marinca z nešteti težavami in zapleti nekega zakonskega para, vendar se le vse srečno in zdravo konča brez kakršnekoli norišnice.

Plajberžani smo spremljali vse te napete trenutke z obilico krohota in smeha, saj so nam Podjunčani celotno igro posrečeno zaigrali.

VABILO NA

6. novoletni mednarodni namiznoteniški turnir

ki ga prireja v nedeljo 4. januarja 1981 Športno društvo v Selah pod pokroviteljstvom Slovenske športne zveze v Celovcu.

- Tekmovalo se bo v treh skupinah:
- v skupini A tekmujejo moški igralci iz inozemstva in igralci, ki tekmujejo v koroškem prvenstvu
- v skupini B tekmujejo moški igralci 1. in 2. razreda ter začetniki (brez inozemske udeležbe).
- v skupini C nastopajo dekleta (tudi inozemska udeležba)

OTVORITEV novoletnega namiznoteniškega turnirja bo v NEDELJO 4. JANUARJA ob 11. uri v farni dvorani v Selah.

Prijave za turnir so možne do 2. januarja 1981 na sledeči naslov: Mirko Oraže, Sele-Fara 48, A-9170 Borovlje/Ferlach. Poznejše prijave so možne samo, če je že kaj prosto. Izžrebanje tekmovalcev bo 3. 1. 1981 ob 20. uri v farni dvorani v Selah. Vodstvo turnirja: Mirko Oraže, glavni sodnik: poslovni predsednik KNTZ Otto Leirouz, prijavnina: 25 šilingov. Igra se po izločilnem sistemu (pravilnik avstr. namiznoten. zveze). Nagrajevanje sledi po finalnih tekmah. Lepe nagrade. Prireditelj ne jamči za izgubljene predmete.

DSG Sele-Zell
Slovenska športna zveza

Simpozij

Prihodnji lesni sejem v Celovcu bo odprl svoja vrata v petek 14. avgusta in bo trajal do srede 19. avgusta. Bo nekoliko krajši, kot so bili sejmi do sedaj.

Kot prejšnja leta, tako bo tudi prihodnje leto v okviru tega sejma mednarodni gozdni in lesni simpozij, ki bo trajal od 18. do 20. avgusta ter bo imel temo — „les moderni gradbeni material“. Na tem simpoziju bodo sodelovali mednarodno priznani strokovnjaki iz Avstrije, Zvezne republike Nemčije in Švice.

Simpozij se začne 18. avgusta z aktualnim uvajanjem sejemskega programa in se nadaljuje naslednjega dne 19. avgusta z referati. Oba dneva bo seveda možnost obiska sejma. 20. avgusta je na programu ekskurzija, v okviru katere bodo pokazali izbrane objekte koroških lesenih zgradb v modernem kakor tudi v starejšem slogu.

3. zimski pohod „Arihova peč“

bo v nedeljo 22. februarja 1981 s startom na Polani nad Šentjakobom v Rožu. V okviru tega pohoda bo tudi smučarski tek.

Slalom na šentjanških Rutah

Za 30-letnico svojega obstoja je domače športno društvo v Šentjanžu na šentjanških Rutah priredilo odlično organizirano smučarsko prireditev v slalomu, katere so se poleg koroških slalomistov udeležili tudi Bojan Križaj, Jože Kuralt, Boris Strel in še drugi znani jugoslovanski smučarji. Zmagal je Jože Kuralt. 2. je bil Jakob Platzer (SV Weißensee), kar je seveda veliko presenečenje. 3. mesto je zasedel Gregor Benedik, 4. Bojan Križaj, 5. Boris Strel. Podrobneje o tej izredno uspeli smučarski prireditvi bomo poročali prihodnjič.

Na raznih tekmovanjih v smučarskih skokih so mladi zahomski skalci, katere trenira izkušeni Franci Wiegeler, spet pokazali, da so vredni nasledniki „orlov“ iz Zahomca oziroma njihovega gnezda — Športnega društva Zahomec. Mladi „orličji“ so v težki konkurenci nastopali v Planici v Sloveniji, v Bad Bleibergu na Koroškem in v Schwarzachau na Solnograškem.

V Planici, kjer je šlo za „alpski pokal“, je v nedeljo 20. decembra zmagal mladinec Bernhard Zauner (Av-

strija) z dvema 61-metrskima skokoma in 232,2 točke, 6. je bil Sigi Godec (SD Zahomec) 61, 56 m (215,2); 30. pa Franci Wiegeler (SD Zahomec) 52, 53 m (190,1). Pri teh rezultatih je treba pomisliti, da je bilo to mednarodno tekmovanje, kjer je nastopala avstrijska, jugoslovanska, italijanska in mladina iz Zvezne republike Nemčije. Skupno je nastopalo 66 skakalcev.

V Bad Bleibergu naslednjega dne sta bila najboljša Sigi Godec (40,5, 40,5; 214,7) in Bernhard Pipp (39,5, 39,5; 196,7), oba SD Zahomec. Sigi Godec je bil zmagovalac dneva.

V Schwarzachau pa je bilo v nedeljo tekmovanje za „avstrijski mladinski pokal“. Tega tekmovanja se je udeležilo nad 100 skakalcev.

Pri mlajši mladini je zmagal Mihi Kaiser (62,5, 64 m; 224,9), Wiegeler Franci je bil 5. (58,5, 60,5; 203,9), oba SD Zahomec. Pri starejši mladini je bil Bernhard Pipp 8. (57, 57 m; 191,4), Godec Sigi pa 10. (56,5, 56,5; 190,6), oba SD Zahomec. Zmagovalac dneva je bil torej Zahomčan Mihi Kaiser.

Železna Kapla

Začetku decembra se je po petih mesecih zdravljenja v rehabilitacijskem centru Tobelbad na Štajerskem vrnil med svojo famo družino v Železni Kapli gospod župnik Štefan Messner. Junija letos se je odpeljal na zaslužen dopust v Lovran v Istro. Tam pa se je zadnje dni oddiha pripetila huda nesreča, padel je z drevesa tako nesrečno, da je do danes delno hrom. Z helikopterjem so ga prepeljali v Tobelbad.

Drugo adventno nedeljo ga je veliko število vernikov spet moglo pozdraviti v domači farni cerkvi. Slovenski in nemški zbor sta zapele svojem dušnemu pastirju, dobrodošlico in najboljše želje pa so

izrekli župan, zastopniki mladine, župnijskega sveta, šol in lovcev.

Župnik Štefan Messner pa se je vidno ganjen nad lepim prisrčnim srejenjem zahvalil in prosil za pomoč in podporo v bodočih težjih dneh.

Farani in prebivalci Žel. Kaple želimo našemu župniku, da bi končno okreval, sicer pa volje in moči, da bi po božji volji mogel prenašati svoj križ. Vse najboljše so mu želeli za božične praznike in zdravlja v novem letu. Da mu hočemo s skromnimi močmi pomagati, naj pričajo lepi sprejem, obiski Miklavža, obiski vernikov in preureditev farovža, kjer naj se gospod župnik prav dobro počuti. MT

PRIREDITVE

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na komedijo

POROČIL SE BOM S SVOJO ŽENO v torek 6. januarja 1981 ob 11. uri dopoldne v farni dvorani v Zel. Kapli. Gostuje igralska skupina „Oder 73“ SPD „Edinost“ iz Pliberka.

Prisrčno vabljeni!

SPD Kočna v Svečah vabi na

TEČAJ ZA TEK NA DOLGO PROGO vsako soboto v januarju (5 krat). Ob 13. uri za mladince od 8. do 14. leta in ob 14.30 uri za odrasle začetnike.

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem vabi na komedijo

POROČIL SE BOM S SVOJO ŽENO v torek (sv. trije kralji) 6. januarja 1981 ob 19.30 uri v gostilni pri Kovarču na Obirskem. Gostuje igralska skupina Oder 73 iz Pliberka.

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na

13. TRADICIONALNO SANKARSKO TEKMO v nedeljo 4. januarja 1981 na Mozganovi cesti. Start ob 10. uri. Razdelitev startnih števil od 8. do 9. ure v gostilni Rastočnik. Prisrčno vabljeni!

Obvestilo SŠZ

Slovenska športna zveza vabi na

SMUČARSKI TEČAJ

ki bo v času od 8. do 14. 2. 1981 na Kaninu. Bivanje v hotelu Kanin in hotelu Alp v Bovcu. Cena za enotedensko bivanje, polni penzion, žolo v smučanju in vozovnico za lift znaša okoli 1200 šil. Interesenti naj kot prijavnino vplačajo na konto štev. 2911 pri Posojilnici Celovec (4478.030) 400 šil. Prijavnina se bo upoštevala kot napladičilo. Ker je število rezerviranih mest omejeno, se bo za rezervacijo upošteval datum vplačila. Točni podatki bodo objavljeni v naslednji številki.

Menjava denarja

Stanje v torek 30. decembra 1980

Za 100 din dobite	39.— šil.
Za 100 din plačate	44.— šil.
Za 100 lir dobite	1.46 šil.
Za 100 lir plačate	1.55 šil.
Za 100 mark dobite	700.— šil.
Za 100 mark plačate	716.30 šil.